

D-8 Organization for Economic Cooperation

BİR
ERBAKAN
RÜYASI

Balgat Mah. 1421. Cad. No: 15 Çankaya / Ankara
(+90) 312 287 33 23 - (+90) 312 287 33 24

bilgi@yenidenrefahpartisi.org.tr

www.yenidenrefahpartisi.org.tr

Teknik Hazırlık & Baskı

Hermes Tanıtım Ofset Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cad. No: 105 İskitler/ANKARA

T: 0312 341 01 97 F: 0312 341 01 98

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	9
DEVELOPING-8 OLARAK BİLİNEREN D8 NEDİR? TARİHSEL GELİŞİMİ	11
BİR ERBAKAN RÜYASI "D8"	15
D8'İN KURULUŞ AMACI	17
D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELERE GENEL BAKIŞ	19
BANGLADEŞ	19
ENDONEZYA	25
İRAN	39
MISIR	44
MALEZYA	57
NİJERYA	63
PAKİSTAN	69
TÜRKİYE	75

D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELERİN KENDİ ARALARINDAKİ TİCARET HACMİ	83
BANGLADEŞ VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ.....	84
ENDONEZYA VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ	87
İRAN VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ	90
MALEZYA VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ	94
MISIR VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ.....	97
NİJERYA VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ	100
PAKİSTAN VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ	102
TÜRKİYE VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ	106
D8 ORTAK PARA BİRİMİ İÇİN YENİDEN REFAH PARTİSİ'NİN.....	113
TEKLİFİ VE GEREKÇESİ	
SONUÇ VE YORUM	119
KAYNAKLAR	121

ÖNSÖZ

“Developing 8” veya Türkçesiyle **“Gelişen 8”** Uluslararası kuruluşu, 54. Hükümet Başbakanı Prof.Dr. Necmettin Erbakan hocamızın uzun yıllar önce planladığı rüyalarından biriydi. Kurulmasına ön ayak olup, 1997’de kuruluş gerçekleştirildiğinde, hepimiz, Erbakan hocamız kadar olamasa da, çok mutlu olmuştuk. Geçen yıllar içerisinde, mevcut AK Parti hükümetinin bu kuruluşa gerekli önemi vermediğini görerek yüreğimiz burkulsada, bu kuruluşun Dünya ve İslam Dünyası için önemi asla kaybolmamıştır.

Gelecek yıllarda Yeniden Refah Partisi hükümetlerinde ve/veya ortak olacağı Hükümetlerde bu konunun yeniden canlandırılacağından, hak ettiği önemin verileceğinden hiç kimsenin şüphesi olmamalıdır.

Sadece Parti teşkilatlarımız için değil, Ülkeyi yönetmeye talip bütün Partilerin, **D8** hakkında sağlıklı bilgilere ulaşması açısından da bu kitabın çok önemli olduğu görülecektir.

“Bu rüyayı gerçekleştirmek, bütün kurumlarıyla aktif olarak çalışmasına ön ayak olmak, inşallah bize nasip olur” duasıyla, kitabın yazılmasında emeği geçen Partimiz Ar-Ge Başkanlığına ve basılmasında emeği geçenlere çok teşekkür ederim. Kitabın Ülkemiz ve İslam Dünyası için hayırlara vesile olmasını dilerim. 24.05.2021

Dr. Fatih ERBAKAN

GİRİŞ

D8 Uluslararası kurumun kuruluş aşamalarında Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı olarak çalışmaların bir parçası olmaktan duyduğum mutluluk sonsuzdur. Şimdilik çok etkili bir kurum gibi gözükmesine de kurulması çok önemliydi. Uzun ve meşakkatli olan bu süreçte, gün gelir, bu rüyayı tamamlayacak lider ve/ veya liderler mutlaka olacaktır. Bize düşen görev, bu rüyayı tamamlamak için yola çıkan Genel Başkanımız Fatih Erbakan’a elimizden gelen bütün destekleri vermektir.

Bu çalışmanın bir başka gayesi de, “D8 gerçekliği nedir?” sorusuna cevap arayan Teşkilatlarımızı eğitmeyi hedeflemektedir. Önce Partili arkadaşlarımız D8’in gerçekte ne olduğunu ve gücünü bilmeliler ki, diğer Partililer ile konuştuklarında ana hatlarıyla eksik bir söylem, eksik bir bilgi kalsın.

Kitapta, önce, D8’in kuruluş aşamaları, planları, hedefleri anlatılmıştır. Daha sonra, D8 olarak tanımlanan sekiz ülke hakkında, “Genel Bakış” adı altında, yeterli ölçüde bilgi verilmiştir. Sonraki ana başlıklardan biri de, D8 Ülkelerinin kendi ticaret hacimleri ve diğer D8 ülkeleri ile olan ticaret hacimleri hakkında bilgilerin verildiği bölümdür. Sonraki bölümde ise, AKP hükümetleri döneminde, bilinmez birçok sebeple, D8 ülkeleri ile olan ticaret hacmimizin 33 milyar dolardan 14,5 milyar dolara nasıl düşürüldüğü anlatılmıştır.

En son olarak da, “Block Chain” sisteminin ve D8 ülkelerinin çıkaracağı ortak para biriminin nasıl olması gerektiği anlatılmıştır.

Birçok kitabı peş peşe yazmaya çalışırken, değerli Ar-Ge Başkan Yardımcım, Makine Mühendisi Mehmet ALTINGÖZ’ün çok değerli katkıları olmamış olsaydı, bu kitap hemen hazırlanamazdı. Kendisine gönülden teşekkür ederim.

Kitabın önemli bir fikri eksikliği kapatmada yardımcı olacağını düşünüyorum. Saygılarımla.

24.05.2021

Prof. Dr. Doğan AYDAL

DEVELOPING-8 OLARAK BİLİNEN D8 NEDİR? TARİHSEL GELİŞİMİ

D-8 ya da Gelişen Sekiz Ülke; Türkiye, Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Malezya, Nijerya ve Pakistan arasında kalkınma işbirliğine dayalı bir organizasyondur. D-8'in resmi olarak kuruluşu 15 Haziran 1997 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen Devlet/Hükümet Başkanları zirvesinde, İstanbul Deklarasyonu ile ilan edilmiştir. D-8'in kurulmasına yönelik ilk adım, Türkiye'nin daveti üzerine İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya'nın katılımıyla 22 Ekim 1996 tarihinde İstanbul'da düzenlenen **Kalkınmada İşbirliği Konferansı**'dır. Bu konferansın ardından gerçekleştirilen hazırlık çalışmalarını müteakip, **15 Haziran 1997** tarihinde İstanbul'da yapılan Devlet/Hükümet Başkanları Zirvesi ile D-8 resmen kurulmuştur.

D-8'in amaçları; üye devletlerin küresel ekonomideki pozisyonunu güçlendirmek, ticaret ilişkilerinde bu ülkelere yeni fırsatlar yaratmak ve ticareti çeşitlendirmek, uluslararası düzeyde karar alma sürecine katılım sağlamak ve yaşam standardının güçlendirilmesidir. D-8, bölgesel bir kuruluş olmayıp, küresel bir düzenleme içerisindedir. D-8, üye devletlerin diğer uluslararası ya da bölgesel kuruluşlara üyeliğinden kaynaklanan ikili ya da çok taraflı taahhütleri üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi olmayan bir forumdur. D-8 üyelerinin hepsi aynı zamanda İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi olup, yine İİT içerisinde teknolojik ve ekonomik kalkınma düzeyleri, ticari potansiyelleri ve nüfusları itibarıyla önde gelen ülkeler arasında yer almaktadırlar.

D8'e üye ülkeler Nisan 2021 tarihine kadar 11 toplantı gerçekleştirmişlerdir. Bangladeş'teki Son toplantı Sanal ortamda gerçekleştirilmiştir. Ancak, bugüne kadar sekiz D-8 zirve toplantısı yapılmıştır. D-8'ler, 15 Dış İşleri Bakanları toplantısı, 20 komisyon toplantısı, 70 de teknik nitelikli komisyon gerçekleştirildi.

Yapılan anlaşmalarda her ülkenin etkin olarak koordinatör olarak faaliyet göstereceği alanlar da tanımlanmıştır. Buna göre;

İŞ BİRLİĞİ ALANLARI, FAALİYET VE PROJELER

D-8 kapsamındaki iş birliği, esas itibarıyla sektörel bazda yürütülmektedir. Bu kapsamda;

Bangladeş: Kırsal kalkınma

Endonezya: Yoksullukla mücadele ve insan kaynakları

İran: Bilim ve teknoloji

Malezya: Finans, bankacılık ve özelleştirme

Mısır: Ticaret

Nijerya: Enerji

Pakistan: Tarım ve balıkçılık

Türkiye: Sanayi, sağlık ve çevre

alanındaki iş birliği çalışmalarını koordine etmektedir.

	Tarih	Ev sahibi ülke	Ev sahibi ülke	Konum
1	Haziran 1997	 Türkiye	Necmettin Erbakan	İstanbul
2	Mart 1999	 Bangladeş	Şeyh Hasina Vecid	Dakka
3	Şubat 2001*	 Mısır	Hüsnü Mübarek	Kahire
4	Şubat 2004*	 İran	Muhammed Hatemi	Tahran
5	Mayıs 2006	 Endonezya	Susilo Bambang Yudhoyono	Bali
6	Temmuz 2008	 Malezya	Abdullah Ahmad Badawi	Kuala Lumpur
7	Temmuz 2010	 Nijerya	Goodluck Jonathan	Abuja
8	Kasım 2013*	 Pakistan	Asif Ali Zerdari	İslamabad
9	Aralık 2016	 İran	Hasan Ruhani	Tahran
10	Ekim 2017	 Türkiye	Recep Tayyip Erdoğan	İstanbul
11	Nisan 2021	 Bangladeş	Şeyh Hasina Vecid	Virtual

Şekil-1: Kitabın yazıldığı Mayıs 2021'e kadar yapılan önemli toplantıların, tarihleri, ev sahibi ülke ve şehirler.

BİR ERBAKAN RÜYASI “D8”

D-8’LER “YENİ BİR REFAH DÜNYASI” KURULMASI ADIMI VE BU DÜNYANIN HUZUR ÇEKİRDEĞİDİR.

Şüphesiz ki Milli Görüş Lideri Merhum Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN Tarafından temelleri atılan D8’in kuruluş ilkelerinden sapmamasıyla yeni bir dünyanın temellerini atacağı aşîkârdır. Zira D8 Materyalizm yerine Maneviyat, Çatışma yerine diyalogun, Çifte Standart yerine adaletin, kendini büyük görme, kibirlenme yerine eşitliğin, Sömürü yerine İş birliğinin, baskı ve emperyalizm yerine İnsan Haklarının ilke edinildiği, Ticaret, Ulaşım, Enerji, Turizm ve Tarım alanlarında güçlü işbirliğinin önemsendiği bir organizasyondur. D8, Yeni ve daha adil bir dünyanın kurulmasında atılan ilk ve en önemli adım olarak da tarihte yerini almıştır. 20. Asırda zulümlere maruz kalan ezilmiş halkların kurtuluşunun ise en önemli ve tek reçetesidir.

Şekil-2: İlk kuruluş toplantı günü hatırası. 15 Haziran 1997.

Şekil-3: D8 Kurumunun 8. Toplantısından bir anı.(2005)

D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER

Şekil-4: D8 kuruluş hazırlıkları 1996'da başlamıştır.

D8'İN KURULUŞ AMACI

Başlığı altında saydığımız sebepler D8 Organizasyonunun kurulmasını zaruri kılmıştır. D8'in temellerinde geniş bir ekonomik ve İktisadi sebepler bulunmaktadır. D8'i oluşturan ülkeler;

Toplam nüfusu 1 milyarı bulan D-8 ülkeleri, ekonomik bakımdan büyük bir pazar payı sahibi olduğu gibi, çok büyük de bir PAZAR POTANSİYELİNE de sahip bulunmaktadır.

D8 ülkelerinin petrol ve Doğalgaz rezerv, üretim ve tüketimleri ile ilgili bilgiler bile “Developing 8- Gelişen 8” ülkelerinin Dünya üzerindeki potansiyel güçlerini göstermeye yeterlidir

British Petroleum'un(BP) 2020 yılında neşrettiği rapora göre; D8 Ülkeleri,

- **Dünyanın kanıtlanmış petrol rezervlerinin %11.6'sına sahiptir.**
- **Dünyadaki yıllık petrol üretiminin takriben %9'unu yapmaktadır.**
- **Dünya petrol tüketiminin %6'sını yapmaktadır.**
- **Dünyadaki kanıtlanmış doğalgaz rezervlerinin %21,9'una sahiptir.**
- **Dünya doğalgaz üretiminin %14,2'sini yapmaktadır.**
- **Dünya Doğalgaz tüketiminin %13'ünü yapmaktadır.**
- **Ayrıca; Bor, başta olmak üzere birçok stratejik maden rezervlerine sahiptir.**

D8 ÜLKELERİNİN PETROL VE DOĞALGAZ REZERV, ÜRETİM VE TÜKETİM DEĞERLERİ

DOĞALGAZ					
DOĞALGAZ REZERV			DOĞALGAZ ÜRETİM		
ÜLKELER	DEĞER (Trilyon m ³)	ÜLKELER	DEĞER (Milyar m ³)	ÜLKELER	DOĞALGAZ TÜKETİM Değer (Milyar m ³)
TÜRKİYE	0,4	TÜRKİYE	0,5	TÜRKİYE	42,2
BANGLADEŞ	0,5	BANGLADEŞ	28,7	BANGLADEŞ	34,4
MISIR	2,1	MISIR	64,9	MISIR	58,9
İRAN	32	İRAN	244,2	İRAN	203,6
ENDONEZYA	1,4	ENDONEZYA	67,5	ENDONEZYA	43,8
MALEZYA	1,4	MALEZYA	78,8	MALEZYA	42,3
NİJERYA	5,4	NİJERYA	49,3	NİJERYA	40,7
PAKİSTAN	0,4	PAKİSTAN	33,9	PAKİSTAN	45
TOPLAM	43,6	TOPLAM	567,8	TOPLAM	510,9
TOTAL	198,8	TOTAL	3989	TOTAL	3929
%	21,93158954	%	14,2341439	%	13,00330873
PETROL					
PETROL REZERV (Milyar Varil)			PETROL ÜRETİM (Milyon Ton)		
ÜLKELER	Değer	ÜLKELER	Değer	ÜLKELER	Değer
TÜRKİYE	0,3	TÜRKİYE	0,3	TÜRKİYE	1,5
BANGLADEŞ	0,01	BANGLADEŞ	0,1	BANGLADEŞ	0,3
MISIR	3,1	MISIR	33,6	MISIR	1,5
İRAN	155,6	İRAN	190,8	İRAN	2,8
ENDONEZYA	3,2	ENDONEZYA	39	ENDONEZYA	2,3
MALEZYA	2,5	MALEZYA	29,8	MALEZYA	1,5
NİJERYA	37	NİJERYA	110	NİJERYA	0,8
PAKİSTAN	0,01	PAKİSTAN	0,1	PAKİSTAN	0,9
TOPLAM	201,72	TOPLAM	403,7	TOPLAM	11,6
TOTAL	1735,9	TOTAL	4484	TOTAL	193,03
%	11,63776715	%	9,0011	%	6,009428586

ITEP(Ton Esdeğer Petrol)=41.868.000.000 Joule= 41.868 GJ

D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELERE GENEL BAKIŞ

BANGLADEŞ

Şekil-5: Bangladeş'in konumunu gösteren harita.

Şekil-6: Bangladeş maden bölgelerini gösteren harita.

Bangladeş, resmî olarak Bangladeş Halk Cumhuriyeti, Güney Asya'da bir ülkedir. (Şekil-5). Myanmar ile Hindistan sınır komşusudur. Bangladeş'in anlamı "Bengal'in ülkesi" olup resmî dili Bengalcidir. Yaklaşık 170 Milyon olan Nüfusun %89'u Müslüman, resmî dini İslam'dır.

Ekonomi tarıma dayalıdır. Başlıca ürünleri, pirinç, önemli dayanıklı gıda maddeleri, Hint keneviri ve çaydır. Bu alanda Çin ve Hindistan'dan sonra dünya üçüncüsüdür. Diğer zirai bazı sebzeler ve şekerpancarı iç tüketim için yetiştirilir. 10 milyon hektarlık alanda ekim yapılır. Bu alanların % 80'inde pirinç üretilir. Yanı sıra;

- **Tekstil**
- **Sanayi ve Taşımacılık**
- **Dış Ticaret**

- **Dericilik**
- **Dondurulmuş Gıda Sanayi**
- **Madencilik (Şekil 6)**
- **Ve Seramik Sanayi**

Alanında yatırımlar bulunmaktadır.

BANGLADEŞ EKONOMİK VERİLERİ

Tarım ve Hayvancılık 2017-19 mali yılı GSYH'sinin %13,82'sini oluşturan tarım ve hayvancılık sektöründe pirinç, deri, süt ürünleri, jüt, çay, kauçuk, balıkçılık başta gelen ürünlerdir.

Sanayi 2017-19 mali yılı GSYH'sinin oluşturan sanayi sektöründe hazır giyim ürünleri, deri ürünleri, ev tekstili, gemi yapımı/sökümü ve ilaç ön plana çıkmaktadır.

Hizmetler Yurt dışındaki işçiler, bilgi ve bilişim teknolojisi ve ulaşım hizmetlerinin başı çektiği **Hizmetler sektörü** 2017-19 mali yılı GSYH'sinin %56'sını oluşturmaktadır.

Mining Kömür, gaz ve granit üretiminin bulunduğu **Madencilik** sektörü, 2017-19 mali yılı GSYH'sinin %1,83'ünü oluşturmaktadır.

Enerji Elektrik ve gaz üretiminin başlıca bileşenlerini oluşturduğu enerji sektörü 2017-19 mali yılı GSYH'sinin %1,31'ini oluşturmaktadır.

Ayrıca;

Güneydoğu Asya'da yer alan Bangladeş, En Az Gelişmiş Ülke (EAGÜ) statüsü sayesinde, özellikle Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile ticaretinde Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'nin (GTS) getirdiği avantajlardan istifade etmektedir. 48 EAGÜ'den biri olan Bangladeş, silah ve mühimmat dışındaki tüm ürünlerde, AB pazarında gümrüksüz ve

kotasız olarak erişim hakkına sahiptir. Bangladeş'in EAGÜ statüsü 2024 yılında sona erecektir. Bangladeş ürünleri, EAGÜ statüsü sayesinde AB dışındaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin pazarlarına da gümrüksüz veya indirimli tarife oranlarıyla girebilmektedir. Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) 2005 yılında Hong Kong'da düzenlediği 6. Bakanlar Konferansında, tüm gelişmiş ülkelerin gümrük tarifelerinin en az %97'lik kısmı için EAGÜ'lerin gümrüksüz ve kotasız pazara giriş kolaylığı sağlaması kararı alınmıştır. GTS kapsamındaki bu kolaylıklar dışında, Bangladeş, aynı zamanda, farklı bölgesel ticari bloklarda yer almakta ve birtakım indirimli tarifelerden de yararlanmaktadır. Bangladeş'in taraf olduğu belli başlı ticaret anlaşmaları arasında; Asya-Pasifik Ticaret Anlaşması (APTA) ve Güney Asya Serbest Ticaret Bölgesi (SAFTA) bulunmaktadır. Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi kapsamında Bangladeş, 28 Avrupa Birliği ülkesinin yanı sıra çok sayıda ülkeye gümrüksüz/ kotasız veya indirimli tarife oranlarıyla erişim imkânına sahiptir

BANGLADEŞ SİYASİ GÖRÜNÜM

Doğu Bengal halkının 1952'de başlattığı ve yıllar içinde Bağımsızlık Savaşı'na dönüşen mücadele 16 Aralık 1971 tarihinde Bangladeş Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla neticelenmiştir.

Yaklaşık 165 milyonluk nüfusuyla Güney Asya bölgesinde üçüncü, dünyada ise sekizinci en kalabalık ülke konumunda bulunan Bangladeş, 147.570 kilometrekare yüzölçümüne sahiptir.

Bangladeş'te sekiz idari bölge mevcuttur: Dakka, Chittagong, Rangpur, Khulna, Rajshahi, Barisal, Mymensingh ve Sylhet. Her idari bölge de kendi içinde illere bölünmüş olup, toplam 64 il bulunmaktadır.

Bangladeş'te Cumhurbaşkanı Ulusal Meclis tarafından beş yıllığına seçilmektedir. Cumhurbaşkanı ikinci bir dönem için seçilebilmektedir. Parlamenter demokrasiyle yönetilen Bangladeş'te tek kamaralı olan Ulusal Meclis 350 milletvekilinden oluşmaktadır. 2004 yılında Anayasa'da

yapılan değişiklikle Ulusal Meclis'te temsil edilen siyasi partiler tarafından atanmak üzere, kadın milletvekilleri için 45 ilave sandalye tahsis edilmiştir. Bu sayı, 2011 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle 50'ye yükseltilmiştir. Ulusal Meclis'in görev süresi beş yıldır. Kabine Başbakan tarafından belirlenip, Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır (Şekil 7).

Şahabettin Ahmed (1930–)		9 Ekim 1996	14 Kasım 2001	Bağımsız
Badruddoza Çovdhuri (1932–)		14 Kasım 2001	21 Haziran 2002	Bangladeş Ulusal Partisi
Muhammed Jamiruddin Sircar (1931–) <i>Geçici devlet başkanı</i>		21 Haziran 2002	6 Eylül 2002	Bangladeş Ulusal Partisi
Tacettin Ahmed (1931–2012)		6 Eylül 2002	12 Şubat 2009	Bağımsız
Zillur Rahman (1929–2013)		12 Şubat 2009	20 Mart 2013 (Görevi başında hayatını kaybetti)	Bangladeş Avami Birliği
Abdul Hamid (1944–)		24 Nisan 2013 (14 Mart 2013'ten bu yana geçici) (Zillur Rahman yerine 20 Mart 2013)	20 Mart 2018	Bangladeş Avami Birliği
		20 Mart 2018	Görevde	

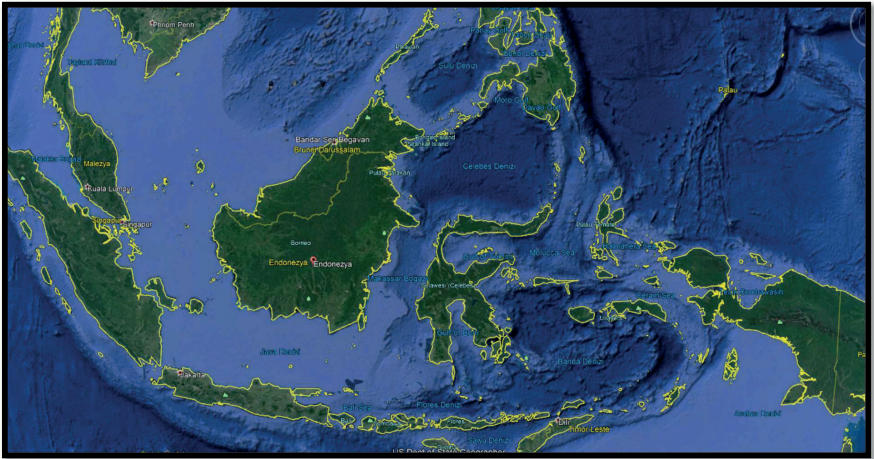
Şekil-7: Bangladeş 'de kurulan hükümetler, Başkanları ve kuran Partiler.

ENDONEZYA

Şekil-8: Endonezya'yı oluşturan adalar.

Şekil-9: Endonezya'yı oluşturan adaların uydu görüntüsü.

Şekil-10: Endonezya maden, petrol ve doğalgaz bölgelerini gösteren harita.

Endonezya Hint ve Pasifik okyanusları arasında, Güneydoğu Asya ve Okyanusya'da toprakları bulunan bir ülkedir. (Şekil-8 ve Şekil-9) 17 binden fazla adadan oluşur. Endonezya dünyanın en büyük ada ülkesidir, 1.904.569 km²'lik yüz ölçümüyle dünyada 14. sıradadır. 270 milyon civarında nüfusuyla dünyanın en kalabalık dördüncü ülkesi ve aynı zamanda en kalabalık Müslüman ülkesidir. Endonezya “Başkanlık” sistemi ile yönetilen bir demokrasidir. Ülke beşi özel statülü olmak üzere 34 İl'e ayrılmıştır. Ülkenin başkenti Cakarta, dünyanın en kalabalık ikinci Metropolüdür. Endonezya, Hollanda'nın her ne pahasına olursa olsun, sömürge olarak kullanmaktan vazgeçmek istemediği seviyede bol doğal kaynaklara sahip bir ülkedir (Şekil 10). İkliminden dolayı gür, tropik ormanlar ülkenin bitki örtüsünü meydana getirir. Ülkede bol ve çeşitli bitkiler vardır.

Ülkenin en dikkat çekici özelliklerinden biri de nüfus dağılımının çok düzensiz olmasıdır. Cava adası nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgedir. Irian Barat ise yoğunluğun en az olduğu bölgedir. Ülke yüz ölçümünün %7'sini teşkil etmesine rağmen Cava'da nüfus yoğunluğu kilometre kareye 450 kişidir. Yoğunluğun en az olduğu Irian Barat bölgesinde ise kilometre kareye 1,7 kişi düşer. Ülkenin başşehri olan Cakarta, Cava adasında bulunmaktadır. Endonezya'nın önemli şehirleri de buradadır.

Halk genellikle tarımla uğraşır. Buna rağmen nüfusu milyonları aşan pek çok büyük şehirleri vardır. Ülke halkının başlıca besin maddesi pirinçtir. Endonezya anayasası seküler bir anlayıştır. Ancak değişik dini inanışların ülkedeki politik, ekonomik ve kültürel yaşayışa etkisi önemli düzeydedir. 2010 nüfus sayımına göre halkın %87,18'i Müslüman'dır. Müslümanlıktan ise itikatta mezhepleri Sünnilik, amel de ise Şafi mezhebindendirler. Kalanı ise Hristiyanlık, Konfüçyanizm, Budizm ve Putperestlik gibi inançlara sahiptirler (Şekil 11). Ekonomide tarımın hala kuvvetli bir ağırlığı bulunmaktadır. Fakat bağımsızlığına kavuştuğundan beri sanayi, madencilik ve ticarete çok önemli ilerlemeler kaydedilmiş ve bu ilerlemeler devam etmektedir. Topraklarının sadece %7,5'u ekilebilir durumdadır. Sulanabilen arazilerde senede iki defa mahsul almak mümkündür. Ayrıca orman ürünü ihraç eden ülkeler arasındadır. Ülkede en çok ekilen tarım ürünü pirinçtir. Pirincin çok yetiştirilmesine rağmen, halkın temel beslenme maddesi olduğu için ülke ihtiyacını dahi karşılayamamaktadır. Ekilebilir arazilerinin çoğunluğu Cava, Bali ve Sumatra adalarındadır. Bu durum nüfus dağılımının en etkili faktörüdür. Pirincin yanında çay, baharat, tütün, mısır, yer fıstığı, şeker kamışı, manyok, patates, kahve, soya fasulyesi yetiştirilen önemli ürünlerdir.

Şekil-11: Endonezya'da dinlerin yaygın olduğu adaları gösteren harita.

ENDONEZYA EKONOMİK VERİLER

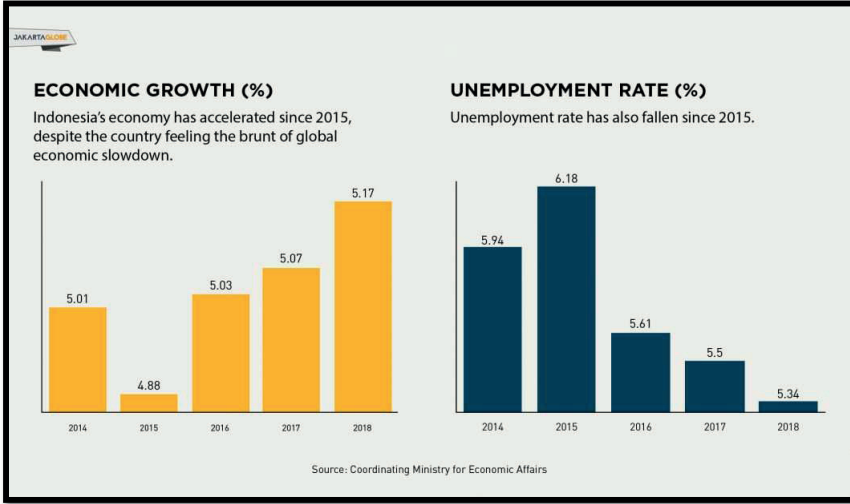
Endonezya'nın GSYH'si 2019 yılı sonuna kadar 941 milyar \$ düzeyinde olup, kişi başına milli gelirin yaklaşık 11.700\$ seviyesinde olması beklenmektedir. Tarımın GSYH'deki payı her geçen gün azalmaktadır. 2019 yılı rakamları esas alındığında GSYİH içerisinde tarım sektörünün payı %13,7, sanayi sektörünün payı %42,9, hizmetler sektörünün payı ise %43"dür. Hizmetler sektörünün payının artmasında zaman içerisinde gelişen turizm sektörünün etkisi vardır. Ülkedeki GSYİH'nın %59,3"ü Java adasındadır. Ülkede izlenen ekonomik politikalar nedeniyle 1970-1996 yılları arasında %6"nın üzerinde bir kalkınma sağlanmıştır. 1997-98 ekonomik krizini müteakiben ekonomi 2000 yılından itibaren yine hızlı bir kalkınma sürecine girmiştir. 2003-2007 döneminde GSYİH artış oranı ortalama %5,4 düzeyinde olmuştur. 2010 - 2012 yılları arasındaki GSYİH büyümesi sırasıyla %6,2, %6,5 ve %6,2 olarak gerçekleşmiştir. 1990 yılı sonrasında özel tüketim ve ihracattaki artış ekonomik büyümede önemli bir unsurdur. 1997-98 ekonomik krizi sonrasında izlenen ekonomik politikalarda geçmiş dönemlere göre başarı sağlanmıştır. Para politikalarında ise Merkez Bankası 2005 yılından beri enflasyon hedeflemesi yapmaktadır. Her yıl fiyatların dalgalanacağı bir bant belirlenmekte, Merkez Bankası faiz oranlarını bu bant içerisinde kalınmasını teminen kullanmaktadır. 2009 yılında sıkı para politikasında da değişikliğe gidilmiş ve Merkez Bankası faiz oranlarını % 6,5"a kadar düşürülmüştür. 2014 yılı Temmuz verilerine göre enflasyon oranı %5,09 olarak hedeflenmiş iken, %4,53 oranında gerçekleşerek, hedeflenen orandan düşük çıkmıştır.

Endonezya ekonomisi bağımsızlık kazanılmadan önce Hollanda'ya hammadde tedarikçisi konumundayken, bağımsızlıktan sonra uygulanan ekonomik programlar sayesinde ülke, 240 milyonluk nüfusu, doğusundan batısına beş bin kilometreyi bulan geniş coğrafi dağılımı, sahip olduğu zengin yeraltı ve yerüstü kaynakları ile dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasında yer almayı başarmıştır. 1950"li ve 1960"larda yaşadığı büyük ekonomik sorunlar neticesinde ilk yıllarda dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer almış, bu dönemin ardından belirlediği 5 yıllık ekonomik

kalkınma planları ile kısmen başarılı olmuştur. Kararlı ekonomik idare ülkenin istikrarlı bir büyüme oranı tutturmasını sağlamış, bu büyüme oranı 1970-96 döneminde yıllık %6'nın üzerinde gerçekleşmiştir ve 1960'larda fakir ülkeler sınıfında yer alan Endonezya, 1996 yılında gerçekleştirdiği 1150 \$'lık kişi başına gelirle orta gelirli ülkeler sınıfına girmiştir. Temmuz 1997 başlarında Tayland'da ortaya çıkan ve daha sonra Malezya'ya yayılan Asya ekonomik krizi Endonezya'da da etkisini göstermiş ve hem ekonomik hem de politik krize neden olmuştur. 1997 mali krizinden bölgede en olumsuz etkilenen ülke Endonezya olmuştur. 1998 yılında ekonomi %13 düzeyinde küçülmüştür. Yaşanan kriz karşısında Endonezya ilk olarak yurt içi faiz oranlarını yükseltmiş, maliye politikasını sıkılaştırmış ve rupideki dalgalanmalara müdahalede bulunmamıştır. 1997 Ekiminde Endonezya hükümeti, IMF ile makroekonomik dengeyi ve devleti zarara uğratan ekonomik politikaları kaldırmayı amaçlayan bir ekonomik reform programının uygulanması konusunda anlaşmaya varmıştır. 1997 yılında yaşadığı mali krizden sonra 2004 yılına kadar ekonomik ve siyasi krizin etkilerini yaşayan ülke geride bıraktığımız son 25 yılda gösterdiği büyüme performansı ile Uzak Doğunun kaplanları arasında sayılmaya başlamıştır. Ülke ekonomisi 2002 yılından itibaren düzelleme sürecine girmiş ve 2004 yılında iktidara gelen **Cumhurbaşkanı Yudhoyono hükümetinin aldığı önlemlerle 2006-2011 yılları arasında ortalama % 6 büyüme oranı yakalanmıştır. Bu büyüme hızı sonraki yıllarda da %5 civarında devam etmiştir (Şekil 12).** 2004 yılında ilk defa doğrudan halkoyu ile seçilen Susilo Bambang Yudhoyononun yönetiminde hem ekonomik hem de siyasi istikrar kısmen başarılı olmuştur. Endonezya'nın ekonomisi birinci derecede petrol ve doğal gazı dayanır. Bununla birlikte halkın büyük çoğunluğunun geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve balıkçılıktır. Endüstri sektörü GSYİH içinde en büyük paya sahiptir (%46.3*). Ülke ekonomisinin itici gücü gayri safi yurt içi hasıladaki % 26,1'lik payı ile imalat sanayiidir. Belli başlı sanayi sektörleri arasında tekstil, kağıt, motorlu araçlar, demir-çelik, petrol rafinerileri, petrol kimyasallar, çimento ve yüksek teknoloji sanayileri yer almaktadır. Nüfusun ve hammadde çeşitliliğinin fazla olması sanayinin gelişmesi açısından önemli rol oynamaktadır. Petrol ve gazdan sonra, tekstil ve hazır giyim sektörü ihracatın büyük bir kısmını oluşturmakla beraber, istihdam olanakları açısından da önem arz

etmektedir. Endonezya temel sektörlerin önemli rol oynadığı dengeli bir ekonomiye sahiptir. Son yıllarda tarım alanlarındaki üretim düşerken, endüstri alanındaki imalat sektörü büyümeyi sürdürmektedir

İhracat Verileri incelendiğinde Doğalgaz ve petrol piyasalarında yaşanan düşüş sonrası Endonezya ihracat pazarlarını çeşitlendirme yoluna gitmiştir. Bu politika sonucu ihracat verileri arttırmış, 2010 yılı ihracatı 158 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2012 verilerine göre ihracat 190 milyar dolarken, 2013'te ise 183 milyar olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında bu rakam 144 Milyar Dolardır.

Şekil-12: Endonezya'da ekonomik büyüme ve işsizlik oranlarını gösteren şekil.

İthalat Verileri incelendiğinde Endonezya'nın ithalatında ise işlenmiş sanayi ürünleri, sermaye malları, ham ve işlenmiş yakıt başı çekmektedir. 2010 yılı ithalat rakamı 136 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılı sonuna kadar ithalatın 154 milyar dolar, 2012 yılında 192 milyar dolar ithalat gerçekleşirken, 2013 yılında 187 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında bu rakam 135,6 Milyar dolar olarak kayıtlara geçmiştir.

TARIM, BALIKÇILIK VE HAYVANCILIK Bakımından, Endonezya’da tarım, balıkçılık ve hayvancılık sektörleri en büyük istihdam kaynağıdır ve tüm topraklarının %7,5’u ekilebilir durumdadır. Sulanabilen arazilerde senede iki defa mahsul almak mümkündür. Ülkede en çok ekilen tarım ürünü pirinçtir. Pirincin çok yetiştirilmesine rağmen, halkın temel beslenme maddesi olduğu için ülke ihtiyacını karşılayamamaktadır. Ayrıca sanayinin gelişmesi ve nüfusun artması nedeniyle ekilebilir alan da kısıtlanmıştır. Ekilebilir arazilerinin çoğunluğu Java, Bali ve Sumatra adalarındadır. Bu durum nüfus dağılımının en etkili faktörüdür. Yetiştirilen başlıca tarım ürünleri mısır, tatlı patates, soya fasulyesi, yer fıstığı, kahve, kakao, çay, şeker, tütün, biber ve baharatlardır. Ayrıca, Dünyada kauçuk üretiminde ikinci sırada olan Endonezya, kahve üretiminde de dördüncü sırada ve dünyanın ikinci en büyük palm üreticisi olarak yer almaktadır. Ülkenin üçte ikisinin ormanlık olması ise ekonomiye orman ürünlerinin katkısını arttırmaktadır. Ancak kaçak kesilen ağaçlar ülkede orman tahribatına yol açmıştır. Özellikle palm yağı yetiştirmek için tahrip edilen orman alanı 2012 yılında 8400 kilometre kareye kadar ulaşmıştır. Ormancılık, petrol ve doğal gazdan sonra ülkeye en çok döviz kazandıran sektördür ve Endonezya, dünyanın en büyük konoplak üreticisi konumundadır. Orman ürünlerinde dünya ülkeleri arasında ikinci sırayı almaktadır. Kerestesi değerli olan abanoz ve hint meşesi ağaçları, kauçuk ormanlarından elde edilen kauçuk, kına ağacı kabuklarından elde edilen kinin ülke ekonomisine büyük katkısı bulunan orman ürünleridir. Dünya kinin ihtiyacının % 90’ını Endonezya karşılamaktadır. Ormanlar devlet kontrolündedir. Hayvancılık ülke ekonomisinde fazla bir yer tutmaz. Sadece koyun, keçi ve kümes hayvanları beslenmesi yaygındır. Ülkenin fiziki yapısının doğal sonucu olarak balıkçılık ekonomide geniş bir yer tutar. Son zamanlarda senelik balık üretimi 10 milyon ton dolaylarına ulaşmış ve bu oranın yarısı balık çiftliklerinde gerçekleştirilen yetiştirmecilik sektöründen gelmektedir. Ülke nüfusunun %41’ine iş olanağı sağlayan tarım sektörü, Endonezya’nın ulusal ekonomik büyümesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Endonezya sanayileştikçe tarımın GSYİH içindeki payı da azalmıştır. 1970’li yılların başlarında tarımın GSYİH içindeki payı %40-50 oranlarındayken 2005 yılında ise

bu oran gerileyerek %14,1 şeklinde gerçekleşmiştir. 2010 yılında bu oran %14,8 olmuştur. 2012 yılında bu oran 14,4 şeklinde gerçekleşmiştir. Balıkçılık ise Endonezya halkının beslenmesinde önemli bir yer tutmakla birlikte, sektörün GSYH'deki payı 2010 yılında %2,5 civarında gerçekleşmiştir.

ÜRETİM ENDÜSTRİSİ İncelendiğinde, Sanayi, Endonezya'nın ekonomik büyümesinin arkasındaki itici güçtür. Sanayinin GSYİH içindeki payı 1965 yılında %8,3 olarak gerçekleşirken bu rakam 1991 yılında %2,8'e ulaşarak tarihinde ilk defa tarımı geride bırakmıştır. Sanayinin 2010 yılında GSYİH içindeki payı %46,9 oranında gerçekleşmiştir. 2011'de bu oran 47.2 iken, 2012 yılında ise 46.9 olmuştur. 2013 ve 2014 yıllarında öngörülen oranlar sırasıyla 46.7 ve 46.3'tür. Tekstil, Petro-kimyasallar, kimyasallar, çimento, gübreler, temel metaller, motosiklet, kâğıt, ayakkabı, mobilya, çelik, cam eşya, ev eşyası, elektronik eşyalar, sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG), kauçuk ürünler ve işlenmiş gıda Endonezya'da üretilen belli başlı ürünlerdir. Endonezya, Güneydoğu Asya'daki en gelişmiş uçak sanayine sahiptir. Küçük ve sabit kanatlı uçaklar, uçak için yedek parça, helikopter ve motorlar ülkenin en çok ihraç ettiği ürünlerdir. Uçak sanayine ek olarak Endonezya'nın, otomotiv yedek parçalar ve elektronik eşyalar üretme kapasitesi her geçen gün artmaktadır. Ülke, bölgenin en önemli motorlu araçlar ve motor yedek parçası üreticilerinden biri olma yolundadır. Endonezya sanayi geliştikçe otomobil, sanayi makinaları, ofis malzemeleri üretiminde, gıda ve meşrubat paketlemesinde kullanılan çelik ve metal ürünlere ve dolayısıyla ağır sanayiye olan iç talep hızla artmıştır. Kâğıt ve selüloz sanayi de 1980'lerin ortalarından itibaren özel sektörün de devreye girmesi ile gelişmiştir. 2009 yılında kâğıt ihracatı 2,2 milyon ton olarak gerçekleşirken kâğıt ürünleri ihracatı 1 milyon ton olarak kaydedilmiştir. Tekstil ve hazır giyim sanayi, petrol ve gaz dışında ülkenin en büyük ihracat gelirini ve istihdamı sağlayan temel sektördür. Ancak, son yıllarda Çin mallarının rekabetinden olumsuz etkilenmiştir. Tekstil ve hazır giyim sektörü de dâhil olmak üzere sanayinin, Endonezya'nın ekonomik kalkınmasında en önemli rolü, ülkedeki ucuz iş gücünden, yararlanmak isteyen Asya'nın, yeni sanayileşen ülkelerinin, yatırımlarını Endonezya'nın sanayileşmiş bölgelerine kaydırmaları oynamaktadır.

Bu üreticiler yatırımlarını Endonezya'ya nakletmekle aynı zamanda kota sınırlamalarından da kurtulmuş olmaktadır. Fakat son yıllarda daha ucuz işgücünün olduğu Vietnam ve Kamboçya gibi ülkeler daha avantajlı duruma gelmişlerdir ve örneğin Endonezya'nın tekstil ve hazır giyim ihracatı azalmaya başlamıştır. Endonezya dünyanın en büyük Hindistan cevizi üreticisi, ikinci en büyük palmye yağı üreticisi, üçüncü en büyük kakao, dördüncü en büyük kahve, beşinci en büyük tütün ve çay üreticisidir. Yine gelişmekte olan sektörlerden birisi de Telekom sektörüdür. Sektörün yıllık büyüme oranı %13 civarındadır. Ülkede 169 milyon cep telefonu abonesi bulunmakta, cep telefonlarına hizmet sağlayan altı şirket bulunmaktadır. Yine internet kullanımı 30 milyonluk kullanıcı sayısıyla yayılmaktadır.

Endonezya Ekonomisinde Madencilik de Önemli yer almaktadır. Endonezya yer altı kaynakları açısından bol ve çok çeşitli madenlere sahiptir. Kömür, kalay, petrol, doğalgaz, boksit, manganez, altın ve gümüş yatakları dünya rezervleri arasında önemli bir yer işgal eder. Ayrıca bunlardan başka nikel, bakır ve iyot ile tuz da zengin yeraltı madenleri arasında yer alır. 2014 yılında Devlet Başkanı Susilo Bambang Yudhoyono, madenleri kendi ülkelerinin işletmesi amacıyla özellikle nikel ve boksit madenlerinin ihracatını yasaklayan bir düzenleme imzaladı. Madenlerin işletilmesi ülke için daha faydalı hale gelmesine rağmen, ekonomi halen dışa bağımlı, dış yatırımlara muhtaçtır. Endonezya'da son zamanlarda yapılan araştırmalar ülkenin maden rezervlerinin tahmin edilenden çok daha zengin olduğunu göstermiştir. Halen bilinen ve işlenen madenler de oldukça zengindir. Endonezya dünyadaki en büyük kalay üreticilerinden biri olmasının yansısı dünyadaki en büyük kömür rezervlerine sahip üç ülkeden biridir. Rezerv miktarı 64 milyar tondur. Kömür rezervi bakımından ABD, Çin'den sonra üçüncü sıradadır. OPEC'e 1962'de üye olan Endonezya, petrol ihraç eden ülke durumundan petrol ithal eden ülke haline gelmesi nedeniyle 2008 yılında üyelikten ayrılmıştır. Endonezya'da ülkenin tek yetkili petrol ve gaz üretimi yapan şirketi Pertamina adlı ulusal kamu şirketidir. 2010 yılı petrol üretim miktarı 343,4 milyon varil ham petrol olarak gerçekleşmiştir. Ülkede halen büyük petrol üretim alanları kullanıma açılmamış durumdadır.

Enerji Alanında oldukça zengin bir ülke olan Endonezya'nın enerji üretim kapasitesi yıllık "35 GW" tır. Bunu oluşturan kaynaklar %49'u benzin, %23'ü doğal gaz ve %21'i kömür olarak sıralanmaktadır. Ülkede giderek azalmasına rağmen büyük petrol rezervleri ile birlikte önemli doğal gaz ve kömür yatakları mevcuttur. Ayrıca Endonezya, güneş enerjisi, gelgit enerjisi ve rüzgârdan elde edilen enerjiye ek olarak hidro-elektrik santralleri gibi gelişme potansiyeli olan daha geleneksel enerji kaynaklarına da sahiptir. Artan nüfus ve yükselen enerji talebi de, daha çok yeraltı kaynaklarıyla sağlanan enerji ihtiyacını daha ekonomik olan yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneltmektedir. Yenilenebilir enerji projeleri de Endonezya Hükümeti ve Dünya Bankası tarafından desteklenmektedir. Jeotermal enerji, güneş enerjisi ve gel-git enerjisi de ülkede yatırıma açık kaynakların başında gelmektedir. Endonezya'da yıllık elektrik üretimi 150.000 Gwh düzeyindedir. 2010 yılı itibariyle hanelerin %35'ine elektrik sağlanmaktadır. Elektrik sağlanan evlerin çoğu kentlerde yer almaktadır. Kişi başına düşen ortalama elektrik tüketimi 537 kwh'dır. Elektrik talebi büyüktür. Elektrik, Devlet Elektrik Şirketi (PLN) tarafından üretilmektedir. İhmal edilen yatırımlar nedeniyle, son yıllarda elektrik üretiminde sıkıntıyla karşılaşmaktadır. 2014 yılında İran ve Endonezya arasında enerjide iş birliği anlaşması imzalanmıştır. İran'ın petrol şirketi Nakhle Barani Pardis ile Endonezyalı şirket Kreasindo Resources arasında imzalanan anlaşma gereği iki şirket Endonezya'nın Java adasında faaliyet gösterecektir.

Peki, Türkiye ile Endonezya İlişkileri Ne durumda?

Endonezya ile 16.yy da Osmanlı İmparatorluğu'nun Aceh Sultanlığına yardımı ile başlayan ikili ilişkiler 1990'lara kadar belirgin bir varlık gösterememiştir. 1990'lı yıllarda ikili ilişkilerin arttırılmasına yönelik olarak karşılıklı ziyaretler ve paylaşılan ortak değerlere karşın ikili ticari ve ekonomik ilişkiler uzun yıllar var olan potansiyelin çok altında kalmıştır. İki ülkenin karşılıklı ticaret payı %1'den daha küçük durumdadır. 2007 yılında ihracatımız bir önceki yıla göre %104 oranında artarak 173,7 milyon USD'ye yükselmiştir. Aynı dönemde, ithalatımız ise %32 oranında artarak 1.359,9 milyon USD'ye ulaşmıştır. Söz konusu

artış 2008 yılında da devam etmiş, ihracatımız 2007 yılına göre %63,7 oranında artarak 284,4 milyon USD'ye, ithalat ise %3,6 oranında artarak 1,4 milyar USD'ye yükselmiştir. Dünyadaki dünya çapında kriz nedeniyle 2008'in son çeyreğinde karşılıklı ticaretimizdeki artış sınırlı olmuştur. 2009 yılında ise ihracatımız 250,6 milyon USD'seviyesine gelmiştir. Bir önceki yıla göre %12 oranında düşüş göstermiştir. 2009 yılı ithalatımız ise 1.016 milyon USD olup bir önceki yıla %28 oranında azalmıştır. Ancak 2001 yılından itibaren iki ülke arasındaki ticaret hacmi istikrarlı bir şekilde büyümeye başlamış ve 2008 yılında Ankara'da yapılan VII. Dönem KEK Toplantısında 2011 yılı için 5 milyar Dolarlık yeni hedef belirlenmiştir. Son olarak 2011 yılı verilerine göre Ocak- Eylül ayları arasında ihracatımız 231,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiş bir önceki yıla göre %28 artmıştır. İthalatımız ise 1.455,1 milyon Amerikan doları olarak gerçekleşmiş ve bir önceki yıla göre %32 oranında artış göstermiştir. 2012 yılında iki ülke arasında gerçekleşen ticaret hacmi 2 milyar dolar şeklinde gerçekleşmiştir; ancak bir önceki yıla oranla %9 oranında bir azalma meydana gelmiştir. 2013'teki ticaret hacmi ise bir önceki yıla oranla %9'luk bir artış göstererek 2,2 milyar dolara ulaşmıştır. 2012 yılında Türkiye'nin Endonezya'ya olan ihracatında %20.9 oranında bir azalma olup, 243,7 milyon dolara gerilemiştir. İthalatta ise %7 oranında bir azalma olmuş ve 1.8 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. 2013 yılında yapılan ihracat oranında %5.2'lik bir azalma meydana gelirken, ithalatımız ise %10.8 oranında artmıştır. **Sonraki yıllarda gerçekleşen ticari ilişkilerin boyutları son bölümde tablolar olarak sunulmuştur**

Endonezya, önemli Bakır, Nikel ve Altın üretimi bir ülkedir. Dünya'nın ikinci büyük Kalay üreticisidir ve sıvılaştırılmış doğalgaz ihraç eden önemli ülkelerden biridir.

ENDONEZYA SİYASİ GÖRÜNÜM

Güneydoğu Asya Uluslar Birliği'nin (ASEAN) kurucu üyelerinden olan Endonezya, G-20 üyesi tek ASEAN ülkesi ve Hindistan ile ABD'nin ardından dünyanın en büyük üçüncü demokrasisidir.

Anayasasına göre Cumhuriyet rejimine sahip üniter bir devlet olarak tanımlanan Endonezya'da "Pançasila" (5 ilke) devletin anayasal temel ilkesi olarak kabul edilmiştir. Buna göre Endonezya Cumhuriyeti, tek Tanrı, adil ve medeni insanlık, Endonezya'nın birliği, temsilciler arasında istişarelerin erdemine dayalı demokrasi ve tüm Endonezya halkı için sosyal adalet prensiplerine dayanmaktadır.

Ülkede Cumhurbaşkanlığı seçimleri ilk defa 2004 yılında doğrudan halk oylamasıyla yapılmıştır. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı 5 yıllık bir süre için halk oylamasıyla seçilmekte ve en fazla 2 dönem görev yapabilmektedir(Şekil 13).

İki kamaralı Halkın Danışma Meclisi (MPR), 575 üyeli Temsilciler Meclisi (DPR) ve 136 üyeli Bölgesel Temsilciler Konseyi'nden (DPD) müteşekkildir. Üyeleri genel seçimle belirlenen DPR, asıl yasama organıdır. Bir kanun tasarısının yasalaşması DPR üyeleri ile Cumhurbaşkanının ortak onayını gerektirmektedir. Endonezya'nın 34 ili genelinde yapılan yerel seçimlerle belirlenen DPD ise bölgesel özerkliği ilgilendiren merkez-yerel yönetim ilişkileri, illerin oluşumu, doğal kaynakların yönetimi alanlarında DPR'ye yasa teklifi sunabilmektedir.

	Suharto	1921-2008	12. Mart 1967	21. Mayıs 1998	Golkar
	Bacharuddin Jusuf Habibie	1936-2019	21. Mayıs 1998	20 Mayıs 1999	Golkar
	Abdurrahman Wahid	1940-2009	20 Ekim 1999	23 Temmuz 2001	PKB
	Megawati Sukarnoputri	* 1947	23 Temmuz 2001	20 Ekim 2004	PDI P
	Susilo Bambang Yudhoyono	* 1949	20 Ekim 2004	20 Ekim 2014	PD
	Joko Widodo	* 1961	20 Ekim 2014	Görevde	PDI P

Şekil-13: Endonezya'da kurulan hükümetler; Başkanları ve kuran Partiler.

İRAN

Şekil-14: İran'ın konumunu ve komşularını gösteren harita.

İran, Güneybatı Asya'da yer almaktadır. Ülke Güneyde Basra Körfezi ve Umman Körfezi, kuzeyde ise Hazar Denizi ile çevrilidir (Şekil 14). Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, Irak, Pakistan, Afganistan ve Türkmenistan ile kara sınırına sahiptir. Başkenti Tahran'dır. Resmî dili Farsçadır. Anayasasının 12. maddesine göre ülkenin resmî dini İslam'dır.

İran ekonomisi planlı ekonomi, petrol ve diğer büyük sektörlerde devlet işletmeciliği, köy tarımı ve küçük ölçekli özel işletme ve hizmet yatırımlarının bir karışımıdır. Ekonomik altyapısı son 20 yıl içinde düzenli bir oranda gelişmektedir ancak enflasyon ve işsizlikten etkilenmektedir. 21. yüzyılın başında hizmet sektörü Gayri Safi Milli Hasıla'da (GSMH) en büyük yüzdeye sahip oldu; hizmet sektörünü, madencilik, imalat ve tarım izledi.

2006'da yaklaşık olarak hükûmet bütçesinin %45'i petrol ve doğalgaz ödemelerinden ve %31'i vergi ve harçlardan geldi. 2000-2004 arasında hükûmet harcamaları yıllık %14'lük bir enflasyon oluştu.

İran, \$70.000.000.000'lık döviz rezervinin %80'ini ham petrol ihracatından elde etmiştir. 2017'de GSMH'nin \$439.000.000.000 veya kişi başına düşen millî gelir açısından 20.200\$'dır. İran'ın resmî olarak yıllık büyüme oranı ise %8'dir. 1990'ların sonlarından itibaren İran; Suriye, Hindistan, Venezuela ve Güney Afrika gibi gelişmekte olan ülkelerle ekonomik iş birliğini geliştirdi. İran, Türkiye ve Pakistan ile ticaret ilişkilerini de geliştirmekte ve Ekonomik İşbirliği Örgütü adı verilen kurum aracılığıyla Batı ve Orta Asya'da ortak bir pazar oluşturma hedefini diğer ülkelerle paylaşmaktadır. İran, ithalat üzerinde daha çok azaltılmış sınırlamalar/vergiler ve Çarbahar, Keşm ve Kış adaları serbest ticaret bölgeleri gibi yatırım için uygun bir iklim yaratarak milyarlarca dolar yabancı yatırım çekmeyi planlamaktadır. İran'ın önemli maden sahaları da vardır (Şekil 15)

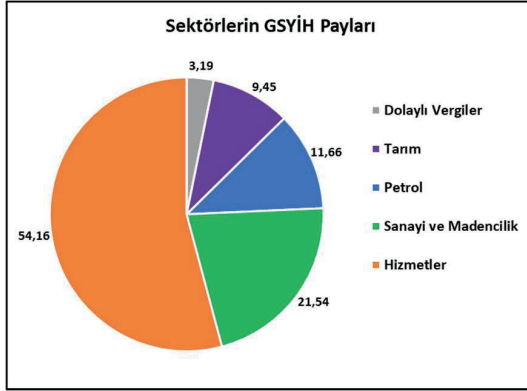
Şekil-15: İran tabii kaynaklarının konumunu gösteren harita.

İRAN EKONOMİK VERİLERİ

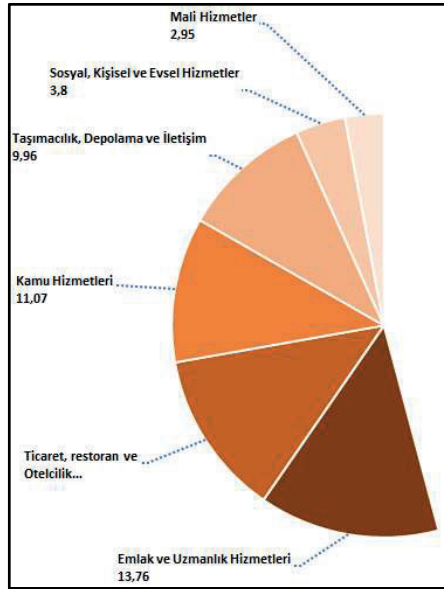
İran’da genel olarak ekonominin %40’ını devletin doğrudan, %45’ini ise “bonyad” olarak adlandırılan ve adeta devlet içinde devlet gibi davranan bir tür İslami esaslı vakıflar aracılığı ile elinde tuttuğu söylenebilir. Kalan %15’lik kesim ise, siyasal yelpazede muhafazakâr olarak tanımlanabilecek bir noktada duran İran özel sektörün elindedir. İran ayrıca nükleer faaliyetlerine ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin çıkartmış olduğu Kararlar ile ekonomik yaptırımlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu yaptırımlar daha çok İran’ın uluslararası faaliyette bulunan banka ve temsilcilikleri ile İran ile iş yapan belli şirketlere finansman sağlayan kurumları hedef almaktadır. İran ekonomisinde enflasyon çok yüksek olmamakla beraber varlığını sürdürmektedir. Enflasyonun temel nedenlerinden biri ithal ürünlerin döviz nedeniyle daha pahalıya mal olmasıdır. Bu yönüyle İran’daki enflasyonun dış kaynaklı olduğu söylenebilir. Ayrıca artan petrol gelirleriyle birlikte hükümet harcamalarının da artmış olması enflasyonist etki yaratmaktadır.

İran ekonomisinin petrole dayalı yapısının kırılarak sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi amacıyla son yıllarda elde edilen petrol gelirlerinin bir kısmı diğer sanayi alanlarının gelişimine aktarılmaktadır. Başlıca sanayi dalları arasında halıcılık, mücevherat ve çelik sektörleri yer almaktadır. Orta Doğu’nun en büyük çelik sektörüne sahip olan İran’da otomotiv endüstrisi önem kazanmaktadır(Şekil 16).

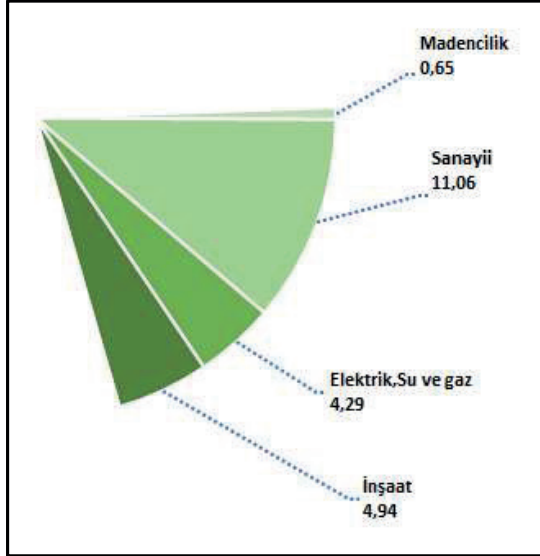
Sektörler	GSYİH Payları
Dolaylı Vergiler	3,19
Tarım	9,45
Petrol	11,66
Sanayi ve Madencilik	21,54
Hizmetler	54,16

Hizmetler	GSYİH Payları
Mali Hizmetler	2,95
Sosyal, Kişisel ve Evsel Hizmetler	3,8
Taşımacılık, Depolama ve İletişim	9,96
Kamu Hizmetleri	11,07
Ticaret, restoran ve Otelcilik	12,6
Emlak ve Uzmanlık Hizmetleri	13,76

Hizmetler	GSYİH Payları
Madencilik	0,65
Sanayi	11,06
Elektrik, Su ve Gaz	4,29
İnşaat	4,94

Şekil-16: İran'da sektörlerin GSYİH'daki payları.

İRAN SİYASİ GÖRÜNÜM

1 Nisan 1979 tarihinde kurulan İran İslam Cumhuriyeti, kendine özgü bir yönetim biçimine sahiptir. Anayasa’da, egemenliğin yasama, yürütme ve yargı organları tarafından, Devrim Rehberi’nin himayesi altında kullanılacağı kayıtlıdır.

Anayasa’ya göre Cumhurbaşkanı yürütmenin başıdır. Ancak iç ve dış politika önceliklerinin belirlenmesi, ya da silahlı kuvvetlerin ve emniyet güçlerinin sevk ve idaresi yetkileri Devrim Rehberi’nin uhdesinde toplanmıştır.

Cumhurbaşkanı, Anayasayı Koruyucular Konseyi’nin onayını almış adaylar arasından, dört yıl süreyle ve en fazla üst üste iki dönem için halk tarafından seçilir. İlk turda adaylardan herhangi biri %50’nin üzerinde oy alamazsa, en fazla oy alan iki aday ikinci turda yarışır. Son Cumhurbaşkanlığı seçimleri 19 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenmiş olup, Cumhurbaşkanı Ruhani, oyların %57,1’ini alarak ilk turda ve ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir(Şekil 17).

İran İslam Cumhuriyeti’nin temel yasama organı olan İslami Danışma Meclisi seçimle işbaşına gelen 290 üyeden oluşmaktadır. Milletvekillerinin görev süresi dört yıldır. Meclis, kanunların oluşturulması ve uluslararası belgelerin onaylanması gibi görevlere sahiptir. Kabul edilen yasa tasarıları onay için Anayasayı Koruyucular Konseyi’ne sunulur ve onay alındıktan sonra yasalaşır.

Ali Hamaney		1939–	13 Ekim 1981	16 Ağustos 1985	İslami Cumhuriyet Partisi
			16 Ağustos 1985	3 Ağustos 1989	Savaşçı Din Adamları Derneği
Haşimi Rafsancani		1934–2017	3 Ağustos 1989	3 Ağustos 1993	Savaşçı Din Adamları Derneği
			3 Ağustos 1993	3 Ağustos 1997	İnşaat Yöneticileri Partisi
Muhammed Hatemi		1943–	3 Ağustos 1997	8 Ağustos 2001 ^[1]	Savaşçı Din Adamları Derneği
			8 Ağustos 2001 ^[1]	3 Ağustos 2005	
Mahmud Ahmedinejad		1956–	3 Ağustos 2005	5 Ağustos 2009	İran İslam Kurucuları İttifakı
			5 Ağustos 2009	3 Ağustos 2013	
Hasan Ruhani		1948–	3 Ağustos 2013	Görevde (Dönem sonu 3 Ağustos 2017)	Moderasyon ve Kalkınma Partisi

Şekil-17: İran'da kurulan hükümetler, Başkanları ve kuran Partiler.

MISIR

Şekil-18: Mısır'ın konumunu gösteren harita.

Kuzey Afrika'nın nüfusu en büyük olan ülkesidir. Nüfusun büyük bir bölümü Nil Nehri boyunca yerleşmiştir. Akdeniz ve Kızıldeniz'e kıyısı bulunan Mısır'ın, batısında Libya, güneyinde ise Sudan yer almaktadır(Şekil 18). Mısır, Asya kıtasında yer alan kısmı Sina Yarımadası üzerinden Filistin ve İsrail ile komşudur. Mısır'dan geçen Nil Nehri, sularını Akdeniz'e boşaltmaktadır. Medeniyetin beşiği olan Orta Doğu'da bulunan bir ülkedir. Ülke 1.010.000 kilometre kare kapsayan bir toprak parçasına ve 2020 yılında yaklaşık 100 milyon nüfusa sahiptir. Mısır, Cumhuriyet ile yönetilen bir Arap ülkesidir. Halkının çoğunluğu Müslüman Araplardan oluşur. Başkenti Kahire'dir.

Coğrafi olarak, Aşağı ve Yukarı şeklinde tanımlanan **Mısır'da ekonomi**; Turizm, Nil Nehri kıyılarında ve alüvyonlu mümbit topraklarda yetişen **dünyanın en kaliteli uzun elyafı pamuğu Gize** ile tekstil ürünleri ihracatına dayanmaktadır. Kendisine yetecek kadar olan petrolünü halkına ucuz olarak sunan Mısır'da ücretler oldukça düşüktür. Ancak hayatın sürdürülmesi için gereken zorunlu ihtiyaçlar da son derece ucuzdur. Son yıllarda gerçekleştirilen özelleştirme işsizliği arttırdığı için sosyal patlama yaşanmaması amacıyla yavaş ilerlemektedir. Genelde istihdam devlet tarafından sağlanmaktadır.

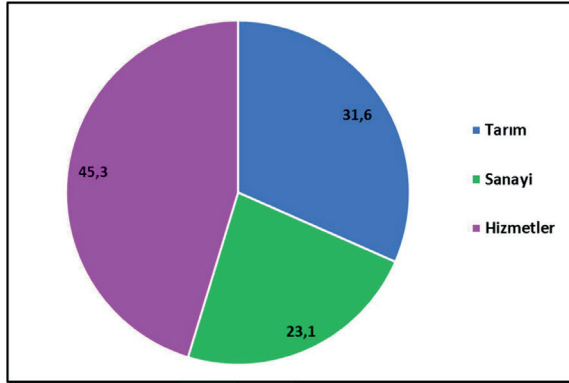
Uzun yıllar Osmanlı hâkimiyetinde kalan Mısır'da Osmanlı paşalarının sülalelerinden gelmekle övünen birçok yerli aile sosyal hayatta önemli yerlerdedir. Osmanlı sonrasında yerleşen İngilizler 'in getirdikleri "**kulüp**" anlayışı Mısırlılar için ayrıcalığın simgesidir.

MISIR EKONOMİK VERİLERİ

Mısır ekonomisi Suudi Arabistan'dan sonra Arap dünyasının ikinci büyük ekonomisidir. Ayrıca, Mısır, Arap dünyasının en çok nüfusa sahip olan ülkesidir. Mısır, 80 milyon nüfusu ile bu anlamda dünyanın en büyük 15. ülkesidir. Nüfusun büyüme oranı AB'nin yaklaşık iki katıdır. Yüksek nüfus artışı, özellikle genç nüfus için eğitim ve sağlık hizmetleri vermek ve istidam yaratmak için kamu kaynaklarının yoğun bir biçimde kullanılmasını gerektirmektedir. Nüfusun hangi ölçüde bir işgücü potansiyelini temsil ettiği, işgücüne katılım oranı tarafından belirlenmektedir. Mısır'da işgücüne katılım oranı yaklaşık olarak %48'dir. Ancak, işgücüne katılımda erkekler ve kadınlar arasında çok büyük bir fark söz konusudur. Erkeklerin işgücüne katılım oranı yaklaşık olarak %74 iken, kadınlarda bu oran ancak %23 düzeyindedir. Mısır'da işgücü piyasasında kadın erkek eşitsizliği işveren cephesinde de ortaya çıkmaktadır; toplam istihdam içerisinde erkek işveren oranı yaklaşık olarak %17 iken, bu oran kadınlar için yalnızca %3 düzeyindedir. İşgücünün bir üretim faktörü olarak ülkenin üretim kapasitesine katkısı, hiç kuşkusuz, hangi ölçüde istihdam edildiğine bağlıdır. Mısır'da ortalama işsizlik oranı Dünya Bankası verilerine göre yaklaşık olarak %9.4'dür. Ancak bu oran erkekler

için yaklaşık olarak %6 iken kadınlarda %20'nin üzerindedir. Mısır'da işsizlik genç nüfus arasında daha büyük bir sorun teşkil etmektedir; 15-24 yaş grubu erkeklerde işsizlik oranı yaklaşık olarak %20, kadınlarda ise %50 düzeyindedir. Bu yaş gurubu nüfus büyük ölçüde lise ve üniversite mezunlarını kapsamaktadır. Bu ise, bir taraftan lise mezunlarının iş bulabilmeleri için teknik eğitime ve hem lise mezunları hem de üniversite mezunları için yoğun istihdam programlarına ihtiyaç duyulduğu anlamına gelmektedir.

Sektör	GSYİH
Tarım	31,6
Sanayi	23,1
Hizmetler	45,3

Şekil-19: Mısır ekonomisinin ana bileşenlerini gösteren şekil.

Mısır ekonomisinin yapısına ilişkin en önemli özelliklerinden birisi enerji sektörüdür. Süveyş kanalı ve SUMED boru hattı Mısır'ı dünya enerji piyasaları için önemli bir geçiş koridoru yapmaktadır. Ancak Mısır enerji sektörünün en önemli özelliği hızla artan doğal gaz üretimidir. Ayrıca, Mısır önemli bir petrol üreticisidir. Ancak, Amerika Birleşik Devletleri Enerji

Bilgi Yönetimi (EIA) verilerine göre Mısır'ın toplam petrol üretimi giderek azalarak 1996'daki en yüksek düzeyinin %70'ine geriledi. Artan petrol talebi ile birlikte, artık petrol üretimi petrol tüketimini karşılamadığından, az da olsa petrol ithalatı söz konusudur. Ancak petrol üretimindeki azalma, artan doğal gaz üretimince telafi edilmektedir. Doğal gaz, Mısır için en önemli ihraç gelirlerinden birisini teşkil etmektedir. Son on yılda Mısır AB için stratejik bir doğal gaz kaynağı haline geldi. Mısır, doğal gaz sektöründe, arama yapmak, belirlenen rezervleri işletmek ve ihracatının gerçekleştirileceği taşıma hatlarının yapılabilmesi için yabancı yatırımlara ihtiyaç duymaktadır(Şekil 19).

Tarım sektörünün de ise GSYH'deki ve istihdamdaki payı giderek azalmaktadır. Mısır'ın topraklarından % 4'nden azı tarım için kullanılabilir durumdadır. Fakat yine de sektör ülkedeki en fazla istihdama sahiptir. Tarımsal üretimin büyük bölümü: pamuk, keten, çiçek, pirinç, mısır, sebze, seker kamışı, narenciye ve buğdaydan oluşmaktadır. Mısır çok önemli bir pamuk üreticisi ve ihracatçısıdır. Fakat pamuk üretim ve ihracatı son yıllarda istikrarsız devlet politikaları ve katı ihracat fiyatlandırması nedenleriyle düşmektedir. Mısır önemli bir tarım ve gıda ürünleri ithalatçısıdır. Akdeniz bölgesinde bulunan 5. en büyük sebze ve meyve ithalatçısı konumundadır. Buğdayın yanı sıra tarımsal ürün ithalatında mısır, et, balık, süt tozu, tereyağı, peynir, elma, konserve meyve ve sebze en basta gelen ürünlerdir. 1994 yılında gübre, tohum ve ilaçlama için verilen tüm devlet desteği kaldırılmıştır. Bunun sonucunda varılan nokta etkileyicidir çünkü hem buğday hem de pirinç üretimi rekor seviyelere ulaşmış ve Mısır, pek çok önemli üründe kendi kendine yetebilen bir hale gelmiştir. Üretilen tarım ürünlerinin % 95'i ülke içinde tüketilmektedir. Nüfus artış hızı da Mısır'ın dünyadaki en önemli tarım ürünleri ithalatçısı olarak kalacağını göstermektedir. Mısır'ın başlıca tarımsal ürünleri pamuk, pirinç, mısır, buğday, fasulye, meyveler, sebzeler, büyük ve küçükbaş hayvanlar olmakla birlikte; bunların yanında meyve olarak portakal, limon, üzüm, ıhlamur, mango, zencefil, muz, avokado, ananas; sebze olarak domates, biber, bamya, fasulye ve patlıcan geniş ölçekte yetiştirilmektedir.

İmalat Alanında, Gıda üretimi ve tekstil, imalat sanayinin çok büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Diğer önemli alt sektörler, mobilya, seramik, ilaç, metalürji, çimento ve gübre olarak sıralanabilir. Ayrıca doğalgaz üretiminin artması ile birlikte hükümet, 2003 yılı başında petrokimya sektörünü geliştirmek için bir plan uygulamaya koymuştur (World Bank, 2009). 1990'ların basından bu yana özelleştirme ve serbestleşme politikaları doğrultusunda üretimde kamu sektörünün ağırlığı azalmış; özel sektörün ağırlığı ise %85'e ulaşmıştır. Özel sektör kurumları ise büyük oranda (%90) 15 ya da daha az çalışan barındıran küçük kuruluşlardır (World Bank, 2009). Mısır'da bu sektörde faaliyet gösteren yerel firmalar mevcut imkânlarını geliştirmek, firmalarını büyütme, daha geniş pazarlarda ticaret imkânına sahip olma isteğiyle yabancı yatırımcı ve ortak aramaktadırlar (World Bank, 2009).

Turizm Alanında, GSYİH'nın %10'unu oluşturan turizm, ülkenin en önemli döviz kaynağıdır (% 23,4). 2010 yılında Mısır'a 12 milyon dolayında turist girişi olduğu, toplam turizm gelirlerinin de 11,6 milyar dolara yükseldiği bilinmektedir. Yaşanan olaylar Mısır turizmini negatif yönde etkilemiş, sektör 2,5 milyar dolarlık gelir kaybına uğramış ve 2011 yılında turist sayısı bir önceki yıla göre %12,7 azalma göstererek 9,8 milyon olarak gerçekleşmiştir (İGEME, 2006). Ancak Mısır Merkezi Toplumsal Mobilizasyon ve İstatistik Kurumu CAMPAS'ın yaptığı açıklama doğrultusunda 2012 yılında Mısır'a gelen turistlerin sayısı %17,1 artmış ve 11,5 milyona ulaşmıştır. 2013 yılı Şubat ayı rakamlarına göre 2012 yılının aynı ayına göre turist sayısı %12 artış göstermiş ve 845 bin turist ülkeyi ziyaret etmiştir. Bu yükselişe rağmen turizm rakamları 2010 yılının gerisinde seyretmektedir (İGEME, 2006). Ülkeye gelen turist sayısı 2014 yılında 2013 yılına göre % 28 oranında azalmıştır. Son yıllarda iki ülke arasında her alanda gelişen ilişkiler, karşılıklı olarak ziyarette bulunan turist sayılarında da artışa yol açmıştır. 2011 yılında Türkiye'ye Mısır'dan gelen turist sayısı 79.665, 2012 yılında 112.025 olmuş, 2013 yılının Ocak-Aralık döneminde ise 107.437 kişi ülkemizi ziyaret etmiştir (İGEME, 2006). Mısır'ın Türkiye ve Yunanistan gibi diğer Akdeniz ülkelerine karşı bir fiyat esnekliği bulunmaktadır. Ayrıca tarih turizminin çok gelişmiş olması nedeniyle turizm sektörü mevsimlik düşüşlerden etkilenmemektedir.

Son yıllarda Mısır'ın geleneksel deniz ve tarih turizminin dışında Nil kıyısında da golf, sağlık ve dini turizm gibi alternatif turizm tipleri de gelişme göstermektedir (İGEME, 2006).

Enerji Alanında ise, Ülkede bu sektöre verilen önem bir hayli fazladır. Enerji sektörü dünya genelinde önem kazanmış ve gün geçtikçe önemi artırmaya devam eden bir sektördür. Günümüz dünyasında insan yaşamının devamını sağlayan yeme, içme, barınma dâhil her türlü ihtiyaç enerji sayesinde temin edilebilmektedir. Bundan dolayıdır ki Dünya Devletleri enerji üretimi konusunda kendilerini geliştirme politikaları uygulamaya çalışmaktadır (DTM, 2015). Petrol ve doğalgaz sektörü GSYİH'nın %9'unu ve ihracatın da 1/3'ünü oluşturmaktadır. Mısır'daki ham petrol rezervleri 4,4 milyar varildir. Her iki sektörde yabancı sermayenin yoğunlaştığı sektörlerdir. Petrol üretimi ve ihracatı Mısır ekonomisinin temel taşı oluşturmakta, petrol üretiminin büyük bölümü, Süveyş kanalı, Nil deltası ve Batı Çölünde yapılmaktadır. Doğalgaz rezervlerinin tersine, petrol rezervleri ve petrol üretimi giderek azalmaktadır. Petrol üretimi yıllar itibariyle düşüş göstermektedir. Petrol üretimi 1996 yılında günlük 920.000 varilden 2012 yılında günde ortalama 720.000 varile düşmüştür. Hem rezervlerin azalması hem de iç piyasadaki tüketim artışına bağlı olarak ülkenin en önemli ihracat kalemi olan petrol ihracatı azalmıştır. Önümüzdeki yıllarda petrolün Mısır ihracatındaki öneminin azalması ve önümüzdeki 10 yıl içinde Mısır'ın petrol ithalatçısı konumuna gelmesi beklenmektedir (DTM, 2015). Doğalgaz rezervleri yeni bulunan kaynaklarla gün geçtikçe zenginleşmekte (yılda ortalama %10 artış kaydetmektedir) ve doğalgaz üretimi 2009 yılı itibariyle 62,7 milyar m³ gibi yüksek seviyelerde seyretmektedir. Mısır, dünya genelinde doğalgaz üretiminde 15. sırada yer almaktadır. Ülkenin şu andaki doğalgaz rezervinin 2,1 trilyon m³ olduğu bilinmektedir. Bu büyük potansiyel, ülkenin doğalgazını ihraç etmek için yeni pazarlar aramasına neden olmuştur. Ayrıca bu durum, ülkenin düşmekte olan petrol ihracatı nedeniyle gelecekte oluşabilecek cari açığı kapatmak için de ayrı bir önem arz etmektedir (DTM, 2015). Gelecek 57 yıl içinde gaz rezervinin tükeneyeceğini ön gören uzmanlar alternatif enerji kaynaklarına yönelmiştir. Bu kaynakların basında rüzgâr enerjisi gelmektedir. Mısır Dünya'da rüzgâr hızı bakımından ilk

sıradaki ülkeler arasında yer almaktadır. Hükümet 2020 yılına kadar yenilenebilir enerji kaynaklarını %20 oranında artırmayı hedeflemektedir. Bunların dışında enerji etkililiği, su teknolojileri, atık yönetimi diğer önemli pazar alanları olarak göze çarpmaktadır

Türkiye ile Mısır İlişkileri Ne durumda?

Ortadoğu’da Türkiye için önemli bir ortak olan Mısır’la ticaret hacmi 5 milyar doları aşmış bulunmaktadır. Politik ilişkilerin 2013 yılında gerilmesiyle beraber Türkiye ve Mısır arasındaki ticari ilişkiler beklendiği kadar sekteye uğramamıştır. 2012 yılı itibariyle Türkiye’nin Mısır’a ihracatı 3.7 milyar dolara ve ithalatı 1.3 milyar dolara ulaşmışken bu rakam gerginliğin devam ettiği 2015 yılı için ihracatta 3.1 ve ithalatta 1.2 milyar dolar dolaylarında gerçekleşmiştir. Öte yandan ekonomik alanda geliştirilen işbirliği, ortaya çıkan politik gerilimle beraber hızla düşmüştür. Bu anlamda Mısır, 2014 yılında karşılıklı Serbest Ticaret anlaşmasını yok hükmünde saymaktadır. 2015 yılında ise Türkiye ve Mısır arasındaki ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla yürürlükte olan deniz taşımacılığı anlaşması kaldırılmıştır. Bir diğer kalem olarak doğrudan yabancı yatırımlar anlamında Türkiye’den Mısır’a giden yatırımlar yaklaşık 2 milyar dolar değeri ile Mısır ekonomisi açısından fazlaca önem arz etmektedir. 260 kadar Türkiye’li firmanın Mısır’daki yatırımlarının yaklaşık 54 bin kişiye istihdam sağladığı iddia edilmektedir ki Mısır’ın istihdam problemi açısından da bu yatırımlar önemlidir

Ayrıca;

Mısır halkı da emperyalistler tarafından programlanmış, Tunus’ta başlayan Arap baharı rüzgârına kapıldı ve Şubat 2011’deki geniş halk hareketiyle Mübarek rejimini devirdi. Bugün dünya politikasının ve ekonomisinin uzmanlarının gözünde, Mısır’da ne olduğu Arap dünyasının nasıl şekilleneceğini önemli ölçüde etkileyecektir. Bu etkinin büyüklüğünü ise Mısır ekonomisinin ne kadar hızlı gelişebileceği belirleyecektir

MISIR SİYASİ GÖRÜNÜM

1922 yılında Britanya Krallığı'na bağlı Mısır Krallığı ilan edilerek ülkedeki bağımsızlık mücadelesi yanlılarına sus payı verilmiştir. Kralın yanında halk ve şura meclisleri oluşturularak meşruti monarşi yapılanmasına doğru didilse de kralın parlamentoyu feshetme yetkisinin olması ve seçimlerde belirli elit gurubun etkin olması temsiliyetin zayıf olduğunun ve tam anlamıyla meşruti monarşinin fiili düzeyde sağlanamadığının göstergesi olmuştur. Nitekim 1952 yılında askeri bir darbeyle krallığa son verilerek Cumhuriyet kurulmuştur ve tek partili bir siyasi dönem başlamıştır. 1952 yılının başlarında Cemal Abdülnâsır ve Enver Sedat'ın önderliğinde ve 1949 yılında kurulan 'Hür Subaylar' örgütü, Kral Faruk'u 1952 Temmuzunda gerçekleştirdikleri bir darbeyle devirmişlerdir. Monarşinin yıkılışı tüm Mısırlılar tarafından coşkuyla karşılanmış ve İhvan (Müslüman Kardeşler) da bunu desteklemiştir (www.t24.com.tr, 20.05.2016). Ancak, Mısır'ın siyasi çalkantısı devam etmeyi sürdürmüş ve 1958 yılında Suriye ile birleşerek Birleşik Arap Cumhuriyeti ismini almıştır. Oluşturulan bu düzenin de ömrü uzun olmamış ve 1961 yılında Suriye'nin ayrılmasıyla tekrar Mısır Arap Cumhuriyeti adına dönülmüştür. Meşruti monarşiden cumhuriyete resmi olarak geçiş sağlansa da fiili olarak Ülke'de çok büyük değişiklikler yaşanmamıştır. Rejim, demokrasiden ziyade güvenlik merkezli olarak varlığını devam ettirmiştir. 1976 yılında kısmen de olsa çok partili hayata geçiş adımları atılmaya başlanmıştır. Bugün de gündemde olan Müslüman Kardeşler, o yıllarda hukuki olarak varlığını sürdüremese de gayrı resmi bir şekilde toplumun nabzını tutmaya devam etmiştir. 1980 yılında iktidara gelen ve 2001 yılına kadar iktidarda kalan Hüsnü Mübarek döneminde Mısır'ın çalkantılı siyasi yapısı değişmemiştir. Hüsnü Mübarek, demokrasiyi zedeleyici politikalara imza atmıştır. O dönemde, hak ve özgürlükler alanında geriye gidiş yaşanırken, Devlet Başkanının yetkileri oldukça genişletilmiştir. Bu durum, çoğulcu siyasi yapının zayıflamasına neden olmuştur (Güçtürk, 2016:10). 2010 yılında Tunus'ta pazar satıcısı bir üniversite öğrencisinin polisler tarafın tezgâhına el konulması sonrasında kendisini yakmasıyla başlayan halk isyanları diğer bölge ülkelerine de sıçramış ve bu gelişmelerden etkilenen ülkelerden biri de Mısır olmuştur

(Tandoğan, 2013:II). 25 Ocak 2011 yılında Tahrir Meydanında milyonlarca kişinin katılımıyla gerçekleşen ve “Nil Devrimi” veya “Ful Devrimi” olarak isimlendirilen kitlesel eylemler sonuç vermiştir. Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek 1981 yılından beri kesintisiz olarak sürdürdüğü iktidarını terk edip yetkilerini Yüksek Askeri Konsey (YAK)’a devretmek zorunda kalmıştır (Yıldırım ve Abdulcelil, 2011:3). 2011 yılı Mısır siyasi tarihinde radikal değişikliklerin yaşanması açısından milat olmuştur. 2011 yılından bugüne Mısır’da siyasi sirkülasyon devam etmiştir. 2012 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde Müslüman Kardeşler’in desteklediği Muhammed Mursi, Mısır’ın ilk sivil lideri olarak seçimi kazanmıştır. Ancak Mursi’nin Cumhurbaşkanlığı çok kısa sürmüştür. 3 Temmuz 2013 tarihinde Mursi, askeri bir darbe ile devrilmiştir. 10 ay sonra ise Mısır yeni Cumhurbaşkanı seçmek için sandığa gitmiştir. 26-27 Mayıs 2014 tarihlerinde yapılan seçimlerde eski Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı Aldulfettah El Sisi düşük katılımlı seçimlerin ardından, Cumhurbaşkanı olmuştur (Şekil 20).

Hüsni Mübarek حسنى مبارك		1928– 2020	14 Ekim 1981	5 Ekim 1987	Ulusal Demokrat Parti
			5 Ekim 1987	4 Ekim 1993	
			4 Ekim 1993	26 Eylül 1999	
			26 Eylül 1999	27 Eylül 2005	
			27 Eylül 2005	11 Şubat 2011 (İstifa)	
Silahlı Kuvvetler Yüksek Konseyi Başkanı: Mareşal Muhammed Hüseyin Tantavi		—	11 Şubat 2011	30 Haziran 2012	Askeri
Muhammed Mursi محمد مرسي		1951– 2019	30 Haziran 2012	3 Temmuz 2013 (devrildi)	Özgürlük ve Adalet Partisi
Adli Mansur عبدلي منصور Gegici Devlet Başkanı		1945–	4 Temmuz 2013	8 Haziran 2014	Bağımsız
Abdülfettah el-Sisi عبد الفتاح السيسي		1954–	8 Haziran 2014	Görevde	Bağımsız

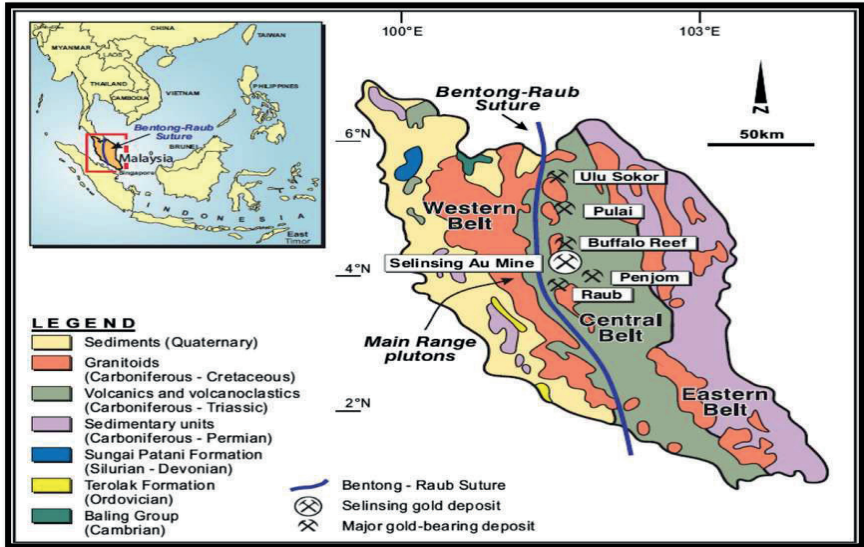
Şekil-20: Mısır'da kurulan hükümetler, Başkanları ve kuran Partiler.

MALEZYA

Şekil-21: Malezya'nın harita üzerindeki konumu

Şekil-22: Malezya jeolojik haritası ve önemli altın madenlerinin konumları.

Malezya, Güneydoğu Asya’da yer alan, doğu ve batı olarak iki kara parçasına ayrılmış, 13 eyaletten oluşan, “parlamentar monarşi” ile yönetilen federal bir devlettir. Malezya’da 878 adet ada bulunur (Şekil 21 ve 22). 2017 sayımına göre 32.049.700 nüfusa sahip Malezya’da halkın %55’i Malay, %25’i Çinli, %10’u Hintli ve geriye kalan %10’luk kesim ise diğer etnik kökenlere sahiptir. Bunların 5.440.000’i Doğu Malezya ve 21.200.000’u Batı Malezya’da yaşamaktadır. Resmî dil Malayca olmasına rağmen halkın hemen hemen hepsi kusursuz İngilizce konuşabilmekte, bunun yanı sıra Arapça da geçerli diller arasında yer almaktadır. Ülkede resmî din İslam’dır ve Müslüman olan halkın çoğu Malay kökene sahip, az bir kısmı ise Hintli’dir. Budizm, Çinli halk tarafından benimsenen din iken, Hinduizm dini de Müslüman olmayan Hintlerin inancıdır. Hristiyanlık da yaygın olan dinler arasındadır.

Malezya Güneydoğu Asya ülkeleri içerisinde yıllık kalkınma oranı en fazla olan ülkelerden biridir. Malezya, ekonomik açıdan kendi kendine yeterlidir. Enflasyonu düşük, güçlü bir sermaye yatırıma sahip ekonomisi, sürekli gelişme içerisinde. İşsizlik oranı %7 civarındadır. Önceleri kauçuk ve kalaya bağlı kalan ekonomisi, 1980 yılından sonra daha başka alanlara da sarmıştır. Serbest dış alım ve hür teşebbüsün tesirindeki ekonomi 1980 yılında %8,5’luk artış hızı göstermiştir. **Kişi başına düşen millî gelir 8617 dolardır.** Yıllık millî hasılanın %18’ini imalatçılık, %23’ünü tarım, %4’ünü de madencilik teşkil eder.

En önemli ürünleri kauçuk, Hindistan cevizi, pirinç, muz, patates, ananas, hurma, mısır, çay, tütün’dür. Orman ürünleri bakımından oldukça zengin olup, özellikle kerestesi çok makbuldür.

Maden bakımından da zengin bir ülke olan Malezya, kalay üretiminde dünya birincisi olup, dünya kalay üretiminin %70’ini karşılar. Diğer önemli madenleri demir, boksit, petrol, manganez, altın, tungsten ve titandır. Sanayide Güneydoğu Asya ülkeleri arasında ileri bir seviyededir. Başlıca ihracatı kalay, kauçuk, demir filizi, boksit, kereste, teneke kutu ve palmye yağıdır. Dışarıdan makine, kimyevi maddeler, teknik araç ve gereçler almaktadır. Balıkçılık ve turizm önemli gelir kaynaklarıdır.

MALEZYA: EKONOMİK VERİLER

Malezya ekonomisi Endonezya ve Tayland'dan sonra Güneydoğu Asya'nın 3. büyük ekonomisi ve dünyanın en büyük 35. ekonomisidir. Malezya Singapur, Tayland ve Vietnam'ı içeren Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği'nin (ASEAN) bir parçasıdır. 2002 yılından bu yana her yıl ortalama %5,1 büyüyen ekonomisiyle Malezya hızlı ve istikrarlı bir şekilde gelişmektedir. Bilgi tabanlı endüstrilerin yoğunluğu ve üretimde en son teknolojinin benimsenmesi ekonomik gelişmenin itici gücüdür. Dünya Bankası “İş Yapma Kolaylığı” endeksinde 12. sıradadır.

31,9 milyon nüfusu ile Malezya, dünyanın 45. kalabalık ülkesidir. Nüfusun 8 milyonu (%25'i) başkent Kuala Lumpur'da yaşamaktadır. 2019 yılında işgücüne katılım oranı %64 ve işsizlik oranı %3,3'tür. İşgücünün %62'si hizmetler sektöründe ve %27'si sanayide istihdam edilmektedir. Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerine göre, Malezya'nın 2019 yılı GSYH büyüklüğü cari fiyatlarla 365 milyar dolardır. 2019 yılında yıllık reel olarak %4,3 oranında büyüyen Malezya ekonomisinin, 2020 yılında COVID-19 pandemisinin etkisiyle -%1,7 oranında daralacağı öngörülmektedir.

Comtrade verilerine göre, Malezya 2019 yılında toplam 238 milyar dolarlık ihracat ve 204,9 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. En yakın ticari ilişkilerini Çin, Singapur ve ABD ile kurmuştur (Şekil 23). Türkiye, 2019 yılında Malezya'ya 354 milyon dolarlık ihracat yaparken Malezya'dan 1,8 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. 2019 yılında 2,2 milyar dolarlık ikili ticaret büyüklüğü ile Malezya, Türkiye'nin 38. büyük ticari ortağı konumundadır.

İhracat Verileri incelendiğinde; Çin Halk Cumhuriyetine Yapılan Elektrik ve Elektronik Cihazların ihracatı ön plana çıkmaktadır. Singapur'a gerçekleştirilen İlaç ve Kimyasal Maddelerin İhracatı ise 2.Sıradadır. Ayrıntılı analiz aşağıda Şekilde verilmiştir.

Şekil-23: Malezya'nın en büyük ticari ortağı olan Çin ile ticaret hacmi.

MALEZYA SİYASİ GÖRÜNÜM

14. yüzyılda İslamlaşmaya başlayan, geçmişte Portekiz (1511-1641), Hollanda (1641-1786) ve İngiliz (1786-1957) idaresinde kalan Malezya, bağımsızlığını 31 Ağustos 1957 tarihinde kazanmıştır. Kuruluşunda Malaya Federasyonu olan ismi, 1963 yılında Sabah, Sarawak ve Singapur'un katılımıyla Malezya olarak değiştirilmiştir. Singapur, 1965 yılında federasyondan ayrılmıştır.

Malezya, federal anayasal monarşiye dayalı parlamenter demokrasi sistemiyle yönetilmektedir. Federal Anayasaya göre devletin başı, dokuz eyalet sultanı tarafından rotasyon usulüyle beş yıllık bir dönem için seçilen ve törensel yetkilere sahip olan kraldır.

Son olarak, 24 Ocak 2019 tarihinde gerçekleştirilen Hükümdarlar Konferansı toplantısında, Pahang eyaleti Sultanı Al-Sultan Abdullah Ri'ayatuddin Al-Mustafa Billah Shah Malezya'nın 16. Kralı olarak seçilmiştir.

Hükümetin başı Başbakan'dır. Federal Meclis, Temsilciler Meclisi (Dewan Rakyat) ve Senato (Dewan Negara) olmak üzere iki kanatlıdır. 70 üyeli Senato üyelerinin 44'ü Kral tarafından atanmakta, 26'sı eyalet

meclisleri tarafından seçilmektedir. Senatörler üç yıllık bir dönem için belirlenmektedir. Temsilciler Meclisi üyeleri ise seçimle belirlenmektedir.

Malezya, İngiltere'den bağımsızlığını kazandığı 1957 yılından 2018 yılında düzenlenen seçimlere kadar iktidarı elinde bulunduran Ulusal Cephe (Barisan Nasional, BN) koalisyonu tarafından yönetilmiş; 9 Mayıs 2018 tarihinde gerçekleştirilen 14. genel seçimlerden zaferle çıkan Umut İttifakı (PH) koalisyonu, iktidarı devralmıştır. 10 Mayıs 2018 günü yemin ederek Başbakanlık görevine başlayan Halkın İttifakı (Pakatan Harapan-PH) koalisyonunun lideri Mahathir Mohamad (1981-2003 yıllarında da Başbakan), 24 Şubat 2020'de istifa etmiş ve PH iktidarı çökmüştür (Şekil 24).

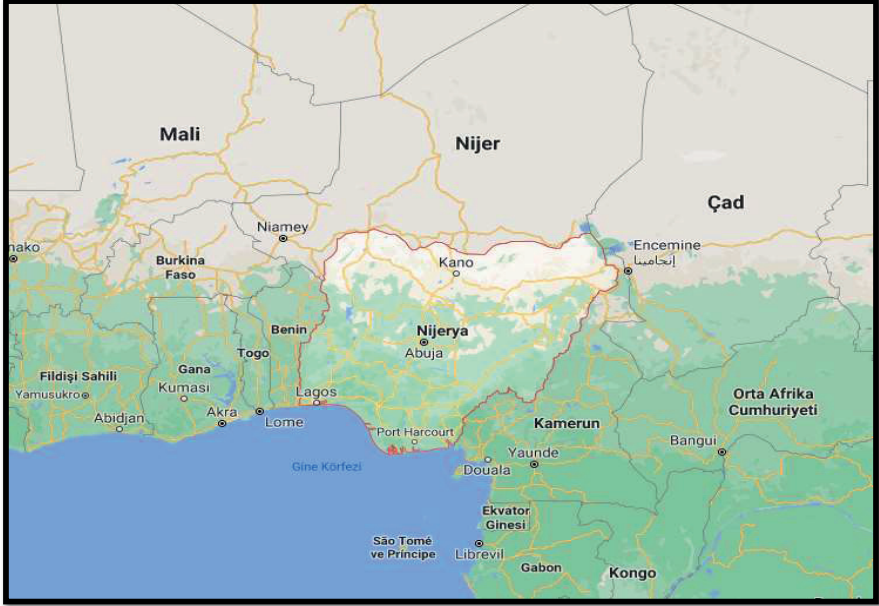
Malezya Kralı tarafından ülkenin yeni Başbakanı olarak belirlenen Bersatu Partisi (PPBM) Başkanı Tan Sri Muhyiddin Yassin, 1 Mart 2020'de; sonradan açıkladığı kabine üyeleri ise 10 Mart 2020'de Malezya Kralı Al-Sultan Abdullah Ri'ayatuddin Al-Mustafa Billah huzurunda ant içerek resmen görevlerine başlamışlardır. Yeni koalisyon Hükümeti, Milli Birlik (Perikatan Nasional) olarak adlandırılmaktadır.

	Mahathir Muhammed (1925-)	16 Temmuz 1981	31 Ekim 2003	UMNO
	Abdullah Ahmed Bedevi (1939-)	31 Ekim 2003	3 Nisan 2009	UMNO
	Necip Rezak (1953-)	3 Nisan 2009	10 Mayıs 2018	UMNO
	Mahathir Muhammed (1925-)	10 Mayıs 2018	1 Mart 2020	PPBM
	Muhyiddin Yasin (1947-)	1 Mart 2020	Görevde	BERSATU

Şekil-24: Malezya'da kurulan hükümetler, Başkanları ve kuran Partiler.

NİJERYA

Şekil-25: Nijerya'nın harita üzerindeki konumu ve komşuları.

Nijerya ya da resmî adı ile Nijerya Federal Cumhuriyeti, Afrika kıtasının batısında yer alan ülkedir. Ülkenin sınır komşularını (kuzeyden saat yönünde ilerlendiğinde) Nijer, Çad, Kamerun ve Benin oluştururken, ülkenin güneyinde Gine Körfezi içerisinde yer alan Benin Körfezi yer almaktadır. Ülkenin başkenti Abuja'dır (Şekil 25).

Ekonomi daha çok tarıma dayanır. Yer fıstığı, pamuk, palmiye ağaçları, sebze ve meyve türleri, kakao, kauçuk, tahıl

ürünleri, hurma ve yer fıstığı yağı, kereste ve kola cevizi bol miktarda üretilir. Kakao ve kauçuk üretiminde dünyanın altıncı ülkesidir. Ülke topraklarının %25'i ekime müsaittir.

1960'lı yıllarda bulunan petrol, Nijerya ekonomisini geniş ölçüde ferahlattı. Afrika'da hemen hemen en istikrarlı ekonomiye sahip ülkelerden biri haline geldi. Güneyde delta bölgesi, petrol yatakları bakımından oldukça zengindir. Dünyanın yedinci büyük petrol üreticisi durumunda olan Nijerya'nın ihracatının büyük bir bölümünü, petrol ve yan ürünleri teşkil etmektedir. Ayrıca doğal gaz bakımından da oldukça zengindir. 1980 yılında petrokimya ve doğal gaz tesisleri tamamlanmış ve rafineri sayısı artırılmıştır. Nijerya ham petrolden başka ayrıca kömür, kalay, kireçtaşı, kolimbit ve demir madenleri de üretmektedir.

Mevcut nehir sularından, hidroelektrik santralleri kurmak suretiyle, elektrik enerjisi üretilmektedir. Bunlardan en büyüğü Kainiji Barajı'dır.

İhracatının %95'ini ham petrol teşkil eder. Çeşitli gıda maddeleri ve otomobil parça takımları, diğer önemli ihraç ürünleridir. Gıda maddeleri ihracatının büyük bir bölümünü kakao meydana getirir. Ayrıca tütün, palmye ürünleri, yer fıstığı, pamuk ve soya diğer ihraç ürünlerini teşkil eder.

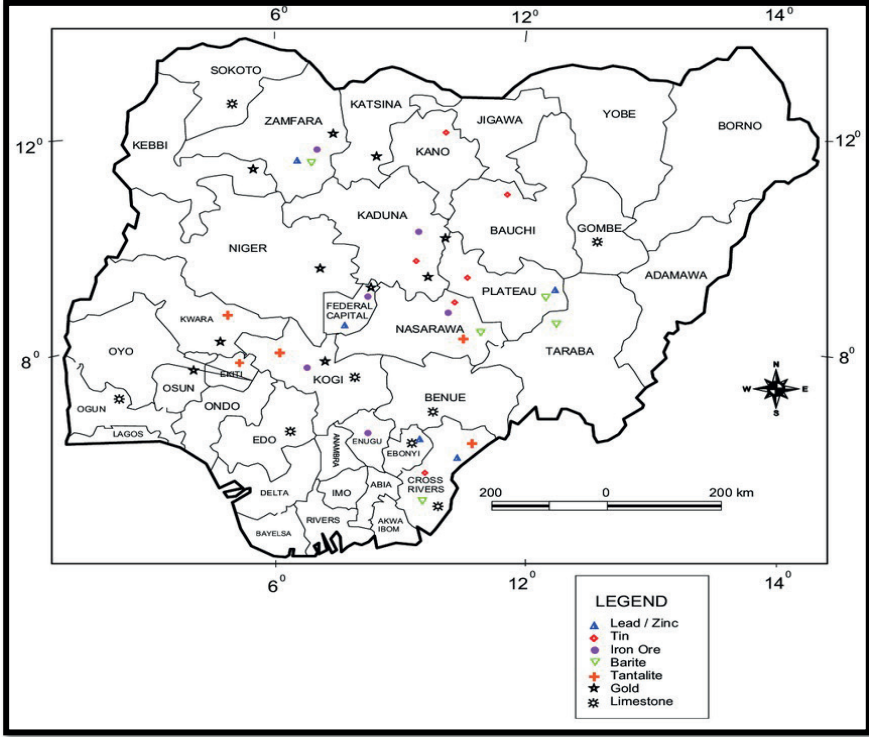
Nijerya, kereste, kauçuk ve hayvan derilerinden de büyük gelirler elde etmektedir. İhracatını daha çok İngiltere, Almanya ve Japonya'ya yapar. ABD, Almanya ve Hollanda'dan ise çeşitli makine, ilaç ve elektronik malzemeler ithal etmektedir.

Kişi başına düşen millî aylık gelir 370 dolardır. İş gücünün %60'ı tarım, %20'si ticaretle ilgilidir. Doğal gaz ve petrokimya endüstrisi yanında ormancılık, balıkçılık, tekstil, çimento ve sigara endüstrileri de önemlidir. OPEC üyesi olan Nijerya, büyük bir demir-çelik endüstrisine ve geniş bir inşaat sektörüne sahiptir.

NİJERYA EKONOMİK VERİLER

Ekonomi daha çok tarıma dayanır. Yerfıstığı, pamuk, palmye ağaçları, sebze ve meyve türleri, kakao, kauçuk tahıl ürünleri, hurma ve yerfıstığı yağı, kereste ve kola cevizi bol miktarda üretilir. Kakao ve kauçuk üretiminde dünyanın altıncı ülkesidir. Ülke topraklarının %25'i ekime müsaittir. 1960'lı yıllarda bulunan petrol, Nijerya ekonomisini geniş ölçüde ferahlattı. Afrika'da hemen hemen en istikrarlı ekonomiye sahip ülkelerden biri haline geldi. Güneyde delta bölgesi, petrol yatakları bakımından oldukça zengindir. Dünyanın yedinci büyük petrol üreticisi durumunda olan Nijerya ihracatının büyük bir bölümünü, petrol ve yan ürünleri teşkil etmektedir. Ayrıca doğal gaz bakımından da oldukça zengindir. 1980 yılında petrokimya ve doğal gaz tesisleri tamamlanmış ve rafineri sayısı artırılmıştır. Nijerya ham petrolden başka ayrıca kömür, kalay, kireçtaşı, kolumbit ve demir madenleri de üretmektedir. Maden çeşit ve yerleri Şekil 26'da gösterilmektedir.

Mevcut nehir sularından, hidroelektrik santralleri kurmak suretiyle, elektrik enerjisi üretilmektedir. Bunlardan en büyüğü Kainiji Barajıdır. İhracatının %95'ini ham petrol teşkil eder. Çeşitli gıda maddeleri ve otomobil parça takımları, diğer önemli ihraç ürünleridir. Gıda maddeleri ihracatının büyük bir bölümünü kakao meydana getirir. Ayrıca tütün, palmye ürünleri, yerfıstığı, pamuk ve soya diğer ihraç ürünlerini teşkil eder. Nijerya, kereste, kauçuk ve hayvan derilerinden de büyük gelirler elde etmektedir. İhracatını daha çok İngiltere, Almanya ve Japonya'ya yapar. ABD, Almanya ve Hollanda'dan ise çeşitli makina, ilaç ve elektronik malzemeler, ithal etmektedir. Kişi başına düşen milli aylık gelir 370 dolardır. İş gücünün %60'ı tarım, %20'si ticaretle ilgilidir. Doğal gaz ve petrokimya endüstrisi yanında, ormancılık, balıkçılık, tekstil, çimento ve sigara endüstrileri de önemlidir. OPEC üyesi olan Nijerya, büyük bir demir-çelik endüstrisine ve geniş bir inşaat sektörüne sahiptir.

Şekil-26: Nijerya'nın maden arazilerini gösteren harita.

İthalat Değerleri incelendiğinde en çok ithalat yaptığı ülke Çin'dir (Şekil 27);

Şekil-27: Nijerya'nın en büyük ithalatçısı ve ticari boyutu.

En yüksek İthalat Değerlerinin Çin Halk Cumhuriyetine ait olduğu gözlemlenmektedir. Genel olarak Çin Halk Cumhuriyetinden yapılan ithal ürünler aşağıda gösterildiği gibidir.

NİJERYA SİYASİ GÖRÜNÜM

Nijerya Federal Cumhuriyeti uzun süren askeri yönetimlerin ardından, 1999 yılında sivil yönetime geçmiştir. Nijerya Anayasası'na göre devlet, egemenliğini halktan almaktadır ve demokrasi, sosyal adalet devletin temel prensipleri arasındadır. Başkanlık sisteminin nüvesini oluşturan yürütme gücünün tamamen başkanın elinde toplanması, başkanın ve parlamentonun ayrı ayrı halk tarafından seçilmesi, yasama ve yürütme organlarının birbirinin varlığına son verememesi gibi durumların tamamı Nijerya'da uygulanmaktadır. Diğer bir deyişle tipik bir ABD başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Her ne kadar Nijerya devletin başkanı, ülkede en yetkili kişi olarak görülsün de, anayasa özellikle savaş ilanı ve Nijerya ordusunun ülke dışında görevlendirilmesi hususlarında başkanın yetkisini yasama organı ile sınırlandırmıştır (Şekil 28). 1999 yılında oluşturulan ve halen yürürlükte olan anayasaya göre federal düzeyde yasama yetkisi ulusal meclise, yürütme yetkisi başkana ve yargı yetkisi federal mahkemelere aittir. Federal düzeydeki yasama organı Nijerya Federal Cumhuriyeti Ulusal Meclisidir. Görev süresi 4 yıl olan Ulusal Meclis, Senato ve Temsilciler Meclisinden oluşmaktadır. Senatoda toplam 109 senatör bulunmaktadır. Her eyaletten üç, başkentten ise bir senatör seçilmektedir. Temsilciler Meclisi 360 üyeden oluşmaktadır. Her iki parlamentonun üyelerinin seçiminde de dar bölge basit çoğunluk sistemi uygulanmaktadır. Federal devletin yasama organının yanı sıra, her bir eyaletin de Eyalet Meclisi (House of Assembly) adı altında bir yasama organı mevcuttur. Nijerya'nın yönetim şekli Federal Cumhuriyettir. Ülke, toplam 36 eyalet ve federal başkent bölgesinden oluşmaktadır. Ülke, ABD benzeri başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Yürütme yetkisi, halk tarafından dört yıllığına doğrudan seçilen Devlet Başkanı'na verilmiştir. Devlet Başkanı tarafından Meclis'in üst kanadı olan Senato'ya önerilen Bakan adayları, öncelikle Senato tarafından incelenmekte ve onaylandıktan sonra Devlet Başkanı tarafından Bakan olarak atanmaktadırlar. Parlamentoda hükümet programı okunması

ve güven oylaması yapılmamaktadır. Nijerya'nın en önemli iç sorunu siyasi istikrarsızlıktır. Birçok askeri ihtilal yaşamış olan ülke, uzun yıllar baskıcı politikalara maruz kalmıştır. 90'lı yıllarda çok partili demokratik sisteme geçilmesinden sonra siyasi çalkantılar kısmen durulduysa da yeni sistem tam anlamıyla oturmamıştır. Ülkedeki ikinci iç problem ise, Hristiyan azınlığın ülke yönetiminde daha etkin olma ve Müslüman çoğunluğu baskı altına alma çabasından kaynaklanan sosyal problemdir. Hristiyanlar Nijerya'daki oranlarını olduğundan daha çok göstererek yönetimde Müslümanlardan daha fazla söz sahibi olmak istemektedirler. Bu konuda Nijerya Hristiyanları Avrupa ülkelerinden de destek görmektedirler. Hristiyanların tutumu ülkede zaman zaman çeşitli karışıklıkların ve olayların yaşanmasına yol açmaktadır. Bir diğer iç problem de zaman zaman ortaya çıkan, etnik ve kabilecilik anlayışına dayanan çatışmalardır.

	General Sani Abacha (1943–1998)	17 Kasım 1993	8 Haziran 1998 (Görevden önce öldü)	4 yıl, 203 gün	Geçici İktidar Konseyi
	General Abdulsalami Abubakar (1942–)	8 Haziran 1998	29 Mayıs 1999 (izafe)	355 gün	Geçici İktidar Konseyi

	Olusegun Obasanjo (1937–)	29 Mayıs 1999	29 Mayıs 2007	8 yıl, 0 gün	Halkların Demokratik Partisi
	Umaru Musa Yar'Adua (1951–2010)	29 Mayıs 2007	5 Mayıs 2010 ^[1] (Görevden önce öldü)	2 yıl, 341 gün	Halkların Demokratik Partisi
	Goodluck Jonathan (1957–)	5 Mayıs 2010	29 Mayıs 2015	5 yıl, 25 gün	Halkların Demokratik Partisi
	Muhammadu Buhari (1942–)	29 Mayıs 2015	Görevde	5 yıl, 359 gün (23 Mayıs 2021)	Tüm İlericilerin Kongresi

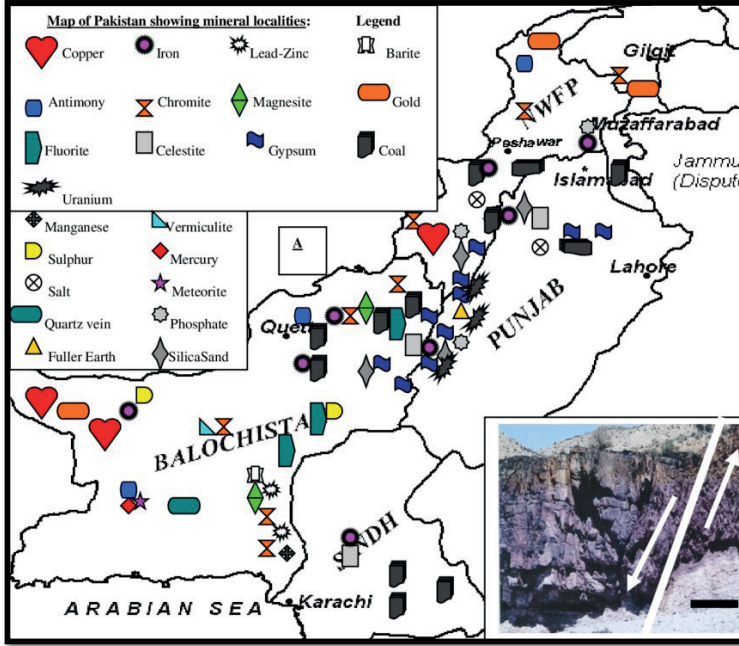
Şekil-28: Nijerya'da kurulan hükümetler, Başkanları ve kuran Partiler.

PAKİSTAN

Şekil-29: Pakistan'ın harita üzerindeki konumu ve komşuları.

Şekil-30: Pakistan maden bölgelerini gösteren harita.

Pakistan Güney Asya'da yer almaktadır. 212,2 milyonu aşan nüfusuyla dünyanın en kalabalık beşinci ülkesidir. En büyük ikinci Müslüman topluluğuna sahiptir. 881,913²'lik yüzölçümü ile bu alanda 33. sıradadır. Pakistan'ın güneyde Umman Denizi ve Körfezi'ne 1046 km kıyısı vardır. Doğuda Hindistan, batıda Afganistan, güneybatıda İran ve kuzeydoğuda Çin ile komşudur. Kuzeybatıda Afganistan'ın Vahan Koridoru Pakistan'ı Tacikistan'dan ince bir hatla ayırır, ayrıca Umman ile deniz sınırı bulunmaktadır (Şekil 29).

Günümüzde Pakistan'ın bulunduğu topraklar birçok antik medeniyetin mekânı olmuştur. Pakistan tarihi bu bölgeyi içine alan Hint alt kıtasının tarihi ile iç içedir.

Pakistan ekonomisi, Satın alma gücü paritesi bakımından 25. büyük ve nominal olarak dünyanın 38. büyük ekonomisidir. Pakistan gelişmekte olan

bir ülke olup 21. yüzyılda dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olma potansiyeline sahip sonraki 11 ülkelerinden biridir. Bununla birlikte onlarca yıl süren çatışmalar, sosyal istikrarsızlıklar, yatırım eksikliği ve hızlı nüfus artışı ülkenin ekonomik büyümesine zarar vermiştir. Ülkenin ekonomisi yarı endüstrileşmiş olup önemli sanayi merkezleri İndus Nehri boyunca yer almaktadır. Birincil ihraç malları arasında tekstil, deri ürünleri, spor malzemeleri, kimyasallar, halı ve kilim bulunmaktadır.

PAKİSTAN EKONOMİK VERİLER

Dünyanın 44. büyük ekonomisi olan Pakistan, parlamenter demokratik sistemle yönetilmekte olup, dört eyaletten oluşan federal bir yapıya sahiptir. Resmi dili Urduca olan Pakistan’da iş dünyasında İngilizce yaygın olarak kullanılmaktadır. Pakistan, Dünya Bankası “İş Yapma Kolaylığı” endeksinde 108. sırada yer almaktadır.

Pakistan’ın ekonomik gelişiminde, ülkenin milli gelirinin yaklaşık %20’sini oluşturan tarım sektörü önemli bir paya sahiptir. Başlıca tarım ürünleri; pamuk, buğday, pirinç, şeker kamışı ve mısırdır. Pakistan’ın sanayileşmesinde tekstil sektörü ağırlıklı bir rol üstlenmektedir. Pek çok tüketim malı açısından kendi kendine yetebilen Pakistan’da pamuk ve yün dokumacılığı, hazır giyim sanayi, deri ve deri mamulleri, çimento, sağlık ürünleri ve şeker, meşrubat gibi işlem görmüş gıda maddeleri temel endüstri malları arasında yer almaktadır. Ayrıca, kimyasal madde üretimi de son dönemde önemli bir gelişim göstermiştir. Madencilik de Pakistan için önemli bir gelir kaynağıdır (Şekil 30)

Pakistan’ın, 216,5 milyonluk nüfusu içerisinde işgücüne katılım oranı %53, işsizlik oranı ise %6’dır. Resmi para birimi Pakistan Rupisi (PKR) olan Pakistan’ın 2019 yılı GSYH büyüklüğü cari fiyatlarla 278 milyar dolardır. Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerine göre 2019 yılında yıllık reel olarak %3,3 oranında büyüyen Pakistan ekonomisinin, 2020 yılında COVID-19 pandemisinin etkisiyle -%1,5 oranında daralacağı öngörülmektedir.

Comtrade verilerine göre, Pakistan 2019 yılında toplam 23,7 milyar dolarlık ihracat ve 50 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. En yakın ticari ilişkilerini Çin, ABD ve Birleşik Arap Emirlikleri ile kurmaktadır. Türkiye, 2019 yılında Pakistan'a 550 milyon dolarlık ihracat yaparken Pakistan'dan 306 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. 2019 yılındaki 856 milyon dolarlık ikili ticaret büyüklüğümüz ile Pakistan, Türkiye'nin 67. büyük ticari ortağı konumundadır.

Pakistan İthalat rakamları incelendiğinde Çin Halk Cumhuriyeti ön plana çıkmaktadır(Şekil 31).

Şekil-31: Pakistan'ın en büyük ithalatçısı Çin ile olan ticaret hacmi.

İhracat yapılan ülkeler incelendiğinde D8'i oluşturan ülkelerden Sadece Bangladeş'in olduğu dikkat **çekmektedir.**

Ayrıca Türkiye'nin Pakistan'a ihracatı son 5 yıl içerisinde yıllık ortalama %15 büyümüştür. İhracatımızın en yüksek olduğu ürün grubu, son 5 yıllık dönemde yıllık ortalama %13 büyümeye kaydederek 90 milyon dolar ihracat büyüklüğüne ulaşan makine ve mekanik parçalardır. İhracat büyüklüğünün en yüksek olduğu ikinci ürün grubu ise son 5 yılda yıllık ortalama %54 büyümeye kaydeden ve ihracat büyüklüğü 50 milyon dolara ulaşan pamuk olmuştur. Demir-çelik en çok ihracatını yaptığımız üçüncü sektör olmakla beraber son 5 yıllık dönemde yıllık ortalama %103 büyümeye kaydederek 46 milyon dolar ihracat büyüklüğüne ulaşmıştır.

Pakistan ekonomisinin en önemli sorunlarından biri ülkenin sosyal düzenini ve yatırım performansını olumsuz etkileyen enerji açığı ve enerji altyapısındaki eksikliklerdir. Pakistan'ın henüz temel enerji kaynağı olarak kurulu bir doğalgaz hattı bulunmamaktadır (ancak bu konuya yönelik İran ile belli projelerin mevcut olduğu bilinmektedir). Pakistan bürokrasisinin Türk iş insanlarına bakış açısının çok olumlu olduğu bilinmekte, önümüzdeki dönemde Pakistan'da enerji alanında üç farklı açılım olabileceği öngörülmektedir. Rüzgâr enerjisi santrallerinin tek başına Pakistan'ın enerji üretimini karşılamaya yetmeyeceği, aynı zamanda hidroelektrik santrallerinin de kurulması gerektiği düşünülmektedir. Pakistan'daki mevcut kömür rezervlerinin faaliyete geçirilmesin gerekliliği de önemle vurgulanmaktadır. Dünyanın en büyük 10 kömür rezervinden birine sahip olan Pakistan'da kömür rezervlerinin ekonomiye kazandırılması yönünde geliştirilecek projeler Türk firmalarına fırsatlar yaratmaktadır. Kamu-özel sektör işbirliği ile yapılacak yatırımların Pakistan'ın gelişimi ve iki ülkenin hali hazırdaki entegrasyonuna tarihi bir katkı sağlayacağı ifade edilmektedir.

Pakistan Başkonsolosluğu'nun öngördüğü potansiyel yatırım alanları iletişim / telekomünikasyon, altyapı (limanlar, havalimanları, demiryolları vb.) katma değerli tekstil ve ihracat bazlı sanayi, hizmet sektörü (ulaşım, belediye hizmetleri, iş/ticaret merkezleri, vb.) tarıma dayalı sanayi kolları (tarımsal sanayi) hidroelektrik/kömüre dayalı enerji üretimi olarak belirtilmiştir.

Türkiye'nin Pakistan'dan yaptığı ithalat son 5 yıl içerisinde yıllık ortalama -%1 oranında küçülmüştür. Türkiye'nin en çok ithal ettiği ürün pamuk olmuştur. Ülkemizin Pakistan'dan en çok ithal ettiği diğer ürünler ise sırasıyla plastik ve mamulleri, içecekler, giyim ürünleridir.

PAKİSTAN SİYASİ GÖRÜNÜM

Pakistan İslam Cumhuriyeti, parlamenter demokratik sistemle yönetilmekte olup, dört eyaletten oluşan federal bir yapıya sahiptir. Pakistan Parlamentosu, 342 üyeli bir Ulusal Meclis ile 104 üyeli

bir Senato'dan oluşmaktadır. Ayrıca, her eyaletin yerel düzeyde gerçekleştirilen seçimlerle göreve gelen milletvekillerinden oluşan eyalet meclisleri bulunmaktadır. Eyaletlerde, seçimle işbaşına gelen bir Eyalet Başbakanı ve merkezi yönetimi temsilen, Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir Eyalet Valisi görev yapmaktadır.

Ülkede dört eyalet (Pencab, Sind, Hayber Pahtunhva ve Belucistan) bulunmaktadır. Afganistan sınırında bulunan ve 7 İdari Birimden müteşekkil “Aşiretler Bölgesi” (Federally Administered Tribal Areas / FATA) 2018 yılı Mayıs ayında yapılan anayasa değişikliğiyle Hayber Pahtunhva eyaletine katılmıştır.

Pakistan Adalet Hareketi (PTI) hükümeti, Başbakan İmran Han başkanlığında 24 Ağustos 2018 tarihinde göreve başlamıştır. Seçimlerden İmran Han liderliğindeki Pakistan Adalet Hareketi (PTI) birinci parti olarak çıkmış ve bağımsızlar ile küçük partilerin desteğiyle federal düzeyde ve Pencab ile Hayber Pahtunhva eyaletlerinde hükümeti kuracak çoğunluğu kazanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri, Ulusal Meclis, Senato ve Eyalet Meclislerinin ortak oturumunda 4 Eylül 2018 tarihinde gerçekleştirilmiş ve PTI partisinin adayı Dr. Arif Alvi seçilmiştir.

PTI, Temmuz 2018'deki genel seçimlerde, askeri yönetim dönemleri dışında on yıllardır iktidarlara ellerinde tutan ana akım Pakistan Müslüman Birliği-Navaz (PML-N) Partisi ve Pakistan Halk Partisi'ni (PPP) yenilgiye uğratarak iktidara gelmiştir.

Başbakan İmran Han'ın görevdeki ilk aylarında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik darboğaz, devlet harcamalarının azaltılması, yolsuzlukla mücadele, Afganistan'daki durum ve Hindistan'la ilişkiler öne çıkmıştır.

TÜRKİYE

TÜRKİYE EKONOMİK VERİLER

DEĞERLİ TEŞKİLAT MENSUPLARIMIZIN VE OKURLARIN ÜLKEMİZ İLE İLGİLİ BİLGİLERİ ELDE EDEBİLECEKLERİ BİRÇOK KAYNAK BULABİLECEKLERİNDEN BU KİTAP KAPSAMINA KISA TANITIM KONULMAMIŞTIR.

Türkiye'nin ihracat ve ithalat rakamları incelendiğinde en fazla ithalat yapılan Ülke Çin Halk Cumhuriyetidir (Şekil 31, 32, 33, 34, 35 ve 36).

EN FAZLA İTHALAT YAPILAN 10 ÜLKE									
Ülke	YIL		Ocak-Mart		Değişim (%)	Mart		Değişim (%)	Rapor Tarihi: 12.05.2021
	2019	2020	2020	2021		2020	2021		
Çin	19.128	23.041	5.025	7.253	44,3	1.422	2.812	97,7	
Genel İçindeki Payı (%)	9,1	10,5	26,7	30,7		7,6	11,9		
Rusya Federasyonu	23.115	17.829	5.173	6.071	17,4	1.377	2.537	84,2	
Genel İçindeki Payı (%)	11,0	8,1	27,5	25,7		7,3	10,7		
Almanya	19.280	21.733	4.925	5.447	10,6	1.951	2.235	14,5	
Genel İçindeki Payı (%)	9,2	9,9	26,2	23,0		10,4	9,5		
İtalya	9.350	9.200	2.267	2.679	18,2	898	1.076	19,9	
Genel İçindeki Payı (%)	4,4	4,2	12,0	11,3		4,8	4,6		
Amerika Birleşik Devletleri	11.847	11.525	3.775	2.650	-29,8	1.418	1.071	-24,5	
Genel İçindeki Payı (%)	5,6	5,3	20,1	11,2		7,5	4,5		
Fransa	6.760	6.988	1.648	2.264	37,4	568	884	55,6	
Genel İçindeki Payı (%)	3,2	3,2	8,8	9,6		3,0	3,7		
İsviçre	3.375	7.771	1.597	1.214	-24,0	991	607	-38,8	
Genel İçindeki Payı (%)	1,6	3,7	0,8	0,6		0,5	0,3		
İspanya	4.446	5.039	1.172	1.563	33,4	404	603	49,3	
Genel İçindeki Payı (%)	2,1	2,3	6,2	6,6		2,1	2,6		
İngiltere	5.638	5.582	1.510	1.480	-2,0	482	575	19,4	
Genel İçindeki Payı (%)	2,7	2,5	8,0	6,3		2,6	2,4		
Hindistan	6.635	4.830	1.361	1.348	-16,2	412	569	-16,2	
Genel İçindeki Payı (%)	3,2	2,2	7,2	7,2		2,2	3,0		
İlk 10 Ülke Toplamı	109.575	113.539	28.453	31.969	12,4	9.925	12.969	30,7	
Genel İth. İçindeki Payı (%)	52,1	51,7	51,1	52,4	-	52,7	54,9	-	
GENEL TOPLAM	210.345	219.515	55.681	61.029	9,6	18.822	23.637	25,6	

Değer: Milyon ABD Doları

Şekil-32: En fazla ithalat yaptığımız on ülke.

En fazla İhracat yapılan ülkelere bakıldığında ise Avrupa ülkeleri dikkat çekmektedir.

EN FAZLA İHRACAT YAPILAN 10 ÜLKE											
Değer: Milyon ABD Doları											
Ülke	YIL				Ocak-Nisan				Nisan		
	2019	2020	Bir Önceki Döneme Göre Değişim Oranı (%)		2020	2021	Değişim Oranı (%)		2020	2021	Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)
Almanya	16.617	15.980	-3,8		4.891	6.276	28,3		860	1.654	92,2
Genel İçindeki Payı (%)	9,2	9,4	-		9,5	9,1	-		9,6	8,8	-
ABD	8.971	10.183	13,5		2.946	4.272	45,0		605	1.182	95,3
Genel İçindeki Payı (%)	5,0	6,0	-		5,7	6,2	-		6,7	6,3	-
İngiltere	11.279	11.236	-0,4		2.884	3.870	34,2		360	1.033	186,6
Genel İçindeki Payı (%)	6,2	6,6	-		5,6	5,6	-		4,0	5,5	-
Irak	10.223	9.142	-10,6		2.772	3.300	19,0		562	924	64,3
Genel İçindeki Payı (%)	5,7	5,4	-		5,4	4,8	-		6,3	4,9	-
İtalya	9.753	8.083	-17,1		2.577	3.565	38,3		397	888	123,8
Genel İçindeki Payı (%)	5,4	4,8	-		5,0	5,2	-		4,4	4,7	-
İspanya	8.139	6.684	-17,9		2.065	2.917	41,3		300	780	160,0
Genel İçindeki Payı (%)	4,5	3,9	-		4,0	4,2	-		3,3	4,2	-
Fransa	7.946	7.195	-9,4		2.026	3.083	52,2		245	773	216,1
Genel İçindeki Payı (%)	4,4	4,2	-		3,9	4,5	-		2,7	4,1	-
Hollanda	5.762	5.195	-9,8		1.887	2.000	18,5		306	609	99,2
Genel İçindeki Payı (%)	3,2	3,1	-		3,3	2,9	-		3,4	3,2	-
BAE	3.627	2.828	-22,0		980	2.429	147,8		181	598	230,4
Genel İçindeki Payı (%)	2,0	1,7	-		1,9	3,5	-		2,0	3,2	-
İsrail	4.464	4.704	5,4		1.422	1.932	35,9		250	551	120,6
Genel İçindeki Payı (%)	2,5	2,8	-		2,8	2,8	-		2,8	2,9	-
İlk 10 Ülke Toplamı	86.780	81.232	-6,4		24.250	33.645	38,7		4.066	8.991	121,1
Genel İhr. İçindeki Payı (%)	48,0	47,9	-		47,0	48,9	-		45,3	47,9	-
GENEL TOPLAM	180.833	169.651	-6,2		51.642	68.752	33,1		8.978	18.766	109,0

Rapor Tarihi: 12.05.2021

Şekil-33: En fazla ihracat yaptığımız on ülke.

İthalat ve İhracat rakamları incelendiğinde D8'i oluşturan hiçbir ülkenin olmaması dikkat çekmektedir.

En fazla İhracatı gerçekleştirilen ilk 20 ürün grubu aşağıda gösterildiği gibidir.

EN FAZLA İHRACAT YAPILAN 20 FASIL										
Fasil No	Fasil Açıklaması	YIL		Ocak-Nisan		Nisan		Değişim Oran (%)		Değişim Oran (%)
		2019	2020	2020	2021	2020	2021	2020	2021	
87	Motörlü kara taşıtları	26.900.778	22.097.987	6.559.907	8.691.742	516.645	2.108.825	308,2		
84	Kazanlar, makineler	17.761.642	16.797.374	5.147.345	6.826.888	916.935	1.875.244	104,5		
72	Demir ve çelik	10.019.007	8.803.101	2.803.372	4.055.464	651.347	1.289.066	97,9		
85	Elektrikli makina ve cihazlar	9.748.319	9.307.072	2.716.350	3.763.488	531.131	1.047.408	97,2		
71	Kıymeli veya yarı kıymeli taşlar	7.333.011	6.693.436	1.812.842	3.552.883	107.967	986.794	814,0		
39	Plastikler ve mamulleri	6.804.501	6.971.178	2.107.988	2.952.970	40,1	457.855	86,9		
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	9.200.169	8.386.796	2.348.339	3.161.220	34,6	270.647	826,425	205,4	
73	Demir veya çelikten eşya	6.689.479	6.362.963	1.991.659	2.508.370	25,9	393.147	697,230	77,3	
27	Mineral yakıtlar	8.447.379	4.715.244	1.893.810	2.254.829	19,1	295.703	635,525	114,9	
62	Örümüş giyim eşyası ve aksesuarı	6.870.714	6.599.880	1.933.787	2.464.493	27,4	197.973	631.194	218,8	
94	Mobilyalar	3.868.125	3.896.834	1.133.642	1.507.871	33,0	176.749	418.189	136,6	
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	3.116.275	3.060.866	978.560	1.373.543	40,4	212.174	394.279	85,8	
8	Yeniilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	4.589.456	4.830.312	1.494.003	1.619.307	8,4	309.306	351.499	13,6	
25	Tuz, kökür	2.784.539	2.801.143	859.604	1.053.381	22,5	204.164	313.842	53,7	
57	Hallar	2.553.902	2.621.081	740.083	1.091.458	47,5	77.016	311.947	305,0	
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	2.905.178	2.656.127	789.266	1.130.096	43,2	112.616	308.811	174,2	
63	Dokunabilir maddelerden hazır eşya	2.113.580	2.521.347	645.627	956.317	48,1	112.070	233.212	108,1	
74	Bakır ve bakırdan eşya	1.521.839	1.581.002	490.382	778.120	58,7	101.252	224.811	122,0	
26	Metal cevherleri, cüruf ve kül	1.279.459	1.384.304	392.034	631.373	61,1	118.208	214.935	81,8	
20	Sebzeler, meyveler	2.088.256	2.364.587	805.894	822.140	2,0	213.324	211.443	-0,9	
20 Fasil Toplamı		136.545.706	124.457.636	37.644.097	51.955.953	36,0	5.976.229	13.936.384	133,2	
20 Fasil Genel (Fasildeki Pay) (%)		75,5	73,4	72,9	74,5	-	66,6	74,3	-	
GENEL TOPLAM		180.832.722	169.650.994	51.641.700	68.752.329	33,1	8.978.476	18.766.296	109,0	

Şekil-34: En fazla ihracat yaptığımız 20 fasil-kalem.

En fazla İthalatı gerçekleştirilen ilk 20 ürün grubu aşağıda gösterildiği gibidir.

EN FAZLA İTHALAT YAPILAN 20 FASIL									
FASIL No	FASIL Açıklaması	YIL		Değişim Oranı (%)		Ocak-Nisan		Değişim Oranı (%)	
		2019	2020	2019	2020	2020	2021	2020	2021
		41.731.207	28.925.039	-30,7	11.464.070	12.017.117	4,8	1.483.370	3.321.469
27	Mineral yakıtlar	22.160.243	25.272.011	14,0	7.272.505	9.883.876	35,9	1.547.335	2.538.524
84	Kazanlar, makineler	15.049.677	15.102.954	0,4	4.869.678	8.270.697	69,8	1.021.434	2.536.454
72	Demir ve çelik	15.443.768	17.139.620	11,0	4.849.920	6.716.415	38,5	1.003.102	1.609.919
85	Elektrikli makina ve cihazlar	10.007.711	15.291.567	52,8	3.714.391	5.807.221	56,3	681.635	1.556.535
87	Motorlu kara taşıtları	11.800.081	11.738.900	-0,5	3.895.646	5.494.308	41,0	933.359	1.554.934
39	Plastikler ve mamulleri	5.965.253	5.888.524	-1,3	1.999.842	2.690.624	34,5	484.920	724.214
29	Organik kimyasal ürünler	3.636.636	3.407.708	-6,3	1.210.929	1.553.730	28,3	289.895	492.226
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	4.911.312	4.958.092	1,0	1.723.049	2.095.613	21,6	438.957	480.633
30	Eczacılık ürünleri	13.366.642	26.590.853	98,9	5.903.617	3.949.818	-33,1	688.927	466.857
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	4.505.107	4.753.641	5,5	1.599.110	1.576.357	-1,4	433.456	430.880
90	Optik, fotoğraf	3.038.796	3.211.874	5,7	860.074	1.533.731	78,3	158.330	390.425
74	Bakır ve bakırdan eşya	2.629.327	2.543.331	-3,3	924.719	1.024.155	10,8	201.647	345.523
52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	2.601.500	2.692.341	3,5	859.287	1.185.383	37,9	166.909	305.499
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	1.241.597	1.636.115	31,8	539.034	915.121	69,8	159.557	296.362
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar	2.111.194	2.383.437	12,9	773.228	851.795	10,2	239.440	271.906
12	Yağlı tohum ve meyveler	3.528.231	3.767.943	6,8	1.481.631	997.401	-32,7	217.716	271.590
88	Hava taşıtları	2.194.315	2.390.223	8,9	809.572	973.237	20,2	194.162	247.757
38	Muhtelif kimyasal maddeler	2.530.898	2.428.684	-4,0	836.010	832.792	-0,4	224.804	239.024
48	Kağıt ve karton	2.604.847	2.459.954	-5,6	800.439	887.161	10,8	131.028	224.846
73	Demir veya çelikten eşya	171.058.342	182.582.814	6,7	56.386.749	69.256.552	22,8	10.699.983	18.305.580
20 Fasil Toplamı		81,3	83,2	-	81,4	83,5	-	78,9	83,6
20 Fasil Genel İcindeki Pay (%)		210.345.203	219.514.861	4,4	69.239.961	82.915.721	19,8	13.559.408	21.886.242
GENEL TOPLAM									

Şekil-35: En fazla ithal edilen 20 fasıl-kalem.

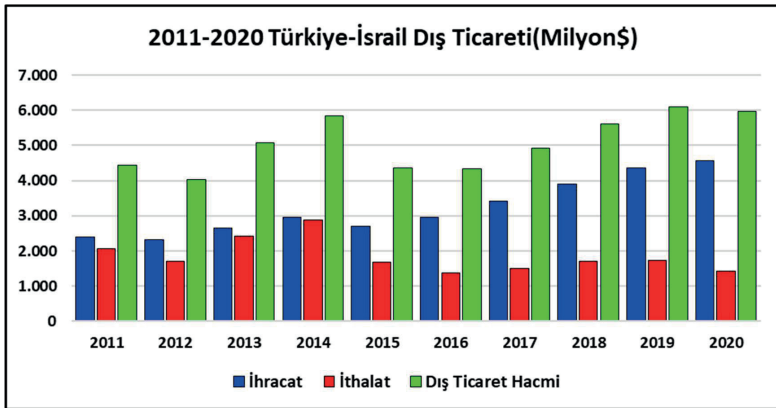
ÜLKE GRUPLARI İLE İHRACAT										
Ülke Grubu		Yıl		Değişim (%)	Ocak-Nisan		Değişim (%)	Nisan		
		2019	2020		2020	2021		2020	2021	
Değer: Milyon ABD Doları										
Rapor Tarihi: 12.05.2021										
Avrupa Birliği (AB 27)		76.726	70.028	-8,7	21.314	28.855	35,4	3.376	7.674	127,3
Genel İçindeki Payı (%)		42,4	41,3	-	41,3	42,0	-	37,6	40,9	-
Diğer Avrupa (AB Hariç)		24.445	24.409	-0,1	6.818	8.922	30,9	1.008	2.466	144,7
Genel İçindeki Payı (%)		13,5	14,4	-	13,2	13,0	-	11,2	13,1	-
Kuzey Afrika		10.829	9.225	-14,8	3.190	4.201	31,7	502	1.147	128,4
Genel İçindeki Payı (%)		6,0	5,4	-	6,2	6,1	-	5,6	6,1	-
Diğer Afrika		5.794	6.018	3,9	2.050	2.225	8,5	421	600	42,4
Genel İçindeki Payı (%)		3,2	3,5	-	4,0	3,2	-	4,7	3,2	-
Yakın ve Orta Doğu		35.009	31.338	-10,5	9.899	12.367	24,9	1.910	3.369	76,4
Genel İçindeki Payı (%)		19,4	18,5	-	19,2	18,0	-	21,3	18,0	-
Türk Cumhuriyetleri		5.107	5.430	6,3	1.556	2.265	45,5	359	665	85,4
Genel İçindeki Payı (%)		2,8	3,2	-	3,0	3,3	-	4,0	3,5	-
İslam İşbirliği Teşkilatı		48.768	43.744	-10,3	14.080	18.197	29,2	2.671	5.045	88,9
Genel İçindeki Payı (%)		27,0	25,8	-	27,3	26,5	-	29,7	26,9	-
Komşu Ülkeler		29.280	27.571	-5,8	8.093	10.394	28,4	1.552	2.887	86,1
Genel İçindeki Payı (%)		16,2	16,3	-	15,7	15,1	-	17,3	15,4	-
GENEL İHRACAT		180.833	169.658	-6,2	51.642	68.752	33,1	8.978	18.766	109,0

Şekil-36: Ülke grupları ile ithalatımızı gösteren tablo.

2020 Yılında İslam İşbirliği Teşkilatını oluşturan Ükelere Yapılan İhracat bir önceki yıla göre %10,3 azalma göstermiştir. D8 gibi organizasyonların daha aktif olarak yaşatılmasının önünü açma gayretinin gösterilmesi gereken dönemde mevcut hükümetin tam tersi bir yol izlemesi son derece düşündürücüdür(Şekil 37).

Bu durum aşağıdaki şekilde açıkça gösterilmiştir.

2011-2020 Türkiye-İsrail Dış Ticareti(Milyon\$)			
YIL	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi
2011	2.391	2.057	4.448
2012	2.330	1.710	4.040
2013	2.650	2.418	5.068
2014	2.951	2.881	5.832
2015	2.698	1.673	4.371
2016	2.956	1.386	4.341
2017	3.407	1.505	4.913
2018	3.894	1.714	5.609
2019	4.356	1.743	6.099
2020	4.553	1.421	5.974

Şekil-37: 2011-2020 yılları arasında Türkiye-İsrail ticaret hacmini gösteren tablo.

D8 gibi İslam’a Hizmet eden organizasyonların siyasete alet edilerek Kokteyl organizasyonlarına çevrildiği dönemde yaşanan birçok tatsız hadiseye rağmen, Türkiye İsrail İş birliği her geçen gün artmıştır. Yaptırım uygulamak bir yana, İsrail ile her geçen gün artan Ticaret hacmi son derece üzücüdür.

D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELERİN KENDİ ARALARINDAKİ TİCARET HACMİ

DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN ÖNEMLİ VERİLER

D8 Ülkelerinin ticaretlerini, ithalat ve ihracat yaptıkları ülkelerin bilinmesinin yanı sıra, hangi mallara ihtiyaç duyup, hangi malları sattıklarının bilinmesi çok önemlidir. İş Dünyamız, bu veriler ile D8 ile ticarete hangi malları üye ülkelere alabileceğini ve ülkemizden hangi malları bu ülkelere satabileceklerinin planlamalarını daha rahatlıkla yapabilir. Bu gerekçeler ile ilerleyen sayfalarda ülkelerin ithalat ve ihracat verilerini içeren çok detaylı ticaret tabloları sunulmuştur. Bu tablolar genel olarak 2017 yılına ait tablolardır. Mallara ait çizgiler çok olduğundan biraz karışık görünmekle beraber, malların hangi tür olduğunu gösteren tablolar olması açısından kitaba dâhil edilmiştir. D8 ülkelerinin hangi mallara ihtiyaç duyduklarını ve nereden temin ettiklerini göstermeleri açısından önemlidir. Rakamlar da yıllar içinde değişmektedir. Ülkelere ait tabloların 2020 yılına güncellenmiş hali bulunamamıştır. Ayrıca her ülkeye ihraç veya ithal yaptıklarında farklı tablolar olduğundan, bazı ülkeler için birden fazla ithal veya ihraç dökümü bulunmaktadır. Şekil altlarındaki yazılara dikkat edilmesinde fayda vardır.

2002-2020 arasında Türkiye'nin D8 ülkelere yaptığı ihracatın ve bu ülkelere yapılan ithalatın tabloları ayrıca bir bölüm olarak sunulmuştur.

BANGLADEŞ VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

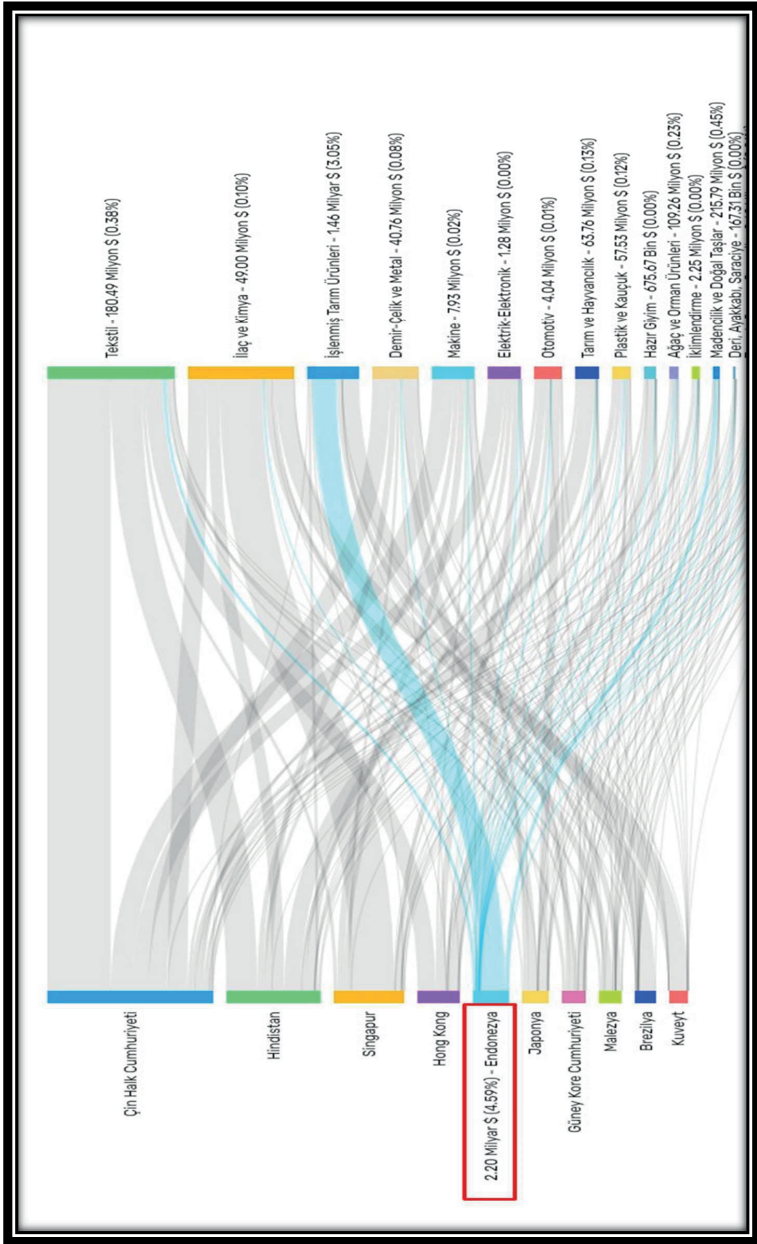
Bu kısımda Bangladeş'in İthalat ve İhracat Rakamları üzerinden D8'i oluşturan ülkeler ile gerçekleştirdiği İthalat ve İhracat Rakamlarını inceleyeceğiz.

İthalat ve İhracat Rakamları incelendiğinde D8 Ülkelerini oluşturan ülkeler ile kayda değer rakamlar bulunmamaktadır. İlk 10 ülke arasında D8'i oluşturan ülkelere sadece Endonezya ve Malezya bulunmaktadır. Ayrıca Bangladeş ile Türkiye Arasındaki Ticari hacim ve son yirmi yıllık gelişimi ilerleyen sayfalarda görülecektir.

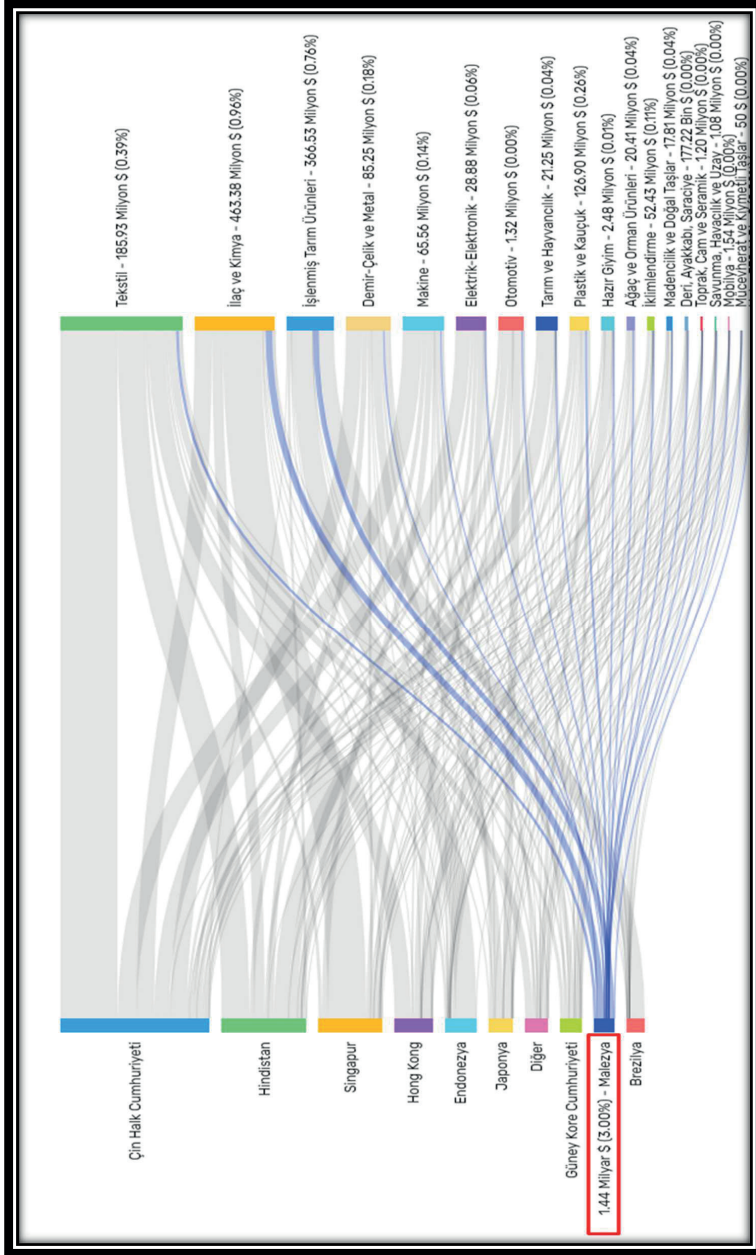
Genel Tabloya bakıldığında ise Bangladeş'in En büyük İthalatçısı Çin Halk Cumhuriyetidir. En büyük İhracat yaptığı ülke ise ABD'dir (Şekil 38, 39, 40).

Şekil-38: Bangladeş'in en çok ithalat ve ihracat yaptığı ülke.

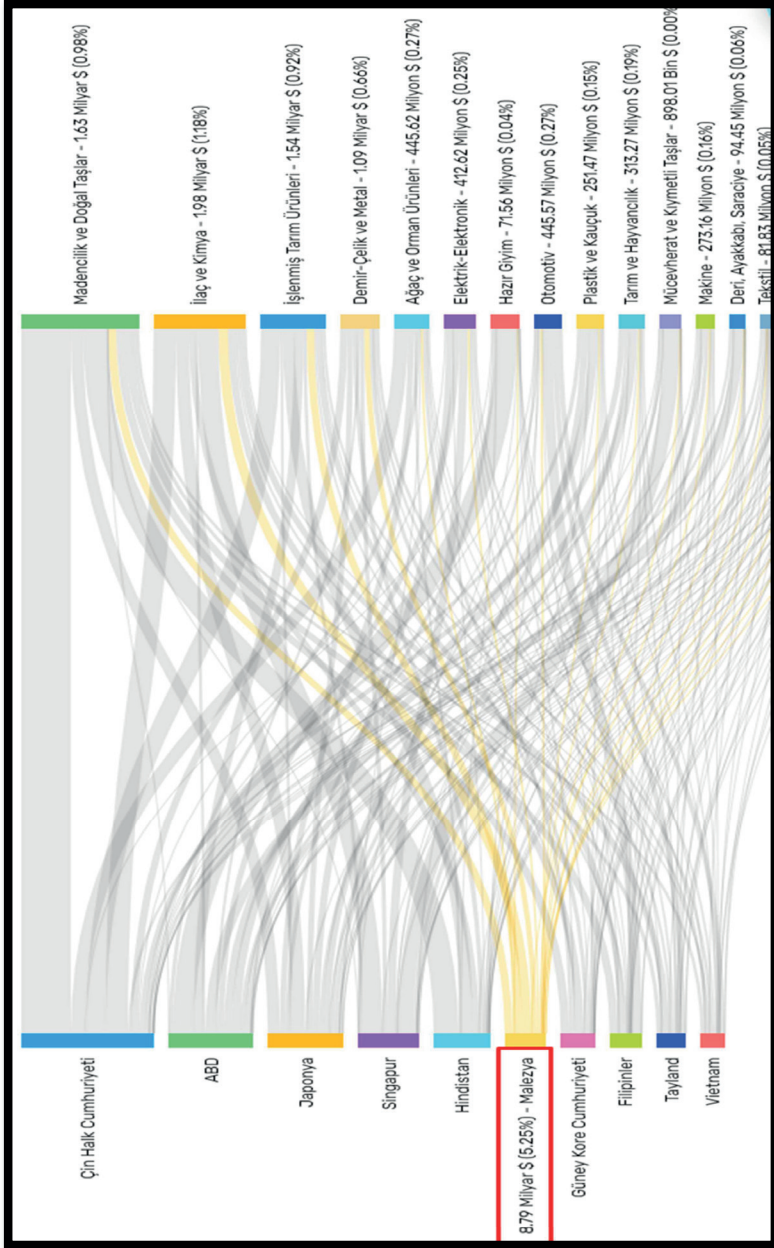
Şekil-39: Bangladeş'in ithalat tabloları, aldığı ürünler. Tabloda sadece Endonezya görülmektedir.

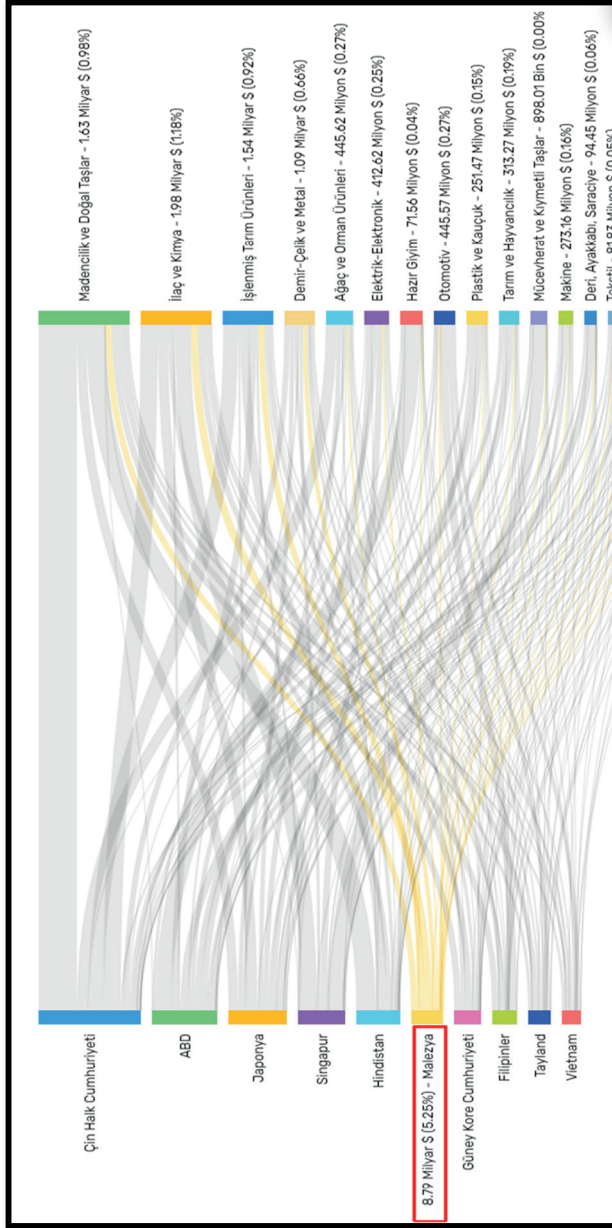
Şekil-40: Bangladeş'in ithalat tabloları, aldığı ürünler. Tabloda sadece Malezya değeri görülmektedir.

ENDONEZYA VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

İhracat rakamları incelendiğinde toplam ihracatının %5,25'ini oluşturan Malezya dikkat çekmektedir. Malezya'ya gerçekleştirilen 1.98 Milyar USD 'sini İlaç ve Kimyasal Ürünler oluşturmaktadır. İthalat Değerleri incelendiğinde ise yine Malezya göze çarpmaktadır (Şekil 41 ve 42).

Şekil-41: Endonezya'nın ithal ettiği ürünler ve Ülkeler

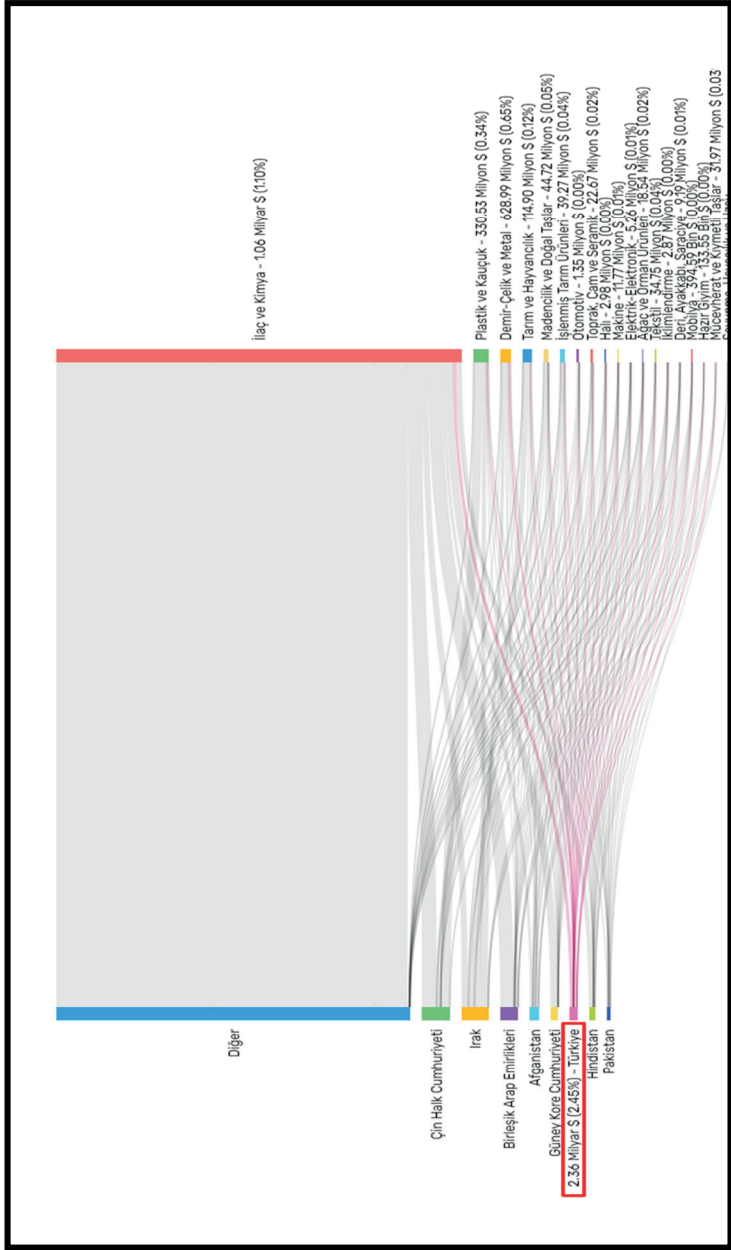

Şekil-42: Endonezya'nın ihraç ettiği ürünler ve Ülkeler. İlk on ülke içinde sadece Malezyya bulunmaktadır.

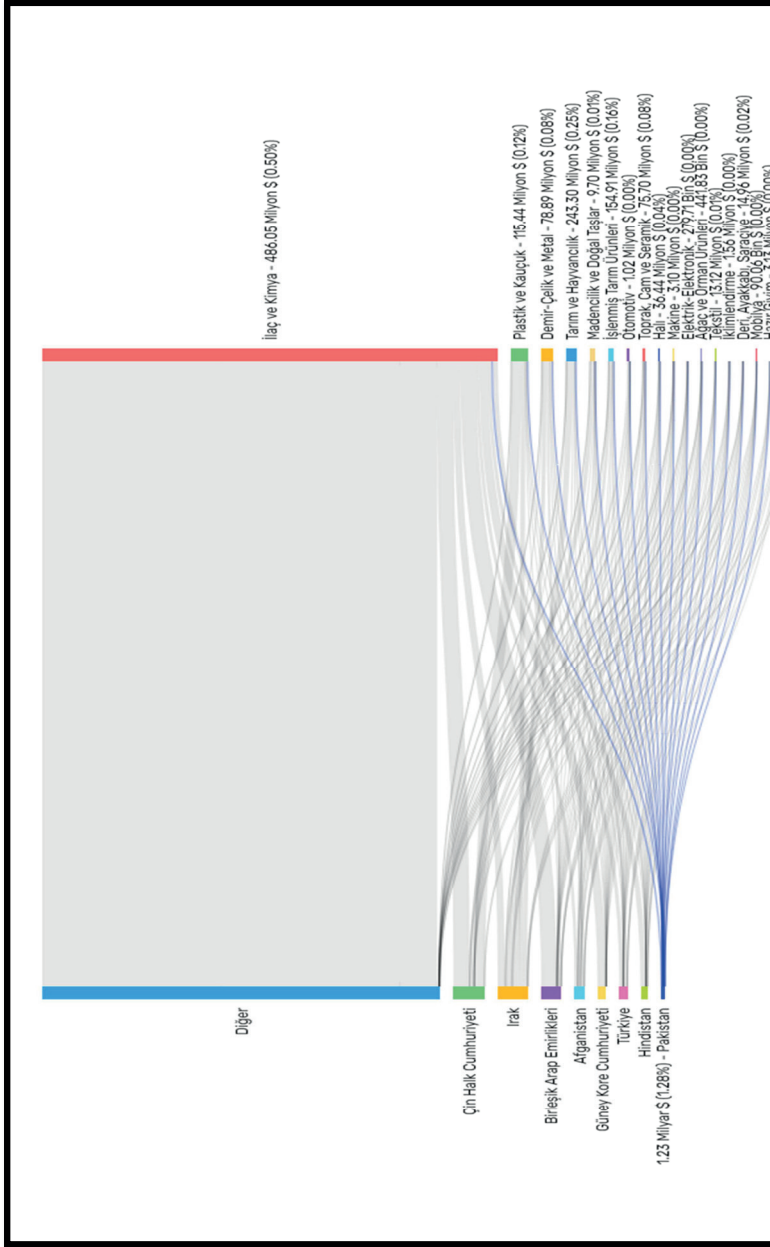
İRAN VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

İhracat Rakamları incelendiğinde, Türkiye ve Pakistan ile yapılan işlem hacmi dikkat çekmektedir. Türkiye'ye yapılan İhracat Toplam İhracat değerinin %2,45'ini oluşturmaktadır. Pakistan için ise bu değer %1,28'dir. İran'ın Ticaret Hacminde Şüphesiz ki uygulanan yaptırımlar önemli bir rol oynamaktadır (Şekil 43, 44 ve 45).

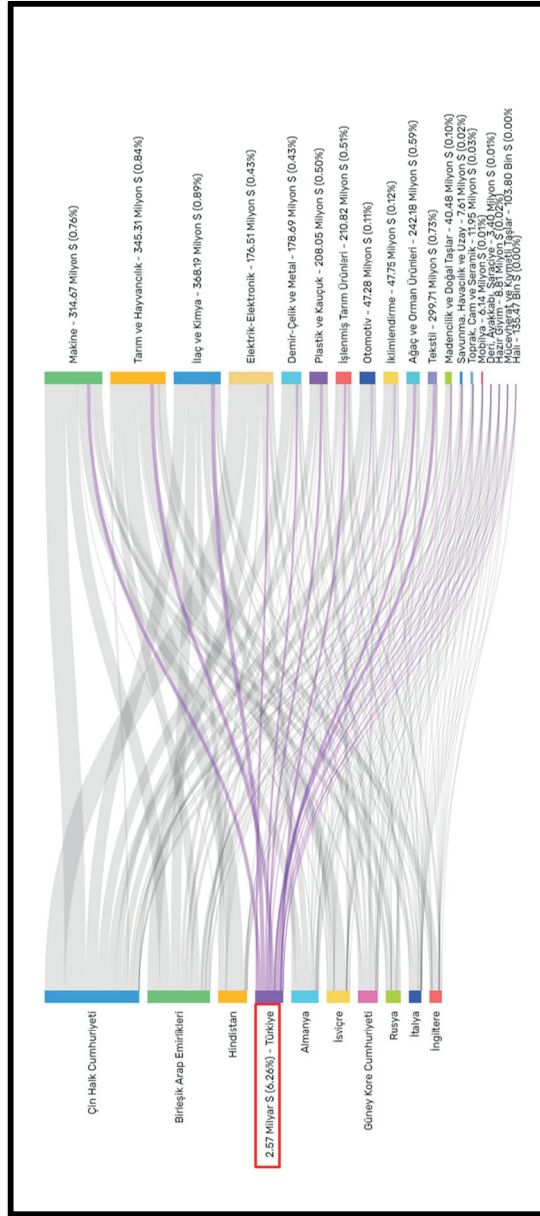
İthalat değerleri incelendiğinde ise, Türkiye D8'i oluşturan ülkeler için İran'a en çok ürün gönderen ülke konumundadır. Toplam İthalatının %6,26'sını Türkiye'den karşılayan İran'ın Türkiye'ye gönderdiği para 2,57 Milyar USD 'dir.

Şekil-43: İran'ın ihraç ettiği ürünler ve Ülkeler. Listede Türkiye bulunmaktadır.

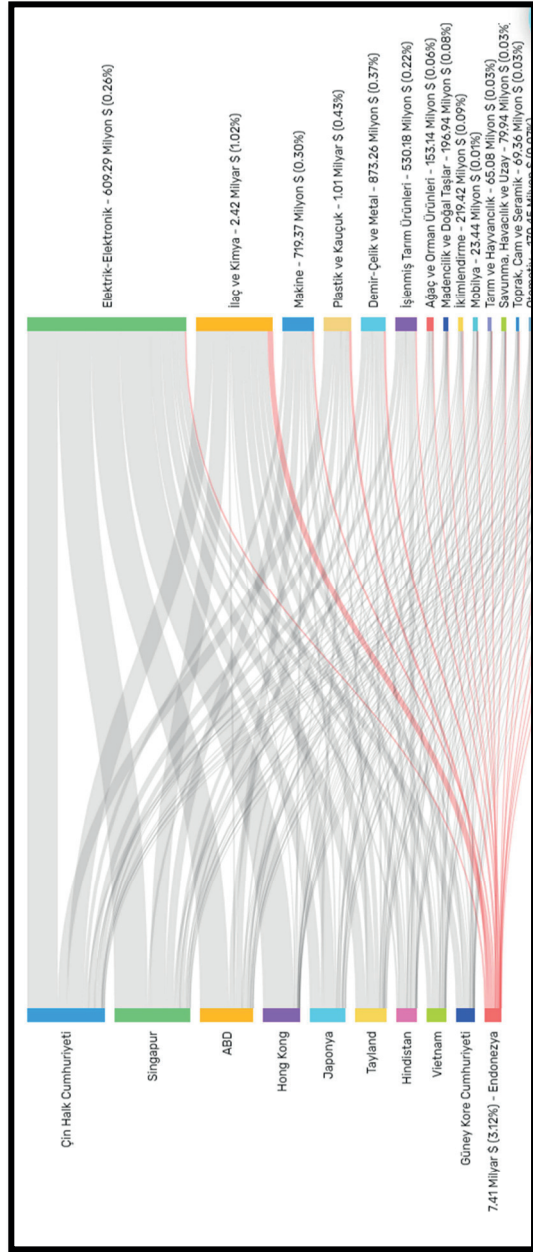
Şekil-44: İran'ın ihraç ettiği ürünler ve Ülkeler. Pakistan değeri bulunmaktadır.

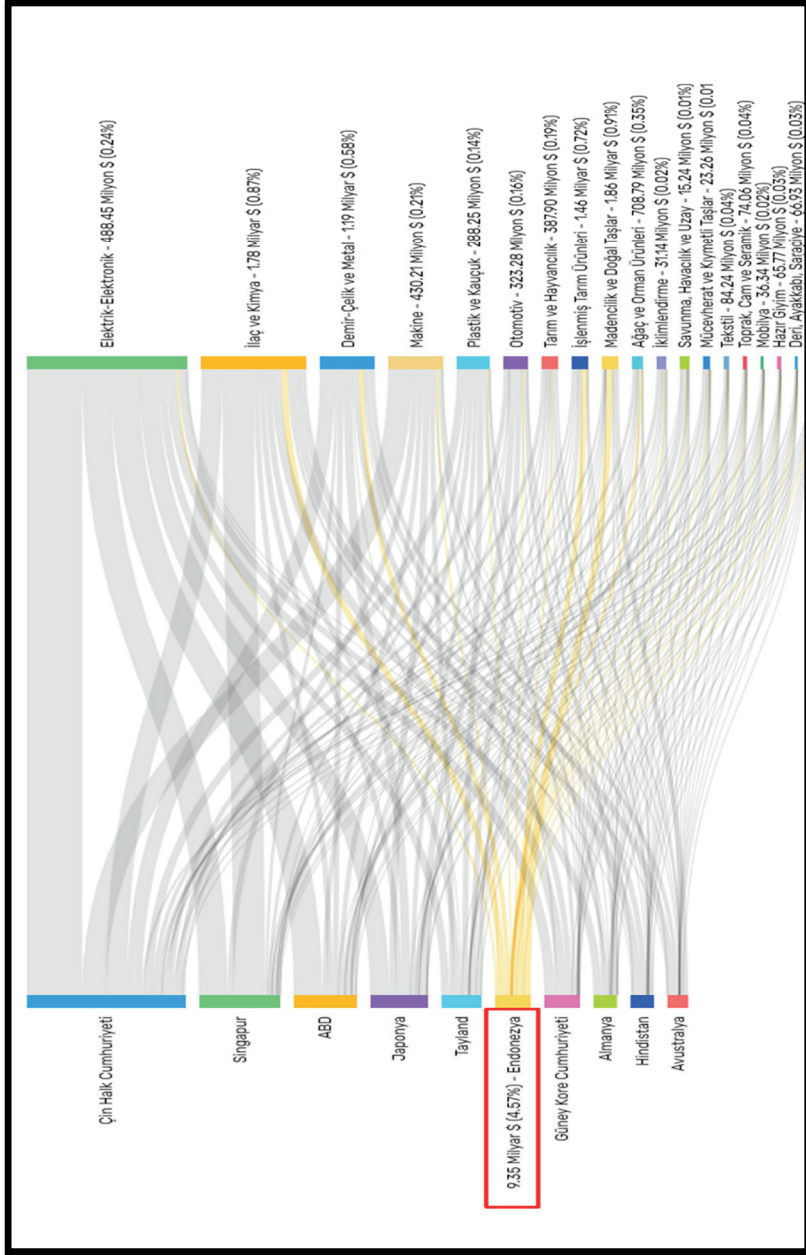
Şekil-45: İran'ın İthalat yaptığı ülkeler; Değerleri ve Dağılımları. Listede ilk on içinde sadece Türkiye bulunmaktadır.

MALEZYA VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

İhracat Rakamları İncelendiğinde, Toplam İhracatının %3,12'sini Endonezya oluşturmaktadır. Endonezya'ya Toplam 7,41 Milyar USD Değerinde ürün ihraç edilmektedir. Türkiye'nin Malezya ile olan Ticaret Hacmi İthalat'da 1,84 Milyar USD, İhracatta ise 355 Milyon USD 'dir (Şekil 46 ve 47).

Şekil-46: Malezya'nın ihracat yaptığı ülkeler: Listede sadece Endonezya bulunmaktadır.

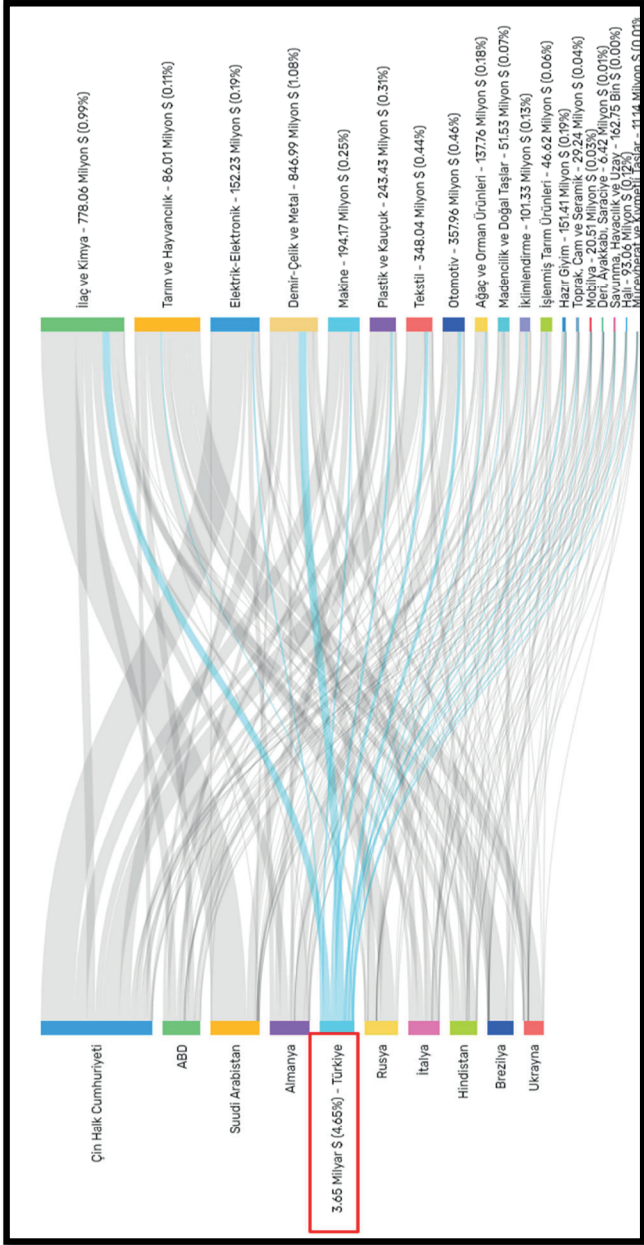

Şekil 47: Malezya İthalat Değerleri ve Dağılımları. Listede Sadece Endonezya bulunmaktadır.

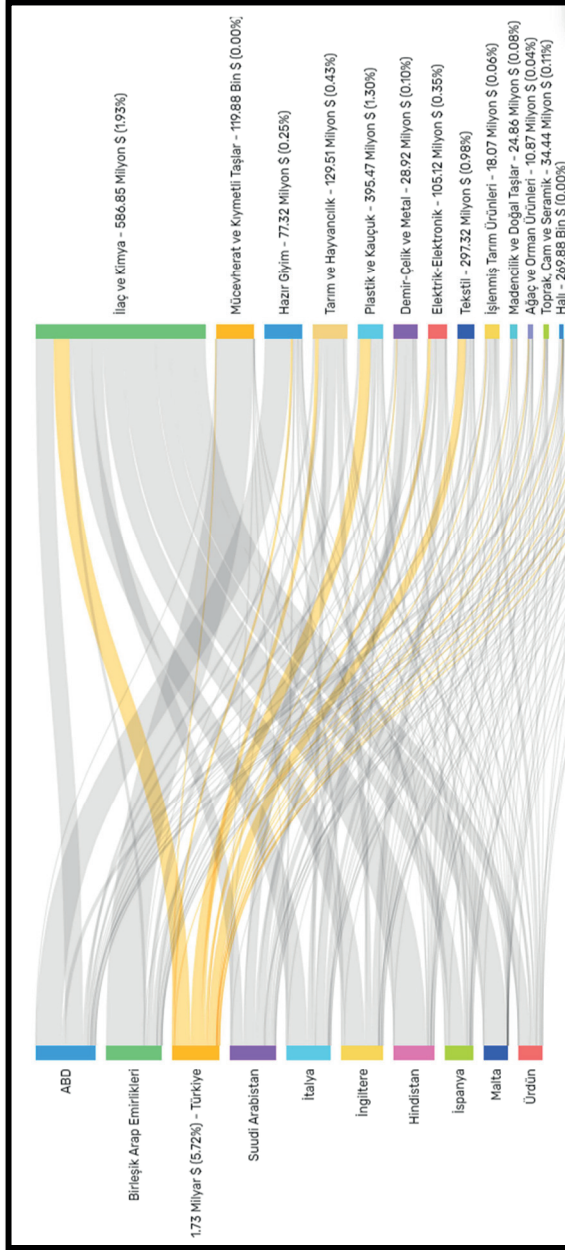
MISIR VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

Mısırın İthalatları incelendiğinde D8'i oluşturan Ülkelerden Sadece Türkiye ile ciddi rakamlarda ticari ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Mısır Türkiye'den Yılda Ortalama 3,65 Milyar USD Ürün İthal Etmektedir. İthal edilen ürünlere bakıldığında 847 Milyon USD ile Demir Çelik ürünleri ilk sırayı almaktadır.

Mısırın İhracat Rakamlarına bakıldığında ise Yine Türkiye ile olan Ticari İlişkileri ön plana çıkmaktadır. 1 Yılda Ortalama 1,73 Milyar USD Türkiye'ye İhracat gerçekleştirmektedir. İhracat edilen ürünler incelendiğinde 586,85 Milyar USD ile İlaç ve Kimyasal Ürünler Ön plana çıkmaktadır (Şekil 48 ve 49).

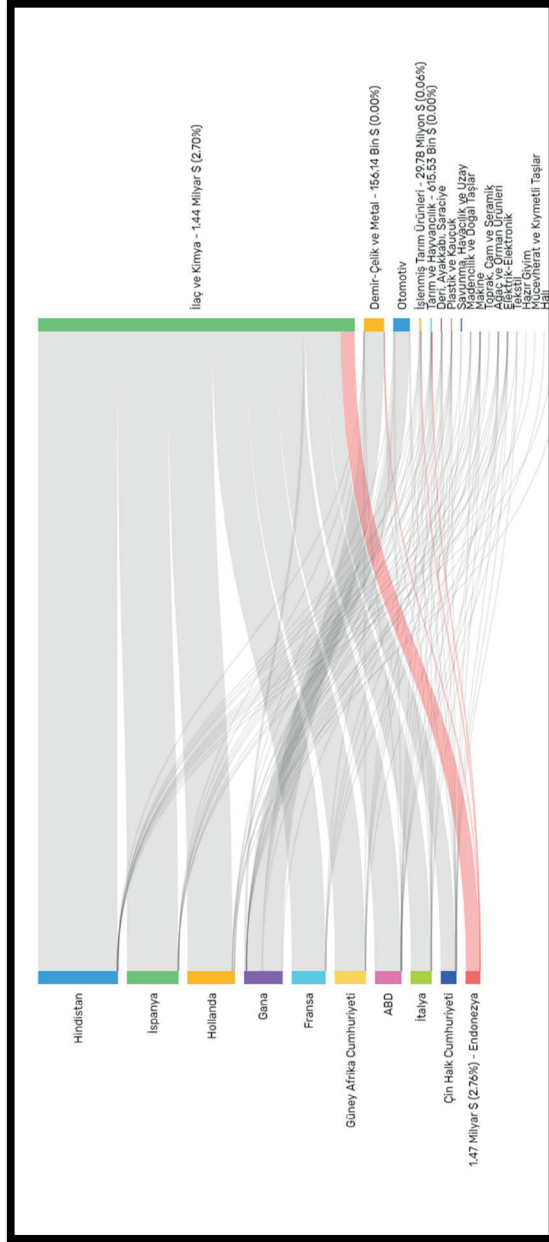
Şekil-48: Mısır İthalat Rakamları ve Dağılımları. Listede Türkiye bulunmaktadır.

Şekil-49: Mısır'ın İhracat yaptığı ülkeler ve ürünler. Listede sadece Türkiye bulunmaktadır.

NİJERYA VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

İhracat Rakamları incelendiğinde Nijerya'nın Endonezya'ya Yılda 1.47 Milyar USD Değerinde İlaç ve Kimyasal Ürünler ihraç ettiği görülmektedir. Bu rakam Türkiye için 595 Milyon USD'dır. İthalat Değeri ise 156 Milyon USD'dır (Şekil 50).

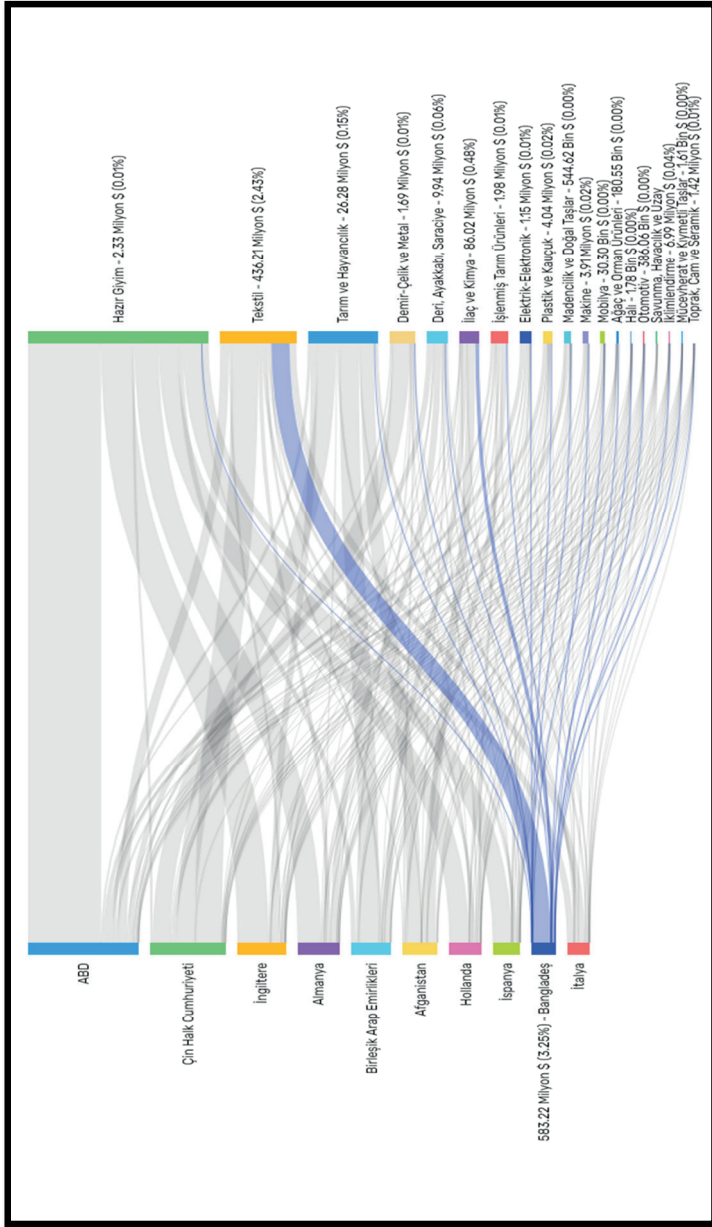

Şekil-50: Nijerya'nın İhracat yaptığı ülkeler ve ürünler. Listede sadece Endonezya bulunmaktadır.

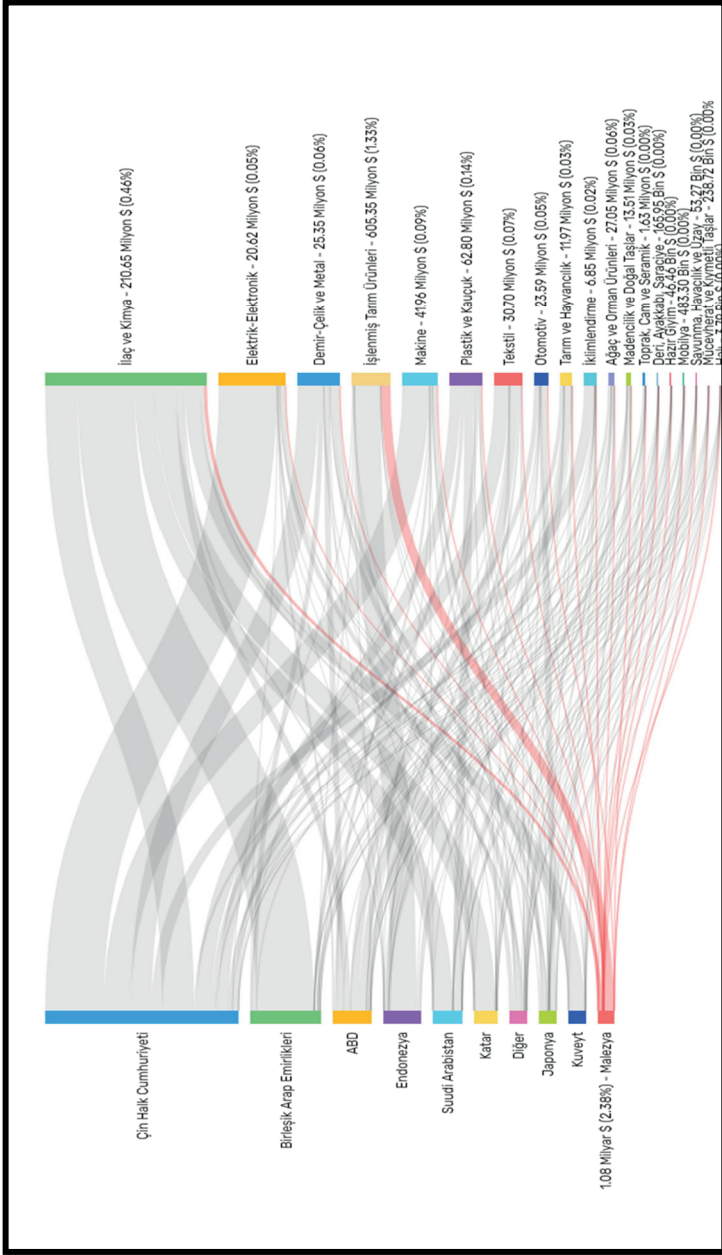
PAKİSTAN VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

İhracat Rakamları incelendiğinde Pakistan İhracatının %3,25'ini Bangladeş'e yapmaktadır. Bu Değerin karşılığı ise 583,22 Milyon USD 'dir. Türkiye için ise bu rakam 550 Milyon USD'dir.

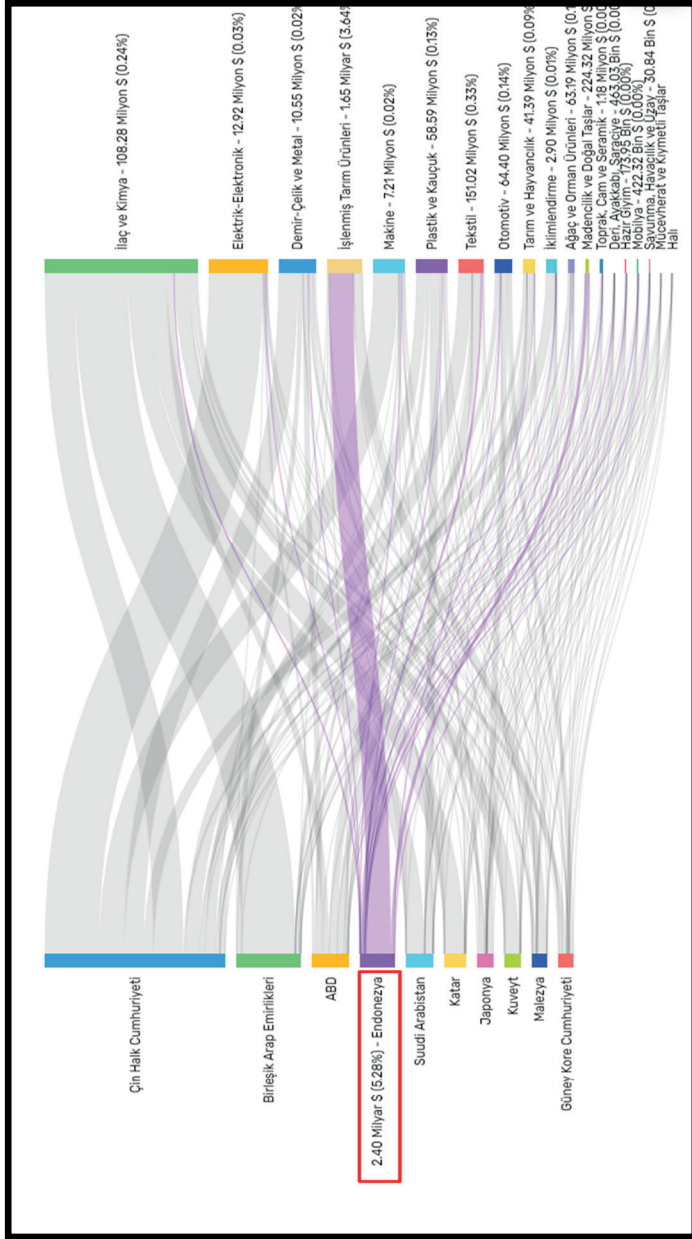
İthalat rakamları incelendiğinde ise %2,38'ine karşılık gelen 1,08 Milyar USD ile Malezya dikkat çekmektedir. Türkiye için ise bu rakam 306 Milyon USD 'dir (Şekil 51, 52 ve 53).

Şekil-51: Pakistan'ın İhracat yaptığı ülkeler ve ürünler. Listede sadece Bangladeş değeri bulunmaktadır.

Şekil-52: Pakistan'ın İthalat yaptığı ülkeler ve ürünler. Listede sadece Malezya değeri bulunmaktadır.

Şekil 53: Pakistan İthalat Rakamları ve Dağılımları Sadece Endonezya değeri bulunmaktadır.

TÜRKİYE VE D8'İ OLUŞTURAN ÜLKELER ARASINDAKİ TİCARET HACMİ

D8 ÜLKELERİNİN TAMAMIYLA OLAN TİCARET HACMİNİ 2011-2012'DEN SONRA SİSTEMATİK OLARAK DÜŞÜRMESİ NASIL BİR TESADÜFTÜR?

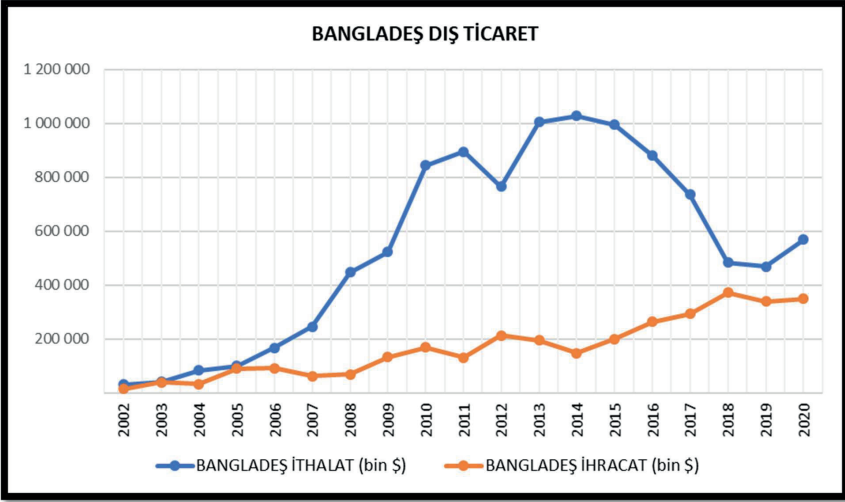
Savaş yerine barış; çatışma yerine diyalog, sömürme yerine adil düzen, çifte standart yerine adalet, ayrımcılık yerine eşitlik, baskı yerine demokrasiyi hedefleyen bu kuruluş, maalesef son zamanlarda sadece kâğıt üzerinde duran bir kuruluş haline dönüşmüştür.

Siyasi söylemlerinde İslami terminolojileri kullanmakta ısrar eden AK Parti hükümeti, her nedense 2011-2012'den sonra birçok D8 üyesi ile olan ticaret hacmini sistematik olarak azaltmıştır. **D8 üyeleriyle olan ticaret hacmi 2012 yılında yaklaşık 33 milyar dolarken, bu ticaret hacmi 2020 yılında 14,5 milyar dolar seviyesine düşürülmüştür.**

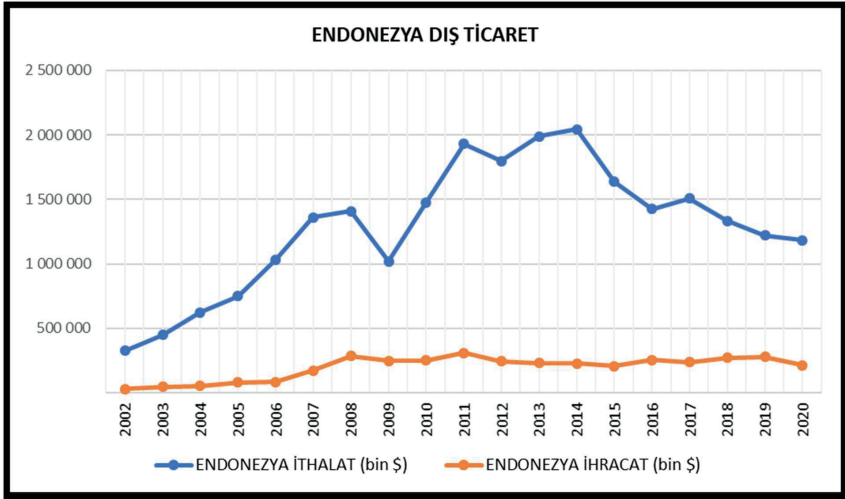
Her ülkeye ait ithalat ve ihracat grafikleri incelendiğinde, özellikle 2011-2012'den sonra, bilinmez bir sebeple Hükümet tarafından ticaretin azaltılması yönünde karar verildiği ve bu ülkelerin hepsinde ticaretin düşüşe geçtiği görülecektir (Şekil 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61 ve 62).

YILLAR	BANGLADEŞ		ENDONEZYA		İRAN		MALEZYA		MISIR		NİJERYA		PAKİSTAN		TOPLAM	
	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)	İTHALAT (bin \$)	İHRACAT (bin \$)
2002	31925	15384	326479	28305	308080	244600	152250	117896	325097	181760	62379	116417	57339	1938539	948852	
2003	41719	40333	450354	46971	186083	396654	227270	189397	345779	229315	66347	192028	70354	3348150	1330840	
2004	83651	39129	623420	54119	1962059	644747	52453	255242	473445	194397	80213	240720	86400	4006276	1592039	
2005	100931	50727	750238	80797	3469706	785562	57250	267246	687399	234272	98558	319463	187554	5922518	2115125	
2006	168427	51982	1031303	84849	5426610	894227	5929	395324	709353	380207	83090	379642	129598	8912940	2225732	
2007	245732	69017	1359928	173386	6615394	1441300	1251030	82810	679932	493967	133369	531618	157038	11179601	2953763	
2008	447769	69528	1408895	284426	8199689	2029700	1312161	98224	886237	1426450	79188	280227	58235	13120314	4343980	
2009	523576	138189	1017888	248791	3405986	1024546	960938	139110	641552	2599010	146863	619219	162514	7316022	5565291	
2010	844661	169522	1476659	230772	7645008	1244386	224440	926476	2250277	220546	250002	749931	248147	12387317	6438640	
2011	895967	132000	1931717	307971	12461532	1567509	182587	1382216	2759311	305549	393837	873131	213672	19477615	7579213	
2012	764376	234168	1795778	248621	11964779	9921002	1278247	168474	1342051	3679395	113175	488767	555012	17815418	14938954	
2013	1004419	195536	1989683	230895	10383217	1230783	272071	1628868	3200362	140383	412666	436651	285901	16823004	8790044	
2014	1028728	148511	2042492	227583	9833290	1160993	315024	1434472	3297318	134415	439829	435546	259317	16070936	8573992	
2015	995370	199887	1838245	207031	6996254	1393188	397080	1215905	3124588	189985	313684	319545	289155	11786072	8156121	
2016	881039	269955	1424722	253901	4699777	1996907	321585	1443408	2733343	157814	241699	263352	346956	10867019	9130000	
2017	737094	294544	1506817	236607	7482104	3133538	286255	1897503	3360743	159266	395024	323117	353166	15351479	7125060	
2018	484484	372795	1333898	270443	6931258	2132979	365406	2190937	3053371	143432	346298	330748	462207	13547736	7263669	
2019	468421	339794	1219216	276834	3100087	2263251	345006	1486366	3317060	147541	578036	393901	409080	8586784	7619061	
2020	568550	349020	1184132	213864	1192701	1853832	380769	1722810	3134760	128977	625276	268408	619903	7055869	7568736	
TOPLAM	10320019	3227861	24512864	3721886	113860596	52557066	25547116	4085410	4038095	3841072	5488111	7831684	4858493	206114609	114259112	

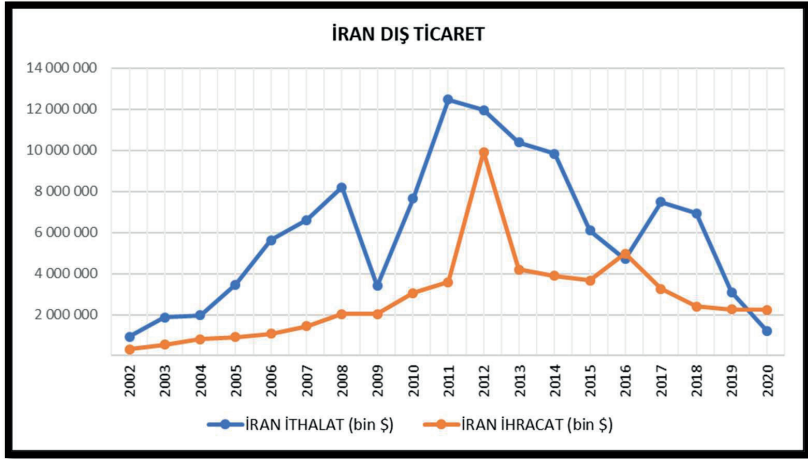
Şekil-54: Türkiye'nin 2002-2020 yılları arasında D8 Ülkeleri ile olan Ticari boyutu.

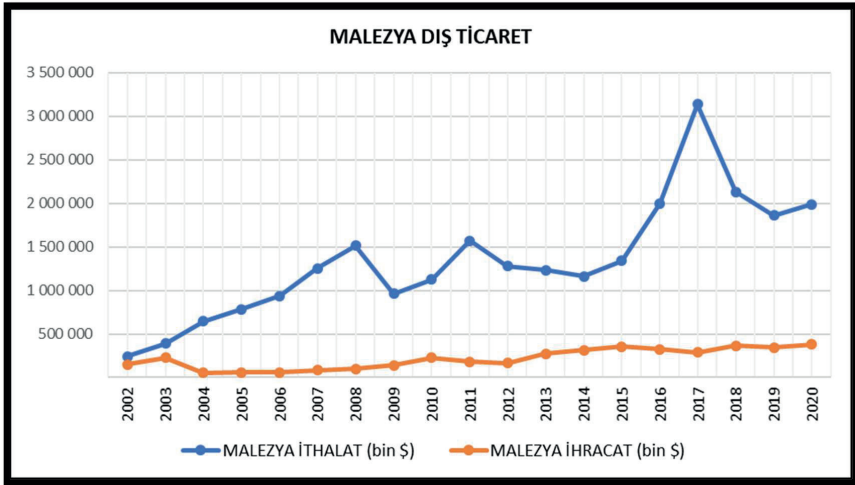
Şekil-55: Türkiye'nin Bangladeş ile olan ticaretinin değişimini gösteren grafik.

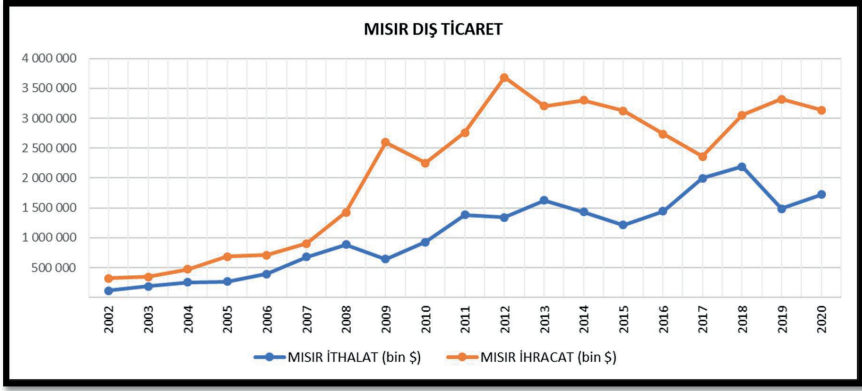
Şekil-56: Türkiye'nin Endonezya ile olan ticaretinin değişimini gösteren grafik.

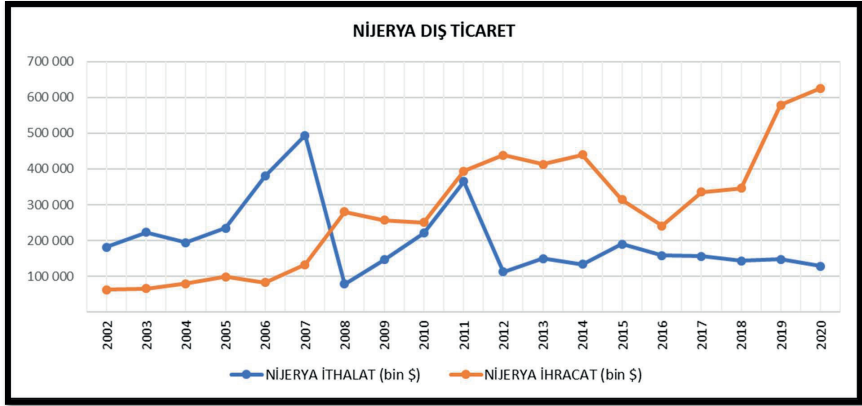
Şekil-57: Türkiye'nin İran ile olan ticaretinin değişimini gösteren grafik.

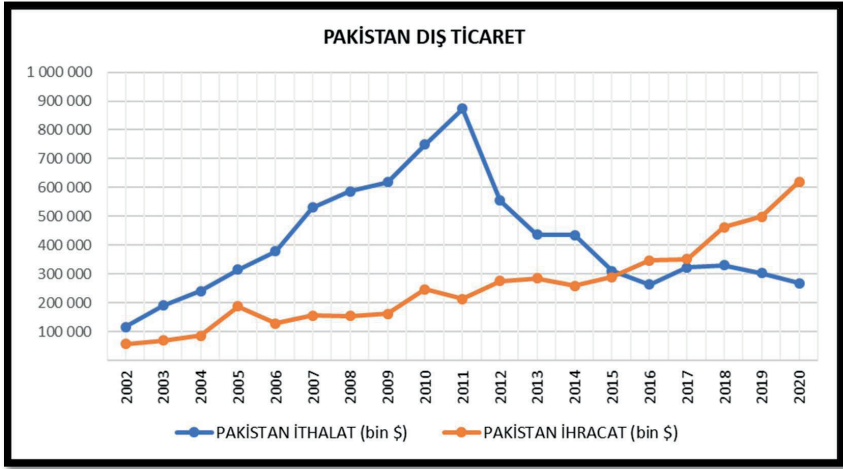
Şekil-58: Türkiye'nin Malezya ile olan ticaretinin değişimini gösteren grafik.

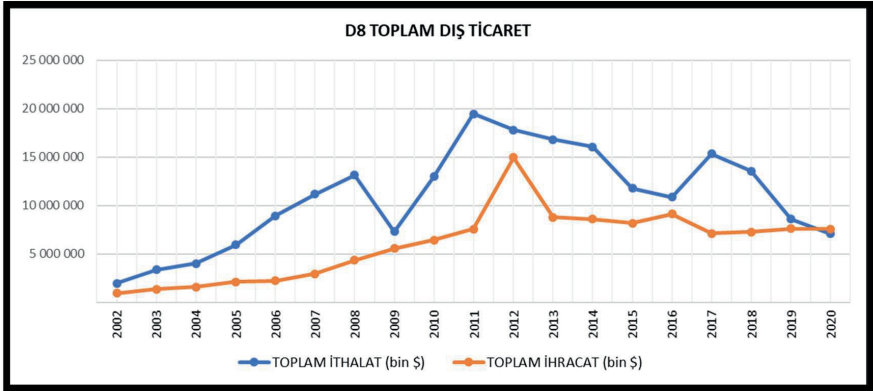
Şekil-59: Türkiye'nin Mısır ile olan ticaretinin değişimini gösteren grafik.

Şekil-60: Türkiye'nin Nijerya ile olan ticaretinin değişimini gösteren grafik.

Şekil-61: Türkiye'nin Pakistan ile olan ticaretinin değişimini gösteren grafik.

Şekil-62: D8 toplam ticaret hacmindeki değişimleri gösteren grafik.

D8 ORTAK PARA BİRİMİ İÇİN YENİDEN REFAH PARTİSİ'NİN TEKLİFİ VE GEREKÇESİ;

**BLOK ZİNCİR TEKNOLOJİSİ VE KRİPTO PARALAR ABD
DOLARININ HEGEMONYASINI VE GÜCÜNÜ KIRABİLİR!**

D8 ORTAK PARA BİRİMİ (D8COIN) OLUŞTURULABİLİR.

Ülkemizde ekonomi dünyasında son zamanlarda konuşulan en önemli konulardan biri Blok Zincir (BlockChain) ile Bitcoin ve benzeri Digital paralardır. Sade vatandaş bu yeni teknolojiyi anlamakta güçlük çekmekte, bir takım yazarlar da bu paralara yeni bir “SAADET ZİNCİRİ” gözüyle bakmaktadırlar. Olaylara farklı açılardan bakıldığında bu konunun Milli Görüşün hedeflerine hizmet eden unsurlar taşıdığı da görülmüştür.

Günümüz para aktarımlarında yurt içi aktarımlar için EFT ya da Havale ücreti, uluslararası aktarımlarda SWİFT ücreti kesilmektedir. SWİFT kodlar, Paranın gönderildiği Bankayı, şubesini, lokasyonunu ve ülkeyi anlatan numaralar içermektedir (Şekil 63). Yani yaptığımız her işlem ABD tarafından control edilmektedir. SWİFT aktarımlar da ise gönderen banka, muhabir (aracı banka) ve ödemeyi alan bankalar kesintiler yapmaktadır. Bu kesintiler minimum 40 USD’ı bulmakta büyük miktarda ödemelerde yüzdesel olarak da kesinti yapılabilir ve ödemenin karşı tarafa ulaşması günler almaktadır. EFT ücreti her aktarım için 4-6 TL arası, Havale ücreti ise 1-2TL arası değişmektedir.

Bunun yanında özellikle farklı ülkelerde yaşayıp ülkelerine para göndermek isteyenler tarafından kullanılan Western Union gibi firmalar ortalama %8 komisyon kesmekteler. Sadece 2015 yılında, bu firma

aracılığıyla 440 milyar dolarlık para aktarımı yapılmış ve bunun ortalama % 8'i 35.2 milyar doları firmaya komisyon geliri olarak kalmıştır. Bankalar ve bu tür ödeme gönderim firmaları, alternatif bir çözümün yokluğunda yıllarca bu hizmetlerine bu komisyon oranlarında devam edebilmişlerdir. Bu durumun bir sonucu da 'mikro ödeme' iş modellerinin gelişmemesi olmuştur. Çünkü son kullanıcıyı küçük miktarlarla ödüllendirmeyi ya da mikro ödeme aktarımları yapmayı baz alan iş modelleri bu tür komisyonlar yüzünden hayata geçirilememiştir.

Ancak 2009 yılında Satoshi Nakamoto'nun yazdığı Bitcoin whitepaper'ı ile birlikte hayata geçen Blockchain Teknolojisi ve kripto paralar ile yaşadığımız günlerde büyük değişiklikler olmakta ve öncelikli olarak Finans alanında, sonrasında birçok sektörde evrimleşmenin yaşandığı ve yaşanacağı öngörülmektedir.

Öncelikle Blockchain (Blok Zincir) teknolojisi ile birlikte, para aktarımlarında, gönderilecek ödemenin hangi ülke olduğu önemli olmaksızın, dakikalar seviyesine ve komisyon bedeli de kuruluşlar seviyesine düşmüştür. 2009'dan bu yana kadar olan dönemde birçok hacker, özellikle Bitcoin Blok Zinciri'ni çöktürmeye çalışsa da başarılı olamamıştır. Bu durum, sisteme ve teknolojiye olan güveni artırmakla kalmamış, bu paranın yatırımcı nezdinde değerini de artırmıştır.

Özellikle Mart 2020'de COVID19 Salgınının ani bir şekilde yayıldığı Avrupa'da, Bitcoin ve diğer kripto paralar da çöküş yaşamış olsa da ülkelerin para basmaları ile para birimlerinde gözlenen devalüasyon Kripto paralara yansımamış ve güvenli liman olarak görülen kripto paraların değerinde artış devam etmiştir. Bu noktada etkili olan birkaç unsuru şöyle sıralayabiliriz:

Blockchain Teknolojisi, silinemeyen, değiştirilemeyen ve veri-bazlı kontrol edilebilir bir Kayıt defteri olarak Veri güvenliğinin önemli olduğu sistemlerde yer almaya başlamıştır. Şirket özelinde olduğu gibi ülkeler de bu teknolojiyi kamu kurumlarında kullanmaya ya da pilot uygulamalarını yapmaya başladılar. Estonya, Finlandiya ve ABD'nin bazı

eyaletlerinde kimlik verisi tutmakta kullanılan bu teknoloji, Japonya’da Banka hizmetlerinde dijital kimlik olarak tanıma yapmakta, Birleşmiş Milletlerde ise sığınmacıların kimliklerini saklamakta iploy uygulama olarak denenmektedir. Tapu verilerini tutmakta, İsveç, İngiltere, Avustralya ve Dubai bu teknolojiyi entegre etmek için denemeler yapmaktadır. Malta, Kenya ve Hindistan Eğitim verilerinin korunmasına ve onayına dair yine bu teknolojiyi kullanmaya başlamıştır. Sağlık verileri gibi paylaşımı hassas verileri koruma ve saklamada da İngiltere, Estonya, İsveç ve bazı ABD eyaletleri adım atmışlardır.

Dolayısıyla Kripto paralardan bağımsız olarak Blockchain teknolojisi kendisine veri güvenliliğinin önemli olduğu birçok alanda uygulama alanı bulmuş ve bulmaktadır.

Kripto Para özelinde, hybrid çözümler de olabileceği gibi, ana 3 tip Kripto para gözlemlemekteyiz: Ödeme tipi, Tahvil tipi ve (Utility) Hizmet tipi paralar. Ödeme tipi paralar, günlük hayatta ödeme aracı olarak kullanılacak şekilde çıkarılmış paralar; (Utility) hizmet tipi paralar sadece belli platformlar içinde hizmet alımı için kullanılması öngörülmüş paralar; Tahvil tipi paralar ise sahipliği bir şirketin ya da gerçek ya da dijital bir malın hissesine ya da herhangi bir hizmette kardan paya sahip olunmasına hak tanıyan paralardır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, özellikle son tipte paralar, devletin vergi almasını gerektirecek şekilde paralardır. ABD’de Securities Exchange Commission (SEC), Avrupa Birliği’nde European Securities and Markets Authority (ESMA) ve İsviçre’de Financial Markets Authority (FİNMA) bu konuda aktif çalışma yapan düzenleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kripto paranın tahvil olarak tanımlandığı andan itibaren yatırımcılarının da vergiye tabii olması gerektiği için, hem bireysel hem de kurumsal yatırımcıları bilgilendirecek ve koruyacak mevzuatların olması önem arz etmektedir. Bu konuda Türkiye’de de SPK’nın çalışmalar yaptığı bilinmektedir ve bu alanda atılacak adımların kripto paraları önleyici değil de yatırımcıyı korumaya yönelik olması büyük önem arz etmektedir.

Kripto Paralar para gönderimleri, mikro ödemelere dayalı iş modelleri, ve ödemelerin sisteme ekleme olarak değil de sistemin parçası olarak ‘by design’ eklenebilmesi ile birlikte özellikle Finans ve buna bağlı birçok sektörde yeni bir çağ açmaktadır. Özellikle Ethereum ile başlayan Akıllı Kontratlar ile birlikte yasal kontratlarda bahsi geçen maddeler ve buna bağlı tarafların ödeme kanalları sisteme henüz dizayn aşamasında eklenmekte, böylece ‘trustless’ (güvene gerek duymayan) sistemler ortaya çıkarılmaktadır. Özellikle son 6 aydır Gayri-Merkezi Finans (Decentralised Finance - DeFi) alanında gördüğümüz ilerlemeler de bu teknolojinin bir ürünüdür. Mortgage Alımı, Kredi Verilmesi, Emeklilik fonları gibi birçok finansal uygulama Kripto para dünyasında yerini almaktadır.

Kripto paralar, değerini koruması ve uygulama alanının artması ile birlikte, son 6 aylık dönemde özellikle kurumsal yatırımcılar, varlık ve fon yöneticileri için de çekici bir yatırım enstrmanı haline gelmiştir. Grayscale Investments, Guggenheim, MassMutual gibi birçok kurumsal yatırımcının yanında Tesla’nın CEO’su Elon Musk’da Tesla’nın yatırımları arasında 1.5 milyar dolarlık kripto para olduğunu açıklamıştır.

Kripto paraların günlük hayatta ve genele yayılması için atılan en büyük adımlardan ilki Paypal tarafından Ekim 2020’de artık kripto ödeme kabul ettikleri şeklinde gelmiştir. Şubat 2021’de ise hem Visa hem de Mastercard, artık kartlarına kripto para ödeme entegrasyonu yapacaklarını duyurarak kripto para kullanımının çok da uzak olmayan bir tarihte halka ineceğinin haberini verdiler.

Kripto Para alanında olan gelişmeler, son 1.5 yıllık dönemde ülkelerin kendi dijital parasını çıkarması yönünde çalışmalar başlatmasına sebep olmuştur. ‘Central Bank Digital Currency (CBDC) olarak da varlığı bilinen bu paraların hangi ülkede hangi aşamada olduğunu gösterir haritaya şu adresten ulaşılabilir: <https://cbdctracker.org>. Çin, Yuan’e peg olarak üretilen Dijital Yuan’i aktif olarak test etmektedir. Çinliler için yeni yıl olarak kutlanan Şubat ayında Pekin’deki vatandaşlarına 1.5milyon dolarlık dijital yuan dağıtmış ve ödemelerde bu parayı kullanmasını istemiştir. Türkiye

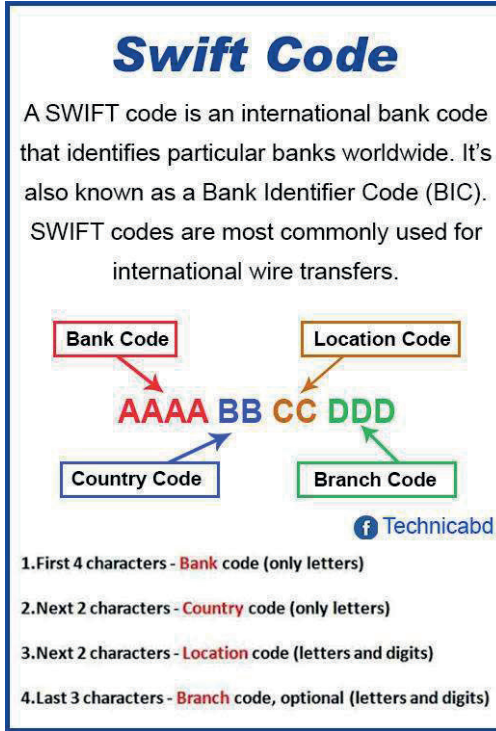
Merkez Bankası'nın da Dijital Lira üzerinde çalışmakta, hatta bu alanda büyük bir uzman kadrosu oluşturduğu bilinmektedir.

Türkiye, kripto paralara olan ilgi anlamında hem Avrupa'da hem de Ortadoğu ülkeleri sıralamasında ilk 3'de gelmektedir. Ancak bu ilgi sadece kripto borsalarda kripto para alım-satımı olarak kalmamalıdır. SPK, BDDK, BTK ve ilgili diğer kurumların bir araya gelmesi ve Kripto para alanında, engelleyici olmayan ama hem bireysel hem de kurumsal yatırımcıyı koruyan mevzuatın en azından çerçevesel anlamda netleşmesi bu alanda çalışan ekosistem aktörlerine yol gösterecektir. Diğer sektörlerden farklı olarak, bu alandaki inovatif ve yenilikçi çözümler startuplar kanalından gelmiş ve yayılmıştır. Bu alandaki evrimleşme devam etmekte ve yapılacak çok iş bulunmaktadır, bu anlamda çevik hareket edebilen startupların önünün açılması ve Türkiye'deki hareket alanlarının olması, hem Blokzincir teknolojisinin hem de Kripto Paralarla gelen yeniliklerin ülkeye entegrasyonunu hızlandıracaktır. Diğer yandan Bankaların, varlık ve fon yöneticilerinin de artan kripto para yatırım talebine cevap verebilmesi adına bu mevzuatlar önem arz etmektedir. **Bütün bu açıklamalar Kripto Para Dünyasını özet olarak anlatmak için yapılmıştır. Kripto para alın veya almayın tavsiyesi değildir.**

Yeniden Refah Partisi ve genelde “Milli Görüş” olarak bizi ilgilendirecek kısmı ise, bu teknolojilerin kullanılmasının yaygınlaşmasıyla ABD dolarının gücünün, dolayısıyla ABD'nin Dünya üzerindeki hegemonyasının zayıflayacak olmasıdır. Rahmetli hocamız Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın da bu durumu çok farklı şekillerde ifade ettiği ve İslam Parasının oluşmasını arzu ettiği bilinmektedir. Eğer Türkiye kendi Dijital Parasını çıkarırsa, bu hedefimizin ilk adımı olacaktır. ABD 'nin SWIFT kuralları ve haberi olmadan, başta Çin, Rusya olmak üzere “BlockChain” teknolojinin uygulayan dijital paraya geçen bütün ülkeler ile alış verişi yapılabilir. İkinci aşamada D8 ülkeleri arasında, üçüncü aşamada da Müslüman ülkeler arasında ortak kullanılabilecek ortak bir Dijital paraya geçilebilir.

D8 ülkeleri ile oluşturulacak ortak para birimine karar verildiği gün, bütün D8 ülkeleri paralarının o günkü gram altın karşılığı tanımlanır ve sekiz ülkenin para birimleri arasındaki oran belirlenmiş olur. Bu oranın, mesela yıl boyunca sabit kalacağı anlaşmalara konulur ve her yılbaşında yeniden değerlendirme yapılarak paraların birbirleriyle olan yeni oranları belirlenebilir. Herhangi bir ülkenin parasında çok büyük oranda düşüş veya değerlendirme olduğu takdirde **“D8COIN”** parasındaki değerlemenin acil bir toplantı ile altı ayda bir yapılabileceği de anlaşma maddeleri arasına konulabilir. Acil toplantı gerektiren, kurlardaki bu artış veya eksiliş oranının ne olması gerektiği de anlaşmaya konulabilir.

Yeniden Refah Partisi olarak bu gelişmeleri dikkatle izlemekteyiz.

Şekil 63: SWIFT CODE'un harflerinin anlatıldığı şekil.

SONUÇ VE YORUM

Bu kitapta, D8'i oluşturan ülkelerin genel bilgilerini, Ekonomik verilerini ve aralarında gerçekleştirdiği ticaret hacimlerini irdeledik. En büyük kuruluş amacı, **D8**'i oluşturan ülkeler arasındaki ticaret hacmini arttırmak ve ekonomik yatırım iş birliklerini arttırmak iken, maalesef günümüzde karşımıza çıkan rakamlar bu amaca hizmet edilmediğini göstermektedir. Açıkça görüldüğü gibi, **D8**, Kuruluş amacına uygun çalışmamaktadır. **D8**'in en büyük kuruluş amaçlarından bir diğeri; Emperyalist güçler tarafından zulüm altında bırakılan, bastırılan ve azınlık haline getirilen İslam Topluluklarının Refahını sağlamak iken, maalesef, günümüzde, **D8**, alt komisyon toplantılarını bile yapamaz bir durumdadır. Özetle, **D8**'in, günümüzde sadece sürekliliği sağlanan, nezaket toplantılarının yapıldığı, işlevsiz bir organizasyonundan ibaret olduğu rakamlar ile göz önüne serilmiştir. Kurulduktan 24 yıl sonra bile;

1 USD, 15 Endonezya Rupisi

1 USD, 15,65 Mısır Lirası

1 USD, 85 Bangladeş Takası

1 USD, 43 İran Riyahı

1 USD, 4,13 Malezya Ringgiti

1 USD, 413 Nijerya Nairası

1 USD, 152 Pakistan Rupisi

Ve 1 USD, yaklaşık 8,60 Türk Lirası iken (03.06.2021)

D8'in kuruluş amacına uygun bir şekilde çalıştığından söz edemeyiz.

Ancak, D8'i kuruluş amaçlarına uygun şekilde yaşatmanın, günümüz dünyasında zaruri bir ihtiyaç olduğunu tekraren ve önemle hatırlatmak isteriz. Cihanda yer alan bütün İslam beldelerinin huzur içinde yaşaması, **D8** gibi çalışmalar ile mümkün olacaktır.

Şüphesiz ki D8'in kuruluş amaçları arasında İslam Birliğinin kurulması, Büyük İslam birliğinin kurulmasıyla Siyonist güçlerin Ortadoğu ve Arap Yarımadasındaki planlarının ve Büyük İsrail projesinin hayata geçirilmesinin engellenmesi bulunmaktadır. Bir diğer önemli amaç da, bölgede akan kanların durdurulmasıdır. Ancak, D8'in kuruluş amaçları arasında, D8'i oluşturan ülkeler arasındaki iş birliğinin ve Sosyo-Kültürel ve Ekonomik iş birliklerin artması ve zamanla kendine yeten dış güçlerden etkilenmeyen bir topluluğun oluşmasının sağlanmasıdır.

Ülkeler Bazında yaptığımız incelemelerden de görüleceği üzere, her Ülke Bir başka Ülkenin ihtiyacı olan, Enerji'den Tarıma, Sanayi Ürünlerinden Hammadde ye birçok ürünü kendi bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle D8'in kuruluş amacına uygun bir şekilde yaşatılması, D8'i oluşturan ülkelerin ve temsil ettikleri Âlem-i İslam'ın Faydasına olacaktır.

KAYNAKLAR

- International Trade Centre(www.intracen.org)
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/bangladesh/>
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/indonesia/#:~:text=Indonesia%20has%20the%20world's%20fourth,government%2Dsupported%20family%20planning%20program.>
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iran/>
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/egypt/>
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/pakistan/>
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/nigeria/>
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/malaysia/>
- D8 ÜLKELERİNE AİT WİKİPEDIA SAYFALARI
- Dış İşler Bakanlığı Web
- Ticaret Bakanlığı Web
- Kolay İhracat.gov.tr
- Gezimanya.com
- Anadolu Ajansı(www.aa.com.tr/tr)
- insamer.com
- <http://www.aljazeera.com.tr/ulke-profil/ulke-profil-nijerya>,
- <https://www.mfa.gov.tr/nijerya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>
- http://www.waado.org/nigerdelta/nigeria_facts/States_LocalGovtAreas.html,
- http://info.worldbank.org/etools/docs/library/5783/state_and_governance_nigeria.htm

- <http://politikaakademisi.org/2015/01/07/siyasal-sistemler-nijerya/>
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/endonezya>
- <https://www.mfa.gov.tr/endonezya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>
- https://afesam.erciyes.edu.tr/Dosyalar/Afrika_Ulke_Raporlari_Nijerya
- <https://ticaret.gov.tr/data/5d63d89d13b8762f7c43a738/9-Ulke%20Gruplari%20ile%20Ihracat.pdf>
- <https://teyit.fra1.cdn.digitaloceanspaces.com/wp-content/uploads/2020/07/turkiye-ekonomisi-1.pdf>
- <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/turkiyeekonomisiau239.pdf>
- <https://www.deik.org.tr/uploads/endonezya-ulke-bulteni-2014.pdf>
- https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/6harun.pdf
- Petroliaam Nasional Berhad (PETRONAS)
- <https://www.azomining.com/Article.aspx?ArticleID=101> (MALEZYA-ENDONEZYA)
- <https://allafrica.com/stories/202001140624.html> (NİJERYA)
- https://www.researchgate.net/publication/338490935_dysmbr_2019_Distribution_Map_of_the_Most_Common_Ore_Deposits_in_Egypt_Source_Database_of_Mineral_Resources_1998_Quoted_From_Prof_Mamdouh_Abdeen (MISIR)
- <https://www.mapsofworld.com/iran/iran-mineral-map.html> (İRAN)

